

Naročnina Ljudskega tednika se plačuje:
za STO in Italijo pri upravi
v Trstu ul. S. Frančiška 20
za cono B pri Centru tiska
v Kopru,
za Jugoslavijo pri ADIT-u v
Ljubljani, Tyrševa 34 ali na
čekovni račun pri Komunalni
banki, N. 6 - 1 - 90603 - 7
Cena listu: lir 20, — din 15.
— v Jugoslaviji in din 8 v
coni B.

LJUDSKI TEDNIK

CENA 20 lir.

TRST 4. avgusta 1950

LETO PETO številka 225

Poština plačana v gotovini.

Soedizione in abb. post. II. gruppo

Uredništvo Ljudskega tednika:

Trst, ul. Montecchi 6-II. Rokopise pošiljati na naslov uredništva. Po uporabi se rokopisi, razen na izrecno željo, ne vračajo. Vse ostale dopise administrativnega značaja je treba pošiljati na Upravo listov Založništva tržaškega tiska v Trstu, ul. S. Frančiška 20.

V kriškem portiču suše mreže

FOTO MAGAJNA

Kronika

Ameriški senat je sprejel do-
datek k zakonu o Marshallovem
načrtu, s katerim se zabranjuje
uporaba fondov Marshallovega
načrta tistim državam, ki kršijo
svoje obveznosti do ZDA.

Po podatkih LR Kitajske je
Kuomintang izgubil v štirih letih
na 8 milijonov vojakov.

FLRJ je podpisala trgovinski
sporazum s Perujem.

V Cataniji je tamkajšnja sek-
cija republikanske stranke zapu-
stila stranko in ustanovila novo
stranko. V resoluciji napadajo
tamkajšnji republikanci Sforzo in
Pacciardija, češ, da sta zapustila
«republikanske ideale iz dobe od-
porniškega gibanja in sodeluje-
ta pri spravljanju Italije na pot
nove vojne in vojnih spopadov».

Sovjetski sektor Berlina se ne
bo udeležil volitev v Vzhodni
Nemčiji.

V Ostende je bila gospodarska
konferenca držav Beneluxa (Bel-
gija, Nizozemska in Luxemburg).
Na njej so razpravljali o gospo-
darski uniji. Vendar kaže, da bo
imela konferenca bolj malo uspe-
ha.

V ZDA so bile zopet nove are-
tacije zaradi atomske špijonaže.
Na Poljskem in v CSR je bila
zopet cela vrsta sodnih obravnav
proti osebam, obtoženim veleiz-
daje in vohunstva.

Britansko vojno ministrstvo je
obvestilo vojne obveznike, naj
bodo pripravljene za vpoklic za
vojno službo.

Truman je zahteval 600 milio-
nov dolarjev za ustvaritev stra-
teških zalog.

Anglija je izjavila, da ne bo
odgovorila na zadnje sovjetsko
nato glede Trsta češ, da pogreva
stare argumente.

Zahodni visoki komisarji so se
zmenili, da bodo posnemali so-
vjetski vzgled in tudi na svojih
področjih ustanovili nove nem-
ške policijske enote, oborožene z
avtomatičnim orožjem in popol-
noma mehanizirane.

Madžarsko partijsko vodstvo je
obtožilo sindikalne voditelje, češ
da so oni krivi za poneverbe pri
plačah.

Togliatti in Neani sta kritizira-
la italijansko zunanjo politiko.
Togliatti je tudi povedal, da se
italijanski komunisti ne bodo
nikdar borili proti ZSSR in da
se bodo z vsemi silami borili pro-
ti vladi, da bi državo potegnili
v vojno pustolovščino proti ZSSR.

Sodna komisija v amerškem
senatu je odobrila smrtno kazen
za vohune. Preje so jih obsodili
na največ 30 let.

Avstralski ministrski predsednik
Menzies je obiskal Trumana.

Komunističnemu zahodnonem-
škemu pastancu Reimannu so od-
vzeli imuniteto, češ da je on ma-
gal pri tem, da je poslanec
KP Kurt Mueller nenadoma iz-
ginil.

Svedska in Danska sta protesti-
rali v Moskvi, ker je ZSSR ne-
nadoma raztegnila meje svojih
teritorialnih voda na Baltiku.
Preje so bile meje določene na
3-4 milje od obale, zdaj pa so
bile povečane na 12 milj.

Tudi Avstralski bodo poslali
svoje čete na Korejo. Zaenkrat
govore o 600 vojakih, ki so sedaj
na Japonskem.

Britanski obrambni minister
Shinwell je prišel v Pariz.

Acheson ni hotel na svoji ti-
skovni konferenci ničesar pove-
dati o tem, kaj je sklepal Mac
Arthur na Formozu.

Louis Adamič je izjavil, da po-
menita poziv in resolucija Naci-
onalnega komiteja Jugoslavije za
obrambo miru močan odpor proti
silam, ki stremijo po tretji sve-
tovni vojni in da sta izraz dosled-
nega stališča Jugoslavije o vpra-
šanju suverenosti in enakoprav-
nosti odnosov med narodi.

Tarčija je uradno zaprosila za
sprejem v Atlantski pakt.

Včeraj se je začelo zasedanje
zunanjih ministrov držav evrop-
skega sveta v Strassburgu.

Ameriški senat je odobrili Spa-
niji 100 milijonov dolarjev kre-
dita.

S topovi in z govorniške tribune rešujejo korejsko vprašanje

Razpravljanje pred Varnostnim svetom kaže na možnost, da končno zmaga pamet

Sedanja topla vojna med obema sve-
tovnima konkurenčnima blokoma tra-
ja še naprej. Premaknila se je precej
južno od 38. vzporednika in reči mo-
ramo, da severnokorejske čete že kar
pošteno groze Američanom in Južno-
korejcem, da jih v teku dogodkov
vržejo v morje.

Največji pritisk izvajajo na južnem
delu fronte, in sicer na cesti, ki vodi
iz Sinju v Pusan. Nekatera poročila
govore, da bo Masan v kratkem padel.
Prav tako je mesto Koškan že v se-
vernokorejskih rokah in ameriške čete
so v borbah za to mesto utrpeli veli-
ke izgube.

Ameriške čete na Koreji so res do-
bile v teh dneh velike okrepitve v
četah in materialu — govore tudi, da
so na poti novi konvoji — vendar
postaja na vedno bolj ozki fronti po-
ložaj vedno bolj resen. Bolj proti
severu je sovražnikov pritisk vzhodno
od Košanga-Hlopsona popustil. V te-
ku so pregrupacije čet na obeh stra-
neh in danes še ne vemo točno, kakš-
na bo bližnja usoda mesta Košanga.
Se bolj proti severu nadaljujejo Se-
vernokorejci s svojim obkoljevalnim
manevrom iz Sirie proti Konšunu in
skušajo za hrbtom ameriških čet pre-
rezati železniško progo, ki veže Kun-
šun in Taegu. Po zadnjih poročilih
mesto Konšun gorl. Bolj na severu se
še vedno nadaljuje sovražni pritisk.
Na področju Hamšana in Andonga
je položaj zamotan. Poročilo glavne-
ga štaba Združenih narodov na Koreji
izdano opoldne 2. avgusta pravi, da
je sovražnik zasedel Ječon in Andong
in da so se sile Združenih narodov
umaknile na boljše položaje južno od
reke Naklonga. 12 ur kasneje izdano
poročilo generala Mac Arthura pa
pravi, da je sovražnik še vedno se-
verno od Ječana. Nič novega ni na
področju Jongdoka na vzhodni obali,
kjer se nadaljujejo ogorčeni boji brez
izprememb.

Ameriške mornariške strelce, so po
izkrcanju takoj poslali na fronto na
področje Sinju. Zapovedali so jim, da
naj drže položaje za vsako ceno, da
bi tako preprečili nadaljnje napredo-
vanje Severnokorejcev proti edinemu
pristanišču Pusanu, ki ga imajo še
Američani na Koreji. To povelje je
izdalo ameriško poveljstvo, potem ko
je propadel ameriški protinapad na
področju Sinju in kaže, da je neka
ameriška kolona odrezana od glavni-
ne čete.

Iz Mac Arthurjevega poročila je
razvidno, da se boljše nahaja 21. km
vzhodno od Sinju ali 67. km zahodno
od Pusana.

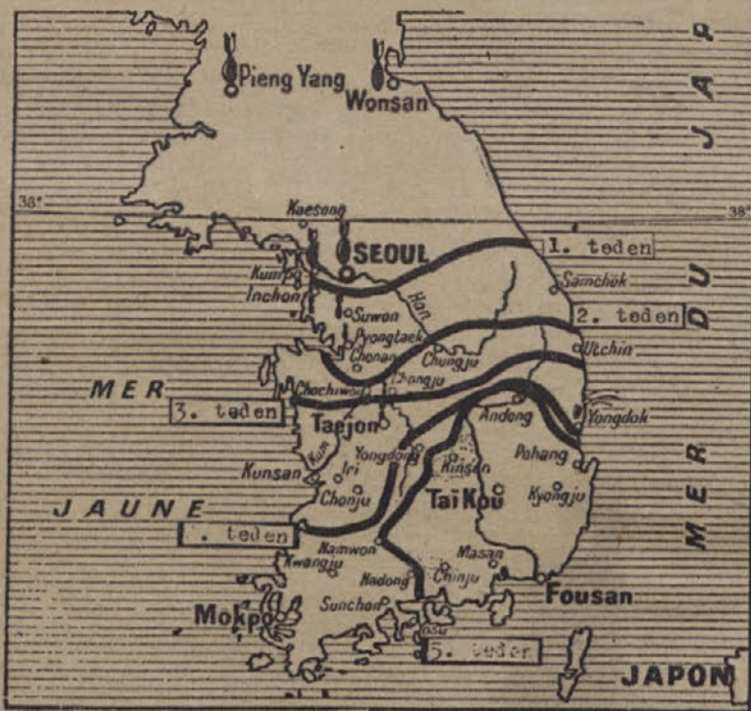
Kot je znano je Mac Arthur glede
korejske vojne zelo velik optimist.
Vendar pa ta njegov optimizem kaže
njegova pot na Formozo povsem v
drugačni luči, Truman ga je vabil v
Washington, vendar se njegovemu po-
vabilu ni mogel odzvati. Nasprotno,
šel je na Formozo k Cangkajsku in
tam sklenil sporazum glede vojaškega
sodelovanja med ZDA in nacionalni-
stično Kitajsko.

Medtem, ko na Koreji na debelo
teče kri, se je v Lake Successu pričelo
zasedanje Varnostnega sveta. Na
njem razpravljajo o postopku in se
obkledajo z obtožbami, prav tako, kot
ne bi imeli pred seboj odločitev, ki
nujno zahtevajo rešitve v prid sve-
tovnega miru. Vsakdo govori o amirus
in v nedogled prepričujejo drug dru-
gega, da je nasprotna stranka povzo-
čila napad.

Na prvem zasedanju je Malik
predložil dve točki dnevnega reda:
priznanje predstavnika LR Kitajske in
mirna rešitev korejskega vprašanja,
Ameriška delegacija pa je predložila
resolucijo pod pozivom: «Protest za-
radi napada na južnokorejsko repu-
bliko». Američani so svojo resolucijo
vložili pred sovjetskimi točkami in
zato zahtevajo prednost zase.

Na drugem zasedanju je prvi go-
voril britanski delegat Gladwyn Jebb,
ki je izjavil, da mora imeti prednost
ameriška resolucija.
Vendar je nato izrazil zadoščenje
nad povratkom Sovjetske zveze v
Varnostni svet ter upanje, da je ta
povratek «znak iskrenega sodelovanja
Sovjetske zveze v OZN».

Nato je britanski delegat dejal, da
se bo prvi veselil, če bo Sovjetska
zveza postavila predloge za mirno re-
šitev korejskega spora, to pa ne pre-

prečuje, da bi protestiral «proti pro-
pagandističnim manevrom, katerih se
Malik poslužuje, ko zatrjuje, da ima
monopol nad besedo «mira glede ko-
rejskega vprašanja». Gladwyn Jebb je
nato dejal, da je prva naloga Varno-
stnega sveta odbiti severnokorejske
sile onstran 38. vzporednika in nato
vzpostaviti mir in varnost na Koreji.
Pripomnil je še, da se Velika Bri-

tanija ne strinja s stališčem, da sta
vprašanje kitajskega predstavnstva in
napada na Korejo v zvezi. Dejal je,
da gre za dve ločeni vprašanji.

Sledila je nato dolga diskusija o
dnevnem redu. Tudi predstavnik Ek-
vadorja je dejal, da bo glasoval proti
Malikovemu dnevnemu redu in pri-
pomni, da vprašanje kitajskega pred-
stavnstva in vojne na Koreji ne mo-

reta biti med seboj povezani.
Francoski delegat je zahteval pred-
nost za ameriško resolucijo in dejal,
da sovjetska delegacija lahko govori o
načrtu za mirno rešitev korejskega
vprašanja v okviru vprašanja, ki je
že mesec dni na dnevnem redu, in si-
cer «Protest zaradi napada na Južno
Korejo». Dejal je dalje, da je Malik
do sedaj govoril samo o kitajskem
vprašanju, ki da sicer ni nujno.

Ameriški delegat Austin je vztra-
jal, naj Varnostni svet razpravlja
predvsem o vprašanju napada na Ko-
rejo, ki da je že dolgo časa na dnevnem
redu. Pozval je nato sovjetsko
delegacijo, naj predloži «pristen»
predlog za mir na Koreji, ter je
zavrnil vsako barantanje, kakor je
vsebovano v Malikovem načrtu.

Kuomintangov predstavnik se je
pridružil stališču prejšnjih govornikov
ter je obtožil pekiško vlado, da po-
maga Severnokorejcem.

Ko je nato ameriška delegacija za-
htevala, naj se njena resolucija predloži
v obliki dodatka k časovnemu dnevnemu
redu, ki ga je sestavil Malik,
je ta izjavil, da je ta zahteva v na-
sprotju s pravilnikom. Dejal je, da je
pravi pomen resolucije, ki jo je pred-
ložil Austin, način razširitve spopada,
ker dovoljuje stalno pošiljanje oja-
čan in materiala Južni Koreji.

Tu se je diskusija prekinila in na
Malikov predlog se je določila prihod-
nja seja Varnostnega sveta v četrtek
ob 15. uri. Govore, da bo Indija, ki je
že preje posredovala v tem sporu dala
predlog za posredovalno komisijo na
Koreji.

Razprava sama se torej še niti ni
pričela. V trenutku, ko to pišemo, res
ne moremo predvidevati, kam se bo
celotna razprava razvila.

Eno dejstvo pa je važno: ZSSR se
je vrnila v Varnostni svet in ta je
zopet pričel s svojim rednim delom.
Ze samo to dejstvo nam daje upanje
v bližnje spametovanje glede korejs-
ke pustolovščine, ki ga bo moralo
nujno roditi spoznanje obeh blokov;
da sta šla v mrzli vojni na 38. vzpo-
redniku predaleč.

Pred koncem belgijske krize

Belgija ima za seboj težak teden
borb proti izdajalskemu kralju, ki
je hotel s pomočjo in ob manevrih
krščanskih socialcev na vsak na-
čin priti do prestola.

V sredo so pričeli socialisti bor-
bo do skrajnosti. Na Valonskem je
najprej izbruhnilo stavkovno giba-
nje. V četrtek je v Charleroiu že

Leopold III. s svojima sinovoma

stavkalo 100.000 delavcev, v Liegu
130.000 in v Monsu 60.000. Premo-
govniki so bili zaprti, državni urad-
niki so zapustili urade, telefon in
elektrika ukinjena, glavne železni-
ške zveze pa pretrgane. Zaradi po-
ložaja, ki se je vedno bolj slabšal
za Leopoldovo vlado, je Devieusart
sklical svoje ministre na izredno
sejo. Po seji je minister za delo
pozval sindikalne predstavnike in
jim zagrozil, češ da je vlada spre-
jela izredne ukrepe in zagotovil,
da bo kos položaju.

Nato je vlada prepovedala pro-
testni shod socialistov v Bruslju.
Kljub temu so se zbrali demon-
stranti. Spaak pa je med burno se-
jo v poslanski zbornici, na kateri
je prišlo tudi do incidentov, izja-
vil, da naj vlada sprejme kompro-
mis glede Leopolda, ali se bo zna-
šla pred revolucijo.

Pozneje se je položaj v Belgiji
še poslabšal. V pokrajini in v me-
stih se je povečalo število spopa-
dov med demonstranti in žandarji.
V petek je bilo ranjenih 9 oseb,

med njimi 3 žandarji. Laže ranje-
nih pa je bilo 57 oseb, med nji-
mi 23 vojakov. V Liegeu je voda
pričela poplavljati rudnike. Prista-
nišče v Antverpnu je povsem iz-
umrlo. Vsega skupaj računajo, da
je v teh dneh stavkalo v Belgiji
skoraj pol milijona delavcev. Prvi
ukrep vlade je bil, da je poklicala
iz Nemčije vojaštvo in je potem
skupno s policijo «vzdrževalo red
in mir».

V soboto je vojaštvo zasedlo Lie-
ge in Charleroi. Vlada pa je na svoji
seji sprejela tele ukrepe: 1. Prepo-
ved zbiranja v Bruslju, Liegeu in
Verdiersu; 2. sklep o premestitvi
oboroženih sil na področja, kamor
bo zahtevala «potreba»; 3. izpolni-
tev vojaških edinic z vpoklici; 4.
razglašeno je bilo obsedno stanje.

Najtežji primer v tej končni fazji
belgijske kraljevske krize se je do-
godil v nedeljo v Liegeu, kjer je
v industrijskem predmestju prišlo
do incidenta, ki je zahteval tri
smrtne žrtve. Tam je policija are-
tirala socialističnega poslanca Si-
meona Papuessa. Demonstranti so
zahtevali njegovo izpustitev. Polici-
ja je pričela streljati. Poleg ubi-
tih je bilo še osem ranjenih.

Da napravijo socialisti konec
Leopoldovi samovolji so napovedali
pohod na Bruselj. Delavci so se ta-
ko odzvali pozivu in so pričeli
korakati na Bruselj po petih raz-
ličnih cestah.

Končno se je pod pritiskom ljud-
skih množic Leopold III. le spame-

toval. V ponedeljek zvečer je kon-
čno sklenil zapustiti prestol in izro-
čiti kraljevsko oblast 19-letnemu
prestojevalniku Baldovinu. Isto-
časno s obvestilom, da je Leopold
izročil oblast sinu je bil objavljen
tudi sporazum predstavnikov soci-
alistične, liberalne in krščansko-so-
cialne stranke. Ta sporazum je imel
za osnovo kraljevo ponudbo z dne
15. aprila t. l., ko je Leopold pre-
dalgačasno izročitev oblasti sinu
Baldovinu.

Nato je voditelj belgijskih soci-
alistov Budet po radju preklical vse
ukrepe v zvezi z antileopoldistično
kampanjo. Udeleženci pohoda na
Bruselj so nato še napadali šte-
vilne cestne bloke, ki vodijo v me-
sto in voditelji gibanja proti kra-
lju so bili izžvižgani, ko so zahte-
vali na slobodi, naj se zopet vzpo-
stavi redno stanje. Šele vest, da
bo Leopold po izglasovanju zakona
o prenosu kraljevske oblasti zapu-
stil državo, je pomirila množico.

Sedaj se življenje polagoma zo-
pet vrača v normalni tir. Osmutek
zakona o prenosu kraljevskih ob-
lasti so včeraj prebrali pred par-
lamentom. Samo glasovanje pa bi
moralo biti v terek.

Sestavljena bo tudi nova vlada.
Verjetno bo prevzel vladne poste
Gaston Eyskens.

To naj bi bila kronika teh bur-
nih 11 dni, odkar se je Leopold
vrnil v Belgijo. V tem času je ljud-
stvo samo z odločnostjo doseglo
svojo voljo.

Spaak vodi spreved po bruseljskih ulicah

Sovjetski književniki pozvani k dokazovanju kominformističnih trditev

ILIJO EHRENBURGA SO PRITISNILI OB ZID

V imenu Izvršnega odbora Nacionalnega komiteja Jugoslavije za obrambo miru so poslali članu Izvršnega odbora dr. Stiša Stankovič, Josip Vidmar in Miroslav Križić tole pismo sovjetskim javnim delavcem Sergeju I. Vavilovu, Mihajlu A. Solohovu, Leonidu M. Leonovu in Iliji G. Ehrenburgu:

«Kongres Nacionalnega komiteja Jugoslavije za obrambo miru je pooblastil svoj izvršni odbor, naj povabi vsa mirovna gibanja na svetu in vplivne javne delavce, da obiščejo Jugoslavijo in ugotove, če so resnične vesti in trditve, da so na ozemlju Jugoslavije vojaška oporišča tujih volesil, kakor tudi da na našem ozemlju pripravljamo napadalne operacije proti sosednim vzhodnim državam. Kongres je predlagal hkrati prav takšno anketo tudi v sosednih državah Jugoslavije.

Toda tudi po tem pozivu na anketo so časopisi, dnevniki, radijske postaje ter ves propagandni in politični aparat v Sovjetski zvezi še naprej širili vesti o nekakih pripravah Jugoslavije za napad. Tako trdi n. dr. «Novoje Vremja» 19. julija, da v FLRJ intenzivno grade mrežo letališč in raketnih postaj pod popolnim nadzorstvom ameriških zastopnikov, da so jugoslovanska jadranska pristanišča spremenjena v ameriška pomorska oporišča, da je v Jugoslovanski armadi mnogo britanskih, ameriških in francoskih oficirjev itd.

V imenu Izvršnega odbora Nacionalnega komiteja Jugoslavije za obrambo miru vas kot javne delavce Sovjetske zveze, ki sodelujete v kampanji za mir, pozivamo, da za obranitev mira na svetu, v korist mirotjubnega mednarodnega sodelovanja, v korist zavracanja vsega tistega, kar bi lahko motilo tako sodelovanje, z dokazi potrdite, ali ovržete gotaje navedbe «Novoje Vremja», polurađnega organa ministrstva za zunanje zadeve ZSSR, in druge propagande v ZSSR.

Pozivamo vas, da poimensko navedete, katera jugoslovanska pristanišča so spremenjena v ameriška pomorska oporišča, da je v Jugoslovanski armadi mnogo britanskih, ameriških in francoskih oficirjev itd.

GLOBUS

Bivši bolivijski konzul v Genovi je izdal ponarejene polne liste za Brazilijo. Stvar je prišla na dan in je moral zbežati v Svico, kjer se mu že za petami.

V Cesenatici je nekdo kopalnični paznik dosegel pravi rekord v tezanju kopalcev, ki so se utapljali. V enem dnevu je rešil kar 7 oseb.

Letalo «Constellation», last družbe «Panama di Brasil» se je ponesrečilo. Letalo je zadelo v daljavo od in ponesrečilo so se vsi polzkusi pilota, da bi zasilno pristal. Mrtvih je bilo 25 moških in prav toliko žensk. To je bila doslej največja letalska nesreča v Braziliji.

V Svici sta se med snežnim metanjem ponesrečila dva alpinista, v Italiji pa trije.

V Lombardiji je pričel razsajati tifus. Njegove bacile so potem zastelili v mleku.

V Hirošimackem zalivu je bilo ubitih 30 japonskih ribičev pri eksploziji pomorske mine, ki se je zapletla v njih mreže.

Na Siciliji so se trije bratje med seboj sprli in pričeli streljati drug drugega. Eden od njih je bil tana drugi mrtev, drugi je skoraj izkruval, tretji pa je odnesel zdravo kožo.

V Zuerichu je bil 27. mednarodni kongres mednarodne zveze za borbo proti spolnim boleznim. Na njem je prisostvovalo približno 120 zdravnikov iz 23 držav.

Rezovlak Pariz - Nuereberg - Praga se je v bližini Neuhas Pegelst zaletel v neko lokomotivo. En strojevodja je bil ubit, 18 oseb pa ranjenih.

V Rimu so vrgli bombo med nekoga predstavo o atomski spijonazi. Od gledalcev ni nihče odnesel večjih prask od kosa na Biklinih. Nastala je samo panika.

šča so spremenjena v ameriška pomorska pristanišča, katera letališča in raketne postaje v Jugoslaviji so pod nadzorstvom ameriških vojaških oblasti, v katerih enotah Jugoslovanske armade so britanski, ameriški in francoski oficirji, — ali pa vse to demantirate.

Poleg tega vas v imenu Izvršnega odbora Nacionalnega komiteja Jugoslavije za obrambo miru pozivamo, da pridete osebno v Jugoslavijo in se na svoje oči prepričate o neresničnosti fantastičnih obtožb «Novoje Vremja» ter druge propagande, ki jo vodijo proti FLRJ v vaši državi ali pa na njeno pobudo v drugih državah, in ki pomeni, ker je neresnična in hujskaška, resen element za kaljenje miru in mirotjubnega sodelovanja med državami na načelih enakopravnosti.

Te dni je bil Ilija Ehrenburg v Londonu, kjer je po «kongresu miru» imel tiskovno konferenco. Na njej je prisotnim novinarjem pripovedoval, kako je po «dolgem

in prijetnem pogovoru» dobil podpis holandske kraljice na amirovni manifest. Prisotnim je razlagal, kako zastopa Letonce v Vrhovnem Sovjetu v ruščini, ko letonščine ne zna.

Nakar pa so ga novinarji vprašali, kaj misli glede na okrepljeno informbirojevsko kampanjo proti Jugoslaviji. Vprašali so ga, če ne misli, da bi bila njegova dolžnost, da obišče Jugoslavijo in se na kraju samem prepriča, katera jugoslovanska pristanišča uporabljata ameriška in angleška vojna mornarica, v katerih enotah JA služijo ameriški oficirji itd.

Ehrenburg je na to vprašanje odgovoril zelo «premeteno». Dejal je, da ga ne zanima, če so podatki sovjetskih in drugih informbirojevskih časopisov točni, zanj je važno samo to, da «jugoslovanska vlada vodi politiko, ki podpira ZDA».

Čudno je to! Ehrenburg se čuti izvoljenega zato, da deli moralne nasvete kulturnim delavcem v svetu, njega samega pa niti ne zanima, če je laž dejansko laž in se niti ne potrudi, da bi pobrskal za resnico.

Ne preostane nam drugega, kot da ugotovimo, da je Ehrenburg, kot plačani informbirojevski propagandist že daleč padel v vlogi «borca za mir, za prijateljstvo med narodni» in kot dosledni zagovornik «resnice».

Italijanska agrarna reforma kaže pravo "katoliško" usmiljenje De Gasperija do kmetov brez zemlje

Prav za pasje dni je prihranila demokristjanska večina parlamentarno debato o novi italijanski agrarni reformi. Debata je trajala celih osem dni in poslanci so sedeli v italijanskem parlamentu celo v nedeljo, ko bi se rad v tem času vsakdo izmed njih prav gotovo namakal v Ostiji.

Danes je v Italiji po uradnih podatkih okrog 8,5 ljudi, ki se bavijo s poljedelstvom (neuradni podatki govore o 10 milijonih). Vsega skupaj je približno 28 milijonov ha obdelane zemlje na 4.200.000 kmečkih gospodarstev. Gospodarstva pod 5 ha (78,8 odst. gospodarstev) obsegajo samo 18,5 odst. obdelane površine, nad 10 ha (6 odst. gospodarstev) obsegajo 13,4 odst. od skupnega števila obdelane zemlje. Gospodarstva nad 500 ha pa predstavljajo na primer samo 0,08 odst. od celotnega števila gospodarstev in celih 21,5 odst. celotne obdelane italijanske zemlje.

Kakšna je bila ta agrarna reforma, ki jo je predlagala De Gasperijeva parlamentarna komisija. Nič drugega kot pesek v oči in pravo katoliško usmiljenje za tiste, ki hočejo obdelovati svojo zemljo.

Vlada bo sama določila (do 30. junija 1951), v katerih pokrajinah se bo sploh «splašalo» izvajati agrarno reformo. Zato je bila postavljena posebna komisija. Kmetje bodo imeli take stroške pri tem, da bodo postali zopet kmalu lahko lahek plen veleposestnikov. Maksimalne površine niso določene, odzete bo samo 10 odst. zemlje, vendar pa so številna posestva oproščena agrarne reforme. Pri tem zakonu so paragrafi tako čudovito povezani, da se more morebitno uresničenje členov lahko zavleči v leta. Po izjavah kmetijskega ministra Segnija, bo prišlo pod agrarno reformo samo 1.200.000 ha zemlje, s katero se bo lahko okoristilo le 180.000 kmetov, drugih 2.385.000 (da ne štejemo kmečkih delavcev) pa bo ostalo še vedno brez zemlje.

Pri vsem tem govorjenju o demokristjanski agrarni reformi, o katerih so razpravljali, pa se zdi najvažnejši zadnji člen, ki določa, da se z agrarno reformo počaka, dokler ne bo vlada pričela izvajati desetletnega plana za industrijski in agrarni prerod Južne in za bonifikacijo in melioracijo zemljišča Srednje in Severne Italije. Prav tako osvetljuje De Gasperijeva agrarna reforma tudi podčlen, ki dovoljuje tistim veleposestnikom, ki obdelu-

jejo nad 750 (!) ha zemlje, «sleči» po treh letih po agrarni reformi kupovati novo zemljo! To je menda najbolj drastičen primer, ki kaže, da je bil pravi namen demokristjanov pustiti čim več zemlje v veleposestniških rokah in še celo zakoniti njih pravico, kupovati si novo.

Ta zakon mora priti še pred senat. Ko takole premišljujemo o novi pravici, ki jo današnja Italija deli kmetom, pa nastaja vprašanje: kaj je delalo in mislilo o tem italijanskem življenjskem vprašanju vodstvo KP?

Ko je KP sodelovala še v vladi, je komunistični minister Gullo dosegel dekret, po katerem naj bi dodelili neobdelano zemljo kmečkim zadržugam. To je ostalo vedno samo na papirju. Res so si kmetje s težkimi borbami, in sicer brez razumevanja delavskih strank, priborili na primer v pokrajini Lazio okrog 20.000 ha zemlje, vendar pa bo moralo sedaj to zemljo zapustiti polovica kmetov, ker agrarna reforma predvideva zemljo samo za 15.000 in ne za 30.000 kmetov, ki so dejansko pričeli to zemljo obdelovati.

Konkretnije oblike borbi italijanskih kmetov za zemljo je dal šele kongres «Costituente della Terra» leta 1947 v Bologni, ko so se pričele kmečke organizacije na vasi utrjevati. Dvig politične zavesti kmetov, polovinarjev in dninarjev se je pričel kazati leta 1948 pri volitvah.

«Stokholmski apel», ne prepričuje več

Informbirojevsko propaganda še vedno priporoča ljudem, naj podpisujejo Stokholmski apel za prepoved uporabe atomske bombe. Medtem pa že prihajajo glasovi, da so številni od onih, ki so ga v dobri veri podpisali, že zahtevali, naj se njihovi podpisi izbršejo. Ti ljudje so se prepričali, da ni cilj tega apela resnična borba proti vojni, temveč je samo propagandno sredstvo hegemonistične zunanje politike neke države.

Tako so na primer na stotine prebivalcev mesta Matnos na Švedskem poslali pisma listu «Svenska Dagbladet», v katerih so zahtevali, da se njihovi podpisi izbršejo. Med njimi so bili tudi roditelji, ki so podpisali v imenu svojih otrok. Tak sistem podpisovanja staršev za svoje otroke je zlasti branil na Švedskem kominformistični list «Ni Dag» s trditvijo, da je to življenjsko zavarovanje. Zanimiv primer se je zgodil na neki nogometni tekmi. Pred začetkom te tekme so nogometiški podpisali Stokholmski apel, mišleč, da dajejo avtograme. Ko so pa

Po stopinjah fašističnih osvajalcev

SOFIJA. — Ministrski svet Ljudske republike Bolgarije je sprejel sklep, po katerem bodo postali vsi prebivalci bolgarskega ozemlja, ki so se priselili iz zahodnih pokrajin ali iz Belomorske Trakije do 1. decembra 1946, bolgarski državljani, če ne bodo vložili protestne opcije, to se pravi, če do 1. septembra 1950 ne bodo izjavili pred pristojnimi bolgarskimi oblastmi, da hočejo ostaniti jugoslovanski oziroma grški državljani.

BUDIMPESTA. — Pravosodno ministrstvo Ljudske republike Madžarske je sklenilo, da se zavrne zahteva glede izročitve Janosza Horvata in Istvana Fekere, zahteva, ki so jo vložila jugoslovanska sodišča proti tema dvema državljanihoma FLRJ zaradi razbojništva, storjenega leta 1946 v Sajlovu pri Novem Sadu. Sklep je utemeljen s tem, da je novela št. 27. madžarskega zakona o državljanstvu predpisala, da velja za madžarskega državljanca vsak, kdor se naseli na Madžarskem, če je bil sam ali kateri njegovih roditeljev rojen v mejah

Madžarske pred 26. julijem 1921.

Ti dve vesti sta zelo značilni po očitnih teritorialnih in revizionističnih težnjah, ki jih je obudil Kominform v Bolgariji in na Madžarskem.

Bolgarija je že med drugo svetovno vojno brezpravno anektirala tako imenovane «zapadne pokrajine», to se pravi področje Caribroda (zdaj Dimitrovgrada), Bosilgrada, Vardarsko Makedonijo in Zahodno Trakijo. Vse na tem ozemlju rojene prebivalce je v nasprotju z Neuillsko pogodbo razglasila za svoje državljane in tako potepala določbe haaške konvencije o običajih vojskovanja. Zato se je Bolgarija po pogodbi o premirju iz leta 1944 zavezala, da bo vse te akte razglasila za neveljavne. Zdaj, ko jo je ohrabrila ZSSR, ki je v imenu zaveznikov sklenila pogodbo o premirju, pa se je Bolgarija vrnila na svoj prvotni akt in nasilno vsiljuje državljanstvo tistim, ki niso zaprosili zanj, češ da ima kraje, iz katerih so ti ljudje, za svoje ozemlje.

Enako je z Madžarsko. Državljanstvo bivših podložnikov «Krone svetega Stefana» je urejeno s trianonško pogodbo. Madžari izven nove Madžarske so lahko optirali za svojo nacionalno državo. Če tega niso storili, so ostali državljani tiste države, ki ji je pripadla občina, kamor so bili pristojni 1. januarja 1919. Toda Madžarska je med drugo svetovno vojno znova priključila «Kroni svetega Stefana» tiste kraje, ki jih je bila okupirala kot fašistični satelit, konkretno Bačko, Medjimurje, Prekmurje, Slovaško, Transilvanijo in Zakarpatsko Rusijo. S pogodbo o premirju in z mirovno pogodbo je bila primorana odrediti se temu agresorskemu ropu. Zdaj pa se je kominformovska Madžarska vrnila k «svetih» tra-

dicii «Krone svetega Stefana». Prvič, Rakoszi je razglasil madžarsko ustavo prav na dan svetega Stefana in razglasil ta dan za nacionalni praznik ustanovitve. Zdaj je šel še dalje: vsak, kdor se naseli na Madžarskem, če je rojen na ozemlju, ki je nekoč pripadalo «Kroni svetega Stefana», velja avtomatično za madžarskega državljanca, ne glede na svoje etnično poreklo. Tako veljajo zdaj na Madžarskem za madžarske državljane vsi, ki so bili rojeni na Hrvaškem, v Slavoniji, Vojvodini, Medjimurju, Prekmurju, Slovaški, Zakarpatski Rusiji, Romunskem Banatu in Transilvaniji. Če je bil en njihov roditelj rojen na tem ozemlju.

V tem ne moremo videti samo kršitve mednarodnega prava, ki prepoveduje protipravno in enostransko prilajanje državljanstva. To je mnogo več, to kaže splošno linijo prisvajalne politike. To dokazuje, da se sedanji bolgarski voditelji ne razlikujejo v naziranju o odnosih s sosedi in o rešitvi makedonskega vprašanja od Ferdinandovih in Borisovih fašistov. Hkrati to očitno kaže, da Rakoszijska Madžarska odkrito obuja državno politiko Horthyjevih revizionistov in Salaszyjevih akjukastih križev, za vzpostavitev velike Madžarske v tradicijah Krome svetega Stefana. (Vprašanja naših dni)

Kronika

V tovarni Gaslini so delavci prodrali s svojimi zahtevami, ker je moralo ravnateljstvo večino teh zahtev sprejeti. Delavci so namreč grozili s stavko.

Sodišče je obsodilo na 4 leta in 4 mesece ječe 36-letnega Arriga Mosettija iz ul. Valmartinaga 8, ker je v nekem kinu večkrat zlorabil nekega 12-letnega dečka, dokler ga ni opazila neka gledalka in ga prijavila policiji.

Z vrelo vodo se je polil 3-letni Jurij Rossi iz Umaga, ki je bil na obisku pri svojih sorodnikih v Trstu. Zdravitelj se bo moral mesec dni.

Tržaška mladinska brigada, ki dela pri gradnji študentovskega naselja v Zagrebu, je bila proglašena za udarno. Tako so tudi tržaški mladinci pokazali, da hočejo pomagati jugoslovanskim mladincem v njihovi borbi za izgradnjo socializma.

V ladjedelnici Sv. Marka so v nedeljo splovili novo motorno ladjo «Oceanio». Na ladji bo prostora za 1.010 ljudi s posadko vred. Opremljena bo zelo moderno.

V sredo 2. avgusta zvečer so se z vlakom vrnili v Trst otroci prve počitniške izmene iz kolonij v Ptuj, Kranju, Zgornji Siski, na Viču in deloma iz Lesc. V ponedeljek 7. avgusta pa bo odpotovala z vlakom ob 5.05 druga izmena otrok.

Vročina v Trstu še vedno traja. V sredo jutraj je bila sicer velika nevihta, dežja pa je bilo le malo. Zaradi te nevihte se je potopila v luki tudi neka 50-tonska ladja in je bila pretrgana telefonska zveza med Trstom in Tržičem.

Na progi Trst-Koper je zopet začel voziti parnik - Vettor Pisani. Parnik vozi tudi kopalce v Sv. Nikolaj.

Tržaško planinsko društvo priredi 13. 14. in 15. avgusta izlet v Trentsko dolino in na Triglav.

Na cesti med Sv. Križem in Nabrežino sta se prevrnili z lambretto 19-letni Gastone Gisenta in 28-letni Ivan Valle. Pri tem sta se nekoliko popraskala. V Sesljanu sta dala popraviti lambretto in med tem časom čakala v gostilni. Nato je Ivan Valle, ki je bil precej vinjen, sedel na vozilo, da bi ga preizkusil. Zaletel pa se je tako nesrečno v občestni kamen, da si je pri padcu prebil lobanjo.

Pretekli teden sta se dva otroka ponesrečila z razstrelivom. Zato je R. Harre, namestnik direktorja javne varnosti anglo-ameriške cone STO, izdal poziv, v katerem vabi starše in vse odrasle ljudi, naj store vse, kar je v njihovi moči, da se ne bodo nesreče z razstrelivom ponavljale.

V Trstu še ne vemo, koliko nas je. Na anagrafskem uradu vlada precejšnja zmešnjava, kar se je pokazalo zlasti ob občinskih volitvah. Sedaj nam obljubljajo ljudsko štetje, ki nam bo končno povedalo, koliko prebivalcev ima Trst.

Angleški kamion je na korzu Cavour povozil 74-letnega Franca Balde. Zdravniki v bolnici se niso hoteli izreči o njegovem zdravstvenem stanju, ker sumijo, da si je zlomil tilnik.

Porotno sodišče je sodilo 4 blivše člane Narodne zaščite, in sicer Viktorja De Karla, Natala Korrena, Metoda Vatto in odsotnega Marija Koterja. Obtožili so jih, da so oropalj meseca maja leta 1945. trgovca Adolfa Susanija. Obtoženci so tedaj Susaniju zagregli blago, ki ga je skrivaj. Sodišče jih je kljub temu obsodilo na 2 leti in 10 mesecev zapora, ki pa jim je bil na podlagi amnestije ZVU odpušen. Tako smo doživeli še eno krivično obsodbo antifasistov.

Pred sodiščem se je zagovarjal urednik časopisa «Giornale di Trieste» Vittorio Tranquilli. Tožili so ga ravnatelj slovenskih srednjih šol v Trstu, ker je objavil članek, v katerem je bilo pisano, da slovenske šole izdajajo učencem spričevala, ne da bi položili izpite.

Ukinitev stanovanjskega urada bo še poslabšala stanovanjsko krizo

Tržaški tisk se je v poslednjem času mnogo pečal z vprašanjem stanovanjske krize, in sicer ob priložnosti ukinitve stanovanjskega urada. Ta urad je imel mnogo pomanjkljivosti, pa je vendarle zaviral veliko spekulacijo s stanovanji ter omejeval razne zlorabe. Klerikalna večina in njeni prikladniki v občinskem svetu so že več časa skušali doseči, da se ta urad ukine in so tudi izglasovali tak sklep.

Ukinitvi stanovanjskega urada pa se je upiralo predsedstvo cone s Palutanom na čelu. Pri tem je bilo čudno, da conski predsednik demokristjan Palutan brani stanovanjski urad, demokristjanski župan Bartoli pa ga napada. No, končno je zmagal Bartoli. Predsednik cone mu je dal popolno oblast, da odloča o tem vprašanju. In župan se je podvziral in izdal ukaz, s katerim je stanovanjski urad ukinil, namesto njega pa bo še nekaj časa de-

loval urad za reševanje višjih stanovanjskih poslov, na katerega se prenesejo posli stanovanjskega urada. Ta urad pa ima omejeno delovanje. Nikomur ne more več vsiliti utesnitve in najemniki lahko odslej popolnoma prosto oddajajo svoje sobe podnajemnikom.

Demokristjanski tisk je seveda v veseljem pozdravil županov ukrep, češ da bo odprava utesnitve ter popolna svoboda v oddaji sob ugodno vplivala na stanovanjsko vprašanje. Poleg tega pa bo tudi vzpodbudila zasebno pobudo. Vse to so seveda lepe besede, v resnici pa je vse drugače. Za vsem tem se skrivajo prikriti interesi raznih spekulativcev, ki jih ščiti krščanska demokracija. Tem spekulativcem torej s pomočjo demokristjanov uspejo odstraniti edino oviro, ki je vsaj delno onemogočala njih spekulacije.

Medtem pa čaka še na tisoče družin

na stanovanje. Nešteti vojni oškodovanci ter politični in rasni preganjanji po petih letih od konca vojne še sedaj niso dobili stanovanja, razni esulli pa so se vselili v novozgrajene hiše. Stanovanje pa tudi lahko dobi vsakdo, ki razpolaga z velikimi vsotami denarja, saj zahtevajo zasebniki, ki gradijo nove hiše, do pol milijona lir samo za vstop v stanovanje, obenem pa zahtevajo potem še zelo visoke stanarine.

Poleg tega pa je še kakih 800 družin, katerim grozi sodni izgon iz njihovih stanovanj, ker ne morejo plačevati stanarine, ali pa ker hišni lastniki zahtevajo stanovanja za svojo lastno uporabo. Te izgone so do oktobra meseca odgodili, toda kaj bo potem? Prej je za te ljudi skrbel vsaj deloma stanovanjski urad, sedaj pa bodo prepuščeni sami sebi.

Tako so se demokristjani razkrinkali tudi ob stanovanjskem vprašanju ter pokazali, da so jim interesi delovnega ljudstva deveta briga in da so bile vse njihove izjave ob volitvah v občinski svet le prazne obljube.

KLEROFAŠISTIČNA ITALIJA IZVAJA OBSODBE IZREDNEGA SODIŠČA

De Gasperijsva vlada vedno bolj preganja Slovence, ki so ostali zaradi krivične mirove pogodbe pod Italijo. Prizadejala je Slovencev že nešteto krivic, sedaj pa se je pridružilo k njenim dejanjem še eno nezasišano dejanje. V ponedeljek 31. julija so goriški karabinerji aretirali slovenskega odvetnika dr. Avgusta Štiligoja na ukaz vrhovnega vojaškega sodišča v Rimu.

Dr. Štiligoj je bil v decembru leta 1941 pred izrednim sodiščem z zaščito države obsoljen na 30 let ječe. Od teh bi moral sedeti še 17 let, ker mu jih je bilo 10 odpušenih, 3 pa je že predsedel v ječi. Ob kapitulaciji Italije leta 1943 so ga namreč z drugimi političnimi priporniki izpustili iz zapora.

Vrhovno vojaško sodišče v Rimu je torej izdalo krivičen ukaz na osnovi

obsodbe, ki jo je izreklo izredno fašistično sodišče. O tem sodišču v Italiji prav vsi dobro vedo, da je bilo le farsa sodstva in da so bile vse njegove obsodbe naročene in določene že v naprej. Zato pa bi moralo biti jasno, da obsodbe takega sodišča v demokratičnem režimu sploh nič ne veljajo. Da je bilo postopanje tega sodišča nezakonito, nam potrjuje tudi dejstvo, da so bivšega predsednika tega sodišča Giuda Cristinija, ki je vodil tudi znani prvi tržaški proces, ertali iz seznama odvetnikov in prokuratorjev. Zanimivo pri tem je tudi, kako so to brisanje utemeljili:

«Posebno sodišče je bilo tragična burka pravice in žalitev sodstva; kdor je pri njem sodeloval, posebno pa tisti, ki je bil njegov prvi organizator, je bil sokriv take zločinske inscenacije, ki je bila pod sodnijskimi formami, ki bi bile morale biti jamstvo nepristranosti in obramba nedolžnosti — v resnici ubogljivo orodje samovoljne diktatorje, od katerega je predsednik sodišča prejemal ukaze pred procesi in med njimi ter cele tedne vnaprej odredjal plotone, pripravljene za ubijanje optoženecov, še preden so bili sojeni».

Te besede ne potrebujejo nikakega komentarja in vsakdo bi si pričakoval, da se bo italijanska vlada in italijanska oblast po njih ravnala. Toda to

ne velja za Slovence, pa naj so njihova politična pripadnost in njihovi življenjski nazori kakršni koli. Italijanskim šovinistom so vsi Slovenci na poti in jih je zato treba preganjanjati zlasti na «svetih» vzhodnih mejah. V ta namen jim pride vse prav celo obsodbe fašističnega sodišča. Med tem ko Slovence in antifasiste preganjajo, pa ni v Italiji po razsodbi nekega sodišča niti več kaznivo petje bivše fašistične himne «Giovinezza», katero pojejo golopradi pobaljni tudi v Trstu. Tako se s pomočjo reakcionarne De Gasperijsve vlade zopet prebujata fašizem. Proti temu fašizmu pa se bomo vsi odločno borili, ker nečemo, da bi nas zopet sodila izredna fašistična sodišča. Zato proti aretaciji dr. Štiligoja odločno protestiramo in zahtevamo, da ga izpustijo na svobodo.

Openski diletanti zopet nastopajo

V času pred resolucijo Kominforma, ko se je naše ljudsko-prosvetno delo bohotno razvijalo ob popolni enotnosti našega ljudstva, je prav gotovo dramska družina Prosvetnega društva na Opčinah zavzemala prvo mesto med našimi diletantskimi odri. Njeni marljivci in talentirani člani so z vso resnostjo gojili dramsko umetnost in še tako rekoč vsa vas je pomagala, da so bile openske diletantske predstave na višku. Po nesrečni resoluciji Kominforma, ko se je zledna enotnost Opencev zrušila v prah, ko so matalanovci izpremenili Prosvetni dom v resnično «internacionalno» plesišče, se je openski Prosvetni krožek moral boriti s sto preprekami preden je začel obnavljati resnično ljudsko prosvetno delo. Najprej pomanjkanje prostorov, potem pa nerazumljivo ponašanje dveh igralcev, ki bi utegnili vzbuditi sum namerne sabotaže, je povzročilo, da je nastop z nastudirano komedijo moral biti zopet odgoden. Toda žilava vztrajnost ostalih igralcev in njihova odločnost, da dosežejo začrtane si cilje, je dovedla le do uspeha. V nedeljo se nam bo openska dramska družina predstavila s kmečko komedijo v treh dejanjih «Vozel». Ta vaška igra, ki jo je spisal Pecja Petrovič, se dogaja v Liki in igralci nam bodo v tej igri, inscenaciji in kostumih prikazali kočček hrvaškega podeželja. Privedite bo na prostem, kar je za ta čas najbolj primerno. Vendar pa se nam zdi potrebno, da tudi ob tej priložnosti opozarimo, da je skrajni čas, da se vprašanje openskega Prosvetnega doma reši tako, da ga ne bo uporabljala le zapeljana manjšina za svoje «kulturne» veselice, nego da bodo našli v njem prostora resnični iskreni prosvetni delavci, ki se danes zbirajo v Prosvetnem

LJUDSKI TEDNIK

LJUDSKI TEDNIK STANE:

v coni A in v Italiji:
posamezna številka lir 20
mesečno lir 80

v coni B
posamezna številka Din 8
mesečno Din 30

v Jugoslaviji
posamezna številka Din 15
mesečno Din 50

Vsaka posamezna stara številka stane dvojno.

krožku.

V nedeljo se nam bodo predstavili na openskem odru naši stari znanci: Tone Kalčev, Angelca Vremčeva, Nadja Dolenčeva, Jadranka Sulgojeva in Stanko Malič. Ob uprizoritvi «Vozla», ko bodo openski diletanti končno razvozlati voz zel Kominformističnega likvidatorstva, želimo le, da bi se igralška družina številčno ojačila, tako da bo sposobna postavljati na oder tudi taka dela, kot nam jih je že prikazovala v nedavni preteklosti.

Razumljivo je, da bodo v nedeljo vsi resnično kulturni Slovenci prihitali na Opčine na predstavo «Vozla».

Zlobno polvarjanje resnice

«Demokracija» se je spravila na položaj delavcev v predvojni in sedanjji Jugoslaviji ter pri tem kaj nerodno filozofira in vleče za lase izmišljene trditve, ki naj bi vleklo vodo na njen mlin. Dobro vemo, da uredniki tega lista smrtno sovražijo novo Jugoslavijo, toda kljub previdni, čeprav jim je to njihovo sovražstvo precej zmedlo možgane in vidijo povsod črno.

Vsako ve, da je izgradnja socializma težka stvar in ravno jugoslovanski časopisi prav nič ne prikrivajo težkoč, ki jih jugoslovansko ljudstvo z žrtvovanjem in naporu premaguje. Se težja je ta stvar, ker države, ki bi morale pomagati Jugoslaviji graditi socializem, povsod, kjer le morejo, mečejo Jugoslaviji polena pod noge in hočejo zavreti razvoj socializma. Toda jugoslovansko ljudstvo napenja vse sile, da uresniči petletko in zgradi socializem, ker ve, da ga čaka boljša bodočnost. In to ljudstvo mora premagovati mnoge težkoče prav zato, ker so protiljudski režimi pustili državo v zaostalosti in nevednosti, ker je niso industrializirali ne elektrificirali niti zgradili modernih cest.

Ti demokracije pa hočejo sedaj peti o nekem blagostanju v bivši Jugoslaviji, ko je vladala zlasti v nekaterih sedanjih republikah velika beda in ko je povsod čakalo na delo na tisoče brezposelnih. In glejte, kaj so napisali: «V predvojni Jugoslaviji so znašale plače kvalificiranih delavcev od 2.000 do 4.000 dinarjev.» Vsak jugoslovanski delavec, ki se še spominja teh časov, se bo začudil, saj je večina delavcev zaslužila manj kot 1.000 dinarjev na mesec in je bilo 2.000 dinarjev že zelo visoka plača.

Nafo navajajo sedanje cene na prostem trgu. Pri tem pa ne omenjajo zajamčene preskrbe, ki nosi levji delež v prehrani delavcev, ter s tem ustvarjajo popolnoma napačno sliko dejanskega stanja. Toda kaj naj bi od teh ljudi pričakovali; ostali so zvesti svoji preteklosti in hočejo izkorističi težave jugoslovanskega ljudstva v svoje podle spekulantske namene.

KDO SLUŽI delodajalcem

V «Delu» je predsednik vidaljevskih Enotnih sindikatov Ernesto Radich napisal članek, v katerem trdi, da ZVU in delodajalci podpirajo enotne razredne sindikate, ali kakor jih oni imenuje «titofasistične», ter da hočejo vsiliti sodelovanje teh sindikatov pri obravnavanju sindikalnih vprašanj. Podobno je pisala tudi «Unita operaia», da o «Uniti» sploh ne govorimo.

Kominformisti s tem pisanjem varajo delavce in hočejo ustvariti videz, da so bili Enotni razredni sindikati ustvarjeni samo zato, da cepijo delavstvo, da delajo med njim zmedo ter da s tem služijo delodajalcem in zapadnim imperialistom. Vse to pisanje je seveda lažljivo in demagoško, ker dogodki dokazujejo, da je stvar ravno obratna.

Pri tem naj se le na volitve tovarniškega odbora v železarni ILVA in pa na priprave za volitve enakega odbora v Tovarni strojev. V podjetju ILVA je ravnateljstvo na zahtevo predstavnikov enotnega razrednega sindikata industrijskih delavcev, da se mu zagotovi možnost udeležbe na teh volitvah, odgovorilo, da se ga to ne tiče. Ravnateljstvo je izjavilo, da ne priznava več sporazuma o tovarniških odborih, sklenjenega 11. avgusta 1948. Ravnateljstvo se zato noče vmešavati v volitve, ker bi s tem priznalo veljavnost omenjenega sporazuma, kar bi seveda pilo protislovno.

Vsi se spominjajo, kako so potekale omenjene volitve in da je kljub vsem grozjnam le 62 odst. delavcev glasovalo za sedanji tovarniški odbor. No, ravnateljstvo je zavzelo po volitvah popolnoma drugačno stališče. Pisalo je enotnemu razrednemu sindikatu industrijskih delavcev, da ne priznava njegovih zastopnikov, ki so jih njegovi člani zbrali v podjetju in da priznava le tiste delavske zastop-

nike, ki so bili izvoljeni v novi tovarniški odbor. Ravnateljstvo je torej zavzelo po volitvah popolnoma drugačno stališče, ki je v odkritem protislovju s prejšnjim. Kar naenkrat je zopet začelo priznavati tovarniški odbor.

Stvar je torej popolnoma jasna in industrijski delavci si niso mogli pričakovati lepšega dokaza o sodelovanju med delodajalci, vidaljevskimi Enotnimi sindikati in žolto Delavsko zbornico. Kljub temu pa bodo Radich, Vuconci in drugi njihovi pajdaši še naprej pisali, da so «titofasisti» v službi kapitalistov.

Sodelovanje med delodajalci in lažnimi sindikalisti se je pokazala tudi v tovarni strojev. Tam se ob volitvah tovarniškega odbora opažajo enake spletke kakor v ILVI. Volitve so odložili na 1. september. Delavska zbornica, Enotni sindikati in ravnateljstvo tovarne skušajo z roko v roki preprečiti razrednemu enotnemu sindikatu, da bi se udeležil volitev ter da bi bil zastopan v tovarniških odborih.

Zaradi vseh teh spletk so šli zastopniki razrednega sindikata na Urad za delo, nato so mu poslali še pismo, v katerem zahtevajo, da urad skliče delodajalce in zastopnike tega sindikata, ki bodo obravnavali to vprašanje. Pri tem je enotnemu razrednemu sindikatu v oporo ukaz št. 4, ki da daje vsem delavcem v podjetjih pravico do organiziranja, poleg tega pa še člen v sporazumu o tovarniških odborih, ki pravi, da se mora ravnateljstvo pogajati tudi z manjšino, če se ta loči od tovarniškega odbora in se sama organizira.

Nedvomno je, da bodo delodajalci skušali še naprej ribariti v kalnem in zavlačevati vso to stvar, toda enotni razredni sindikat ne bo odnehal, dokler ne bo vsem delavcem priznana enaka pravica.

NAČELA SO NEPREMAGLJIVA

IZ KONFERENCE KP STO-ja ZA KOPRSKI OKRAJ

Naša Partija je pripravila in vzgojila take ljudi, ki bodo res gradili socializem. S tem, kar delamo, dokazujemo vsemu svetu, da je mogoče zgraditi socializem v posebnih pogojih.

S temi besedami je zaključil polkovnik Ivica, komisar odreda JA, pozdravni govor na I. konferenci KP STO-ja za koprski okraj. V velikih dvorani tovarne «Arrigoni» v Izoli, kjer je bila v nedeljo konferenca, so dvignile te besede val navdušenja med številnimi delegati, ki so se zbrali, da pregledajo partijsko delo v preteklosti in določijo smernice za bodočnost.

Poleg zastopnika odreda Jugoslovanske armade in Vojne uprave jugoslovanske čone STO-ja sta bila na konferenci tudi zastopnika Okrožnega komiteja za Istro in Centralnega komiteja KP Svobodnega tržaškega ozemlja. Njegov predstavniki je prikazal naloge, ki jih ima Komunistična partija na Tržaškem ozemlju ter borbo, ki jo mora voditi proti reakciji in kominformistom. Govoril je tudi o gonji, ki jo njihovo časopisje vodi proti jugoslovanski coni STO:

Mi imamo v rokah najmočnejše orožje: naše orožje je pravica, so marksistično-leninistična načela, po katerih se naša Partija ravna. Načela so nepremagljiva. Borba zanje je težka, zato pa je zmaga večja. Mi se borimo in gradimo boljše bodočnost — CLO-VEKU.

Politično poročilo je podal tov. Kralj-Petek, v katerem je poudaril, zakaj se je ljudstvo Istre tako odločno borilo v narodno-osvobodilni borbi. Bistvo je v tem, da se je borilo za politično, gospodarsko in kulturno osvoboditev in za priključitev v skupnost jugoslovanskih narodov. Največ pa je govoril o dvigu življenjske ravni delavcev in kmetov v istrskem okrožju in poudaril pomen enoletnega gospodarskega načrta. V borbi za njegovo izvedbo predstavlja največjo težavo pomanjkanje delovne sile, po-

DIJASKA MATICA
podpira slovenskega dijaka, mi podpirajmo Dijaško matico.

sežno pri velikih melioracijskih delih v dolini Dragonje in Mirne.

Številne delegacije so prinesle pozdrave konferenci iz delovnih kolektivov, kmetijskih obdelovalnih zadrug, s konference udarnikov in racionalizatorjev, ki je bila isti dan v Portorožu, iz organizacij mladine, žena, borcev, SIAU.

Diskusija, ki je sledila temu referatu in pozneje organizacijskemu poročilu tov. Sokola, je pokazala, kako zrelo gledajo naši ljudje na sedanji položaj pri nas in v svetu. Številni delegati so se ustavili na razdiralnem delu Kominforma, katerega posledice so posebno vidne pri razbijanju demokratskega gibanja v Trstu. Tovarjš Petek je zaključil:

Zelim, da bi si vsi delegati osvojili vse, kar so slišali na konferenci za svoje delo, da bomo tako še lažje šli naprej po poti izgradnje lepše bodočnosti delovnemu ljudstvu, ki to v polni meri zasluži.

Tovarne delavcem kakor v Jugoslaviji

«Dosedanji delavski sveti so izvršili nalogo s tem, da so pomagali pri dvigu proizvodnje. Treba je, da napravimo korak naprej in damo delavcem upravo v roke. V tej zvezi se pripravljamo odlok, ki je sličen odloku v Jugoslaviji. S tem bo vsa proizvodnja prešla v roke delavcev. To je brez dvoma velik korak naprej po načelu: tovarne delavcem, zemljo kmetom».

Debatna je posegla v živo problematiko političnega in gospodarskega dela v istrskem okrožju. Novi odbor, ki je bil izvoljen na konferenci, je dobil veliko snovi in navodil za svoje bodoče delo.

Tako je dejal tov. Julij Beltram na konferenci udarnikov in racionalizatorjev v Portorožu preteklo nedeljo. Prisostvovalo ji je nad 300 najboljših delavcev istrskega okrožja, ki s svojim vzorom na delovnem mestu prednjačijo v borbi za izpolnitev gospodarskega plana.

Borba za večjo proizvodnjo se je začela na pobudo partije in sindikatov pri vseh večjih industrijskih obratih in gradbenih podjetjih. Uspehi tekmovanja ne zaostajajo za onimi v Jugoslaviji. Seveda so še pomanjkljivosti, zlasti pri organizaciji brigadnega sistema dela.

Na konferenco je prišla tudi delegacija kmetov-zadružnikov, ki so pionirji socializma v istrskih vaseh.

VANJA

BUJE, SREDISCE AGRARNE BUJSCINE.

V NOVEM ŽIVLJENJU

se spreminja obraz Bujsčine

Onkraj reke Dragonje začne valoviti svet Bujsčine. Čim prekorajčimo reko in se spustimo v pogovor z ljudmi, slišimo, da ima njihova govorica drugačen prizvok. Tu živijo že Hrvati, pomešani z Italijani. Na južnem bregu Dragonje pa so vasi že slovenske. Kar čudno se nam zdi, da more tako majhna reka predstavljati tako jasno jezikovno mejo.

Istrsko okrožje ima dva okraja: Koprski in Bujski. Toda Bujsčina ni samo upravni pojem, temveč je po narodi in življenju zaokrožena celota. Od ostale Istre jo deli na severu reka Dragonja, na jugu pa počasni tok reke Mirne. Težko najdemo pokrajino, ki bi bila tako raznolika, kakor Bujsčina. Okoli njenega središča, Buji, ki se stiskajo na vrhu griča, kakor stara srednjeveška trdnjava, se prepletajo v čudovitem mozaiku polja sive prsti in značilne rdeče kraške zemlje. Bujsčina ima bogata žitna polja, prekrasne vinograde, srebrne oljčne gaje, zelene pašnike; na obali, ki se razteza globoko v morje po Savudrijskem rtu, pa naletimo na goščave in prtilikavo grmovje, ki daje življenje samo čredam drobnice. Tudi bujska obala je prekrasna. Na belo skalovje pljuska večno razgibano morje, borovi gozdiči pa dopolnjujejo krasoto, ki jo išče človek, željan lepote in mirne narave.

Bujski kmet je obdelal zemljo, kjer je mogel. Povsod lahko občudujemo njegova skrbno obdelana polja, tam pa, kjer prevladujejo kraške skale, vidimo, kako se je kmet trdo boril s skopo naravo, da ji je iztrgal majhen kos plodne prsti. Značilne so podzidane terase, ki dajejo našim primorskim krajem poseben značaj.

Bujski kmetje so veliko naredili, toda mogli bi ustvariti še veliko več, če bi bili tudi v preteklosti svobodni, kakor so sedaj. Prej so bili sužnji veleposestnikov in davkarjev. Pred vojno je fašizem še povečal nasilje, katerega so bili žrtve istrski kmetje v vsej zgodovini. Veleposestniška gospoda se je združila s fašizmom, da bi še bolj izkoristila revnega kolona in kmečkega delavca. Buje in druga istrska mesta so bila središča fašističnega aparata, ki je kakor strupeni pajek razprostrl svoje mreže do zadnjega naselja in pil kri našemu kmetu.

Zato ni čudno, da so bili bujski koloni in mali kmetje med prvimi v narodnoosvobodilni borbi.

Oni so jo čutili kot boj proti svojim izkoriščevalcem. Kmetje iz Nove vasi so že leta 1943 napravili agrarno reformo. Sami so si razdelili veleposestniško zemljo, ki so jo obdelovali.

Ljudska oblast je potrdila njihove pridobitve. Z odlokom o agrarni reformi je dala kmetom zemljo in je tako za večno odpravila zgodovinsko krivico, ki je tlačila istrskega kmeta. Sedaj je kmet sam gospodar svoje zemlje in njihov odnos do nje se je v bistvu spremenil.

Toda to še ni vse. Ljudska oblast ga je osvobodila tudi od izkoriščanja kapitalističnega trga. Na mesto mestnega špekulanta so stopile zadruga, ki združujejo vse drobne proizvajalce, prodajajo njihove pridelke in jih oskrbujejo z vsemi predmeti, ki jih potrebuje kmečko gospodarstvo. Poleg običajnih zadrug, ki se bavijo samo z odkupom in prodajo, so nastale v zadnjih letih tudi obdelovalne zadruga. To so pravi kolektivi, v katerih so kmetje združili svojo zemljo in svoje delo, da bi na ta način lahko izkoristili vse prednosti, ki jih nudijo veliko kmečko gospodarstvo. Te so: strojna obdelava zemlje, možnost večjih investicij, boljša razdelitev dela in še druge prednosti.

Povsod je znana bujska obdelovalna zadruga «Prvi maj», ki združuje hrvaške in italijanske družine v skupni težnji za napredkom in blagostanjem. Znana je tudi zadruga v Segetu, ki odlično uspeva na posestvu, na katerem so imeli pred vojno menihi veliko število kolonov. Omeniti bi lahko še zadrugo v Dajli, tudi na bivšem cerkvenem veleposestvu, v Sveti Mariji na Krasu, v Beli zemlji, v Sv. Lovreču in še številne druge kmečke kolektive, ki si utirajo pot v novo življenje. Nihče ne trdi, da so te zadruga že brez napak. Sami zadržniki priznavajo, da bo treba napraviti še marsikaj, predvsem pa, da se bo treba še veliko učiti, preden bodo te zadruga dosegle popolnoma svoj namen. Star zadržnik iz Segeta, ki je prepotoval pol sveta v lovu za srečo in kruhom in se je razočaran vrnil pred 15 leti v domači kraj, kjer je nadaljeval roboto pod cerkvenimi veleposestniki, nam je rekel: «Prej so vodili knjige upravniki veleposestev. V nje so zapisovali naše delo in naše dolgove. Zdaj imamo knji-

ge mi sami. Težko se je bilo znati v številkah in v setvenih načrtih. Toda sedaj že gre. Naši mladi so se že mnogo naučili in vedno se učijo. Moramo znati, če hočemo postati gospodarji na svojem.»

Prosveta, učenje, šole, to zahteva sedaj kmečki svet Bujsčine. Ljudska oblast je dala Bujsčini mnogo več šol, kakor jih je imela prej. V kratkem času je zgradila šest novih šolskih poslopij in sedaj gradi še dvoje. Toda razlika ni samo v številu. Sedaj se učijo hrvaški otroci v materinem jeziku, italijanski pa v svojem. Šola je dobila pravi ljudski značaj. V Bujah raste nova velika hrvaška gimnazija, ki bo omogočila hrvaški mladini, da tudi ona izpopolni svoje znanje v domačem jeziku.

V Bujsčini deluje 28 prosvetnih društev z diletantskimi odri, folklornimi skupinami, pevskimi zbori, knjižnicami in vsem, kar je potrebno za širjenje znanja in prosvete med ljudstvom, ki hlastno pije kulturne dobrine, ki so mu jih prejšnji gospodarji odklekali. Med svoje istrske brate prihajajo tudi umetniške skupine z Reke, Zagreba in drugih svobodnih krajev.

Bujsčina je že v tem kratkem času spremenila svoj obraz. Njena skrivna sila prihaja burno na plan.

VANJA

CVETKE

iz tržaskih listov

«Demokrati» in krščanski socialisti se kaj radi zbirajo na Repentaboru na griču pred cerkvijo, kjer imajo svoje prireditve z velikim številom zastav brez rdeče zvezde, da bi tako pokazali ljudstvu onstran meje, kako veliko «svobodo» uživamo na Tržaškem ozemlju pod anglo-ameriškim imperijem. Kakšna je ta svoboda, nam pokažejo naslednje besede, ki jih je napisal «Slovenski vestnik», glasilo slovenske Koroške:

***

«Kakor čitamo v «Njegovem tedniku» ali angleški «Kroniki», so se v nedeljo, dne 2. t. m., zbrali na Repentaboru, 15. km od Trsta, pod varstvom zastopnika Vojaške uprave Svobodnega tržaškega ozemlja, majorja g. Kelleta, «svobodni» Slovenci s Koroške, iz Gorice in s STO-ja, da vsemu svetu manifestirajo, da niso to, kar jim stalno očitajo — (namreč, da mogoče mislijo, da so nesvobodni op. ur.). Kot zastopnik «svobodnih» koroških Slovencev je spregovoril prof. dr. Valentin Inzko in pokazal naše delo na Koroškem. (Upamo, da je v tem poročilu tudi povedal, da kot svobodni koroški Slovenec poučuje slovenske dijake v celovski gimnaziji slovenščino v nemškem jeziku! op. ur.). Lepoto slovenske pesmi so pokazali šentlenartski pevci v «svečani obliki vsakega domovini zvestega Korošca», v tako imenovanem «Kaerntnergwanda», tvorbi «Kaerntner Landsmannschaft».

***

Znani profesor Diego De Castro, čigar ime tako rado spominja našega «kostruna», nas je v «Giornale di Trieste» zopet razveselil z nekim svojim člankom o coni B. V tem članku je tudi napisal: «Gotovo je, da se bo v sicer nedolžnem času cona B vrnila pod Italijo. Ta povratek je neizbežna in usodna stvar».

***

Za De Castra in njemu podobne je bilo že marsikaj «usodno», ali «fatale», kakor pravijo oni. Usoden je bil pohod v Abesinijo, v Grcijo, v Egipt, v Francijo, v Sovjetsko zvezo, še bolj usodna je bila okupacija Slovenije in Dalmacije in vendar se je vse to res usodno končalo. Prof. De Castro pa ima trdo glavo, kakor prej omenjena žival, in se iz vse te «usodnosti» ni prav nič naučil.

ŠIRITE SLOVENSKO KNJIGO

NABREŽINA

Nabrežinski okraj je v današnjih razmerah zelo primeren za turizem. V prvi vrsti prihaja v poštev Sesljan s svojo krasno obalo, kamor prihaja v teh vročih dneh na tisoče in tisoče ljudi iz mesta, da se okopljejo ter odpočijejo in okrepijo v prijaznih gostilnah ob lepi sesljski cesti. Kljub temu da je to slovenska obala in da so lastniki lokalov večinoma slovenske narodnosti, se našemu slovenskemu človeku, ki pride v Sesljan, zdi, da je prišel v «madrepatrio». Napisi so vsi v italijanščini. Na eni strani se borimo za enakopravnost slovenskega jezika, na drugi strani pa, kjer bi lahko prišla do izraza slovenščina, se lastniki teh lokalov ne zavedajo svojega porenja.

Drugi turistični kraj je postal zadnje čase Devin, ki po svoji naravni lepoti ne zaostaja za Sesljanom. Sem prihaja v zadnjem času mnogo izletnikov obeh narodnosti. smo čitali na zastavi takratnega

Zelo privlačna za turiste bi bila Nabrežina-center. Lep kraj, da malo takih v okolici Trsta. Trg in glavne ceste vse asfaltirane, krasni dvoredni, lep razgled na morje, direktne avtobusne in železniške zveze s Trstom (vlak prihaja in odhaja vsako uro). Pred prvo svetovno vojno je bila Nabrežina vsako nedeljo polna izletnikov. Na glavni postaji v restavraciji je kar mrgolelo ljudi, na trgu pred Štropovo gostilno polne mize veselih Tržačanov. Kaj je privabilo vse te ljudi v Nabrežino, ki takrat ni bila še tako lepa kot je danes? — V prvi vrsti dobra postrežba in rujno vince, (ne tako, kot ga danes vozijo iz Gorice in Fiumicella), pogosti godbeni in pevski koncerti na trgu itd. Danes, ko Tržačani ne morejo vsako nedeljo v Dutovlje, Tomaj itd., bi v Nabrežini kakor v Velikem Repnu-Repentaboru, bilo vsako nedeljo polno veselih izletnikov, ki gotovo ne bi delali škode nabrežinski občini ter občanom.

S. P.

Kronika

Graditelji avtoceste so poslali maršalu Titu pismo, v katerem izražajo svoje zadoščenje za doseženo delovno zmago. V pismu obljublajo maršalu Titu, da bo mladina tudi odslej stala v prvih vrstah borbe za zgraditev socializma, za miren in nemoten razvoj domovine, v boju za mir in enakopravnost med narodi.

Po vsej državi gradijo tovarne za proizvodnjo keramičnih izdelkov. Velik kombinat gradijo v Pojnatnem blizu Zagreba, dalje gradijo tovarne v Titovem Velešu, Prištini, Zajčaru in Mladencu. Šešasoma ne bo Jugoslavija več uvažala keramičnih izdelkov.

V tovarni Djuro Djakovič bodo pospešili proizvodnjo naprav za pridobivanje nafte.

Jugoslovanska trgovska mornarica prevzema vedno več nalog v morskem prometu, ki so jih prejemale čase opravljali z najetimi tujimi ladjami.

Iz študentovskega mesta v Zagrebu je odpotovala prva brigada mladincev iz Anglije, ki je bila doslej najboljša inozemska mladinska brigada ter je bila zato razglašena za udarno.

Na progi Sarajevo-Kardeljevo so prebili pri Ostrovcu 106 m dolg predor.

Na Hrvatskem gradijo 200 novih šolskih poslopij.

V Sežani se vedno bolj razvija nova tovarna pletenin. Proizvodnja narašča od meseca do meseca in sedaj izdelujejo najrazličnejše izdelke od moških pulovrov do ženskih in otroških jopic. V Sežani so ustanovili tudi okrajno mizarstvo podjetje, veliko avtomobilno delavnico, v proizvodnji slovitega kraškega marmorja pa so uvedli mehanizirano delo. V kratkem bodo odprli tudi novo moderno mlekarino, ki bo lahko dnevno predelala okrog 100 hl mleka.

V Zagorju je bilo zasedanje plenuma sindikata rudarjev Slovenije. Delegati so predlagali na zasedanju sklep, da rudarji Jugoslavije izstopijo iz strokovnega odbora rudarjev pri Svetovni sindikalni zvezi. To pa zato, ker se zveza ne bori za cilje, za katere je bila ustanovljena, temveč je le še orožje Informbiroja.

Po vsej Jugoslaviji se vršijo uspešne priprave za vpisovanje ljudskega posojila. V vseh delovnih kolektivih, v zadrugah, v mestih in vaseh se ljudje zavzamejo za podpis velikih vsot. V Kuli so delavci napovedali tekmovalne pri vpisovanju posojila številnim delovnim kolektivom v Srbiji.

V Makedoniji so v prvem polletju razglasili okrog 8.000 udarnikov.

V Vojvodini so že odkupili nad tretjino obvezne oddaje žita. V ljutomerskem okraju pa bodo za druge oddale 57 vagonov žita.

Na ozemlju LR Slovenije bodo veljavne delavskih svetov od 20. avgusta do 15. septembra 1950.

Z večjo obremenitvijo lokomotive bo ljubljanska železniška direkcija prihranila letos 9.600.000 dinarjev.

Ob proslavi Dneva vstaje LR Hrvatske so izročili prometu 15 km dolgo normalno železniško progo Grubišno polje Bastaj.

V začetku avgusta bodo začeli redno kopati svinčeno rudu v novem rudniku Mažič v Srbiji.

V Sloveniji je bilo v prvem polletju nad 20.000 udarnikov.

V Titogradu so zgradili 37 stanovanjskih hiš s 758 stanovanji. Kmalu bo tudi zgrajen hotel s 300 sobami. Do konca leta bodo dogradili še 200 stanovanj.

V kočanskem okraju v Makedoniji pridelajo okrog 5 milijonov kg riža na leto.

V železniški delavnici v Mariboru dela že 607 članov kolektiva za drugo petletko.

Iz Bosne in Hercegovine je odšlo na šolske počitnice 45.000 otrok, ki preživljajo mesec dni v 140 letoviščih.

V kominformovskih epruvetah se vse pretvarja v fašizem

Kominformovci ne morejo prebaviti delavskih svetov v Jugoslaviji

Kominformisti prežijo kakor ujecl na mrhovino na vsako novost v Jugoslaviji. Zagrebijo jo, nato jo nekaj dni počasi prebavljajo in jo seveda krstijo za nov korak v fašizem, imperializem itd. Tudi delavski sveti in zakon o upravljanju v podjetjih ni bil izjema. Precej dolgo so ga prežvekovali, nato so našli recept tudi zanje.

Začela se je torej gonja proti delavskim svetom. Prvi je seveda zavzel do teh svetov stališče centralni organ Informbiroja »Za trajen mir...« dne 7. julija. Za njim so ponavljali kakor papige to stališče, to je kup laži in natolcevanj, vsi kominformovski časopisi in njihove radijske postaje do »Delaa«, »Lavoratoraa« in »Unitaa«. Vsi seveda niso povedali prav nič novega, le obrekovali so po istem kopitu.

Organ Informbiroja trdi, da je Jugoslavija napravila nov korak na poti k obnovi kapitalizma in da vodstvo FLRJ ni nikoli resno mislilo na graditev socializma v Jugoslaviji. Nacionalizacija industrije in prometa je bila potrebna le zato, da bi ljudstvo varali in se utrdili na oblasti. Po kontrarevolucionarnem državnem preobratu je državni sektor gospodarstva Jugoslavije prenehal biti ljudska last. Sedaj se odkrito ukinja nacionalizacija industrije: industrija, rudniki in železnice se izročajo v zasebne roke.

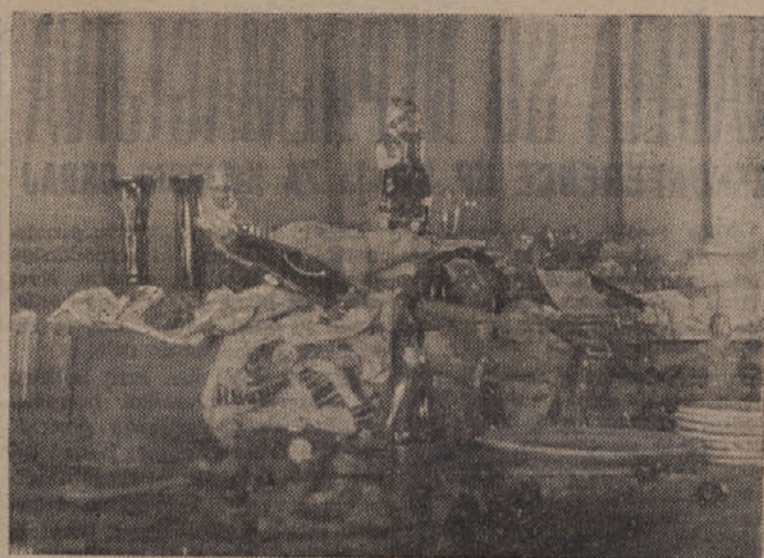
Po tej logiki so bili vsi voditelji FLRJ agenti kapitalizma in so mu služili s tem, da so izpremenili proizvodna sredstva kapitalistov v družbeno last; likvidirali inozemski kapital

le zato, da bi varali ljudstvo. O tem »preobratu« seveda v Jugoslaviji nihče nič ne ve; res pa je, da je nastal preobrat pri njih v odnosu do Jugoslavije.

Marx, Engels in Lenin so vedno zahtevali, da pridejo podjetja pod neposredno vodstvo proizvajalcev. Jugoslavija je to storila in to pomeni za delavski svet, ki so prva oblika združenja svobodnih proizvajalcev, so za Informbirojevce privatni sektorji. Informbirojevci pravijo, da je Jugoslavija sprejela te ukrepe zaradi neuspehov v planskem gospodarstvu in zaradi zahteve anglo-ameriških imperialistov, da se v Jugoslaviji vzpostavi zasebna lastnina. Dokaz zato naj bi bil padec proizvodnje premoga in barvstih kovin. Vzrok tega padanja pa naj bi bil odpor delavskega razreda. Resnica pa je, da se plan v večini gospodarskih panog izpolnjuje in celo prekša; in to ravno v proizvodnji premoga in omenjenih kovin.

Toda to še ni dovolj, zakon o upravljanju z državnimi podjetji je za kominformiste na las podoben fašističnemu korporativnemu sistemu. Obrazložitev tega zakona v narodni skupščini pa naj bi bila zmes iz odlomkov Hitlerjevih in Mussolinijevih govorov in idej, pomešanih s postavkami anarhistov, trockistov in drugih sovražnikov delavskega razreda.

V ljudski skupščini so maršal Tito in drugi voditelji razlagali načela marksizma-leninizma o vlogi države

Z razstave lokalne industrije v Ljubljani

pri graditvi socializma, oblikah družbene lastnine in njenem vodstvu. Pojasnili so in analizirali izvajanja teh načel v jugoslovansko stvarnost, da bi hitreje razvijali socialistično demokracijo in čimprej zgradili svobodno socialistično družbo.

Vse kaže, da so v Moskvi namenoma pozabili nauk Marxa, Engelsa in Lenina o vlogi države in družbene lastnine v socializmu. Ta nauk hočejo popolnoma zamegliti, ker jim ne gre v račun, ker ne gre v račun birokratični kasti v ZSSR. Iz tega tudi izvira vsa ta nova gonja. Ker graditev socializma v Jugoslaviji ogroža njihov monopol teorije in prakse v graditvi socializma in pozicije velikodržavne ruske birokracije, morajo biti seveda delavski sveti v Jugoslaviji fašistična ustanova. V resnici pa sta zakon o upravljanju z državnimi gospodarskimi podjetji in vloga, ki jo imajo delavski sveti v proizvodnji, dokaz doslednosti in načelnosti Jugoslavije v borbi za krepitev socialistične demokracije in za graditev socialistične družbe.

Toda bratstvo in enotnost ni edini moment, ki ga je treba poudariti. Znano je, da je bil načrt za zgraditev te ceste izpostavljen vsem mogočim kritikam prav od leta 1946 oziroma 1947 pa do same dograditve. Znano je, da je na dnu vseh teh kritik samo skepticizem, nezaupanje, zlohotna preokovanja, češ da je to naloga, ki je v tako kratkem času ni mogoče opraviti, da je to dokaz grandomanije nove Jugoslavije oziroma njenih voditeljev, da iz tega pravzaprav ne bo nič. Toda naloga je danes opravljena. Seveda so bili za to potrebni velikanski delovni napori; ta naloga obsega tudi velike žrtve našega delovnega ljudstva, toda izpolnjena je in prav s tem je danes simbolično poudarjeno, da bo izpolnjen tudi ves naš petletni plan. Zato je ostalo zlohotnim preokom samo žalostno in sramotno obrekovanje, da je ta avtomobilna cesta zgrajena za strateške potrebe zahodnih imperialistov.

Naj nas le še naprej obrekujejo, mi pa bomo nadaljevali svoj boj za socializem, za zgraditev naše države. Ne dvomimo, da bomo v tem boju še nadalje zmagovali.

Avtomobilna cesta je pred nami, po njej so stekla prva motorna vozila. Dosežen je velik delovni uspeh, vendar pa ga ni bilo lahko doseči. Ta dela so celotna zgodovina ljudske znoja in ljudskih žuljev, zgodovina naravnost neverjetnih naporov naših delovnih množic, zgodovina samoobvladovanja in odpovedi. Hkrati so dokaz pravilnega predvidevanja naše Partije, našega političnega in državnega vodstva; dokaz, da naši delovni napori, da znoj in žulji samoobvladovanja in odpovedi naših delovnih množic niso bili zaman, marveč da prinašajo prav tiste uspehe, ki jih terjala naša država in naše delovno ljudstvo.

Poleg sovražnikov so bili tudi dobri tovariši, ki so mislili, da je ta naloga pretežka, da ta naloga preveč obremenjuje druge panoge našega gospodarstva in da bi jo bilo zato treba odložiti. Tov. Tito, ki je dal spodbudo za to delo petletnega plana in tudi za ves petletni plan, je vztrajal pri tej veliki nalogi in jo spremljal. In naloga je danes opravljena. Prav tako bodo prej ali slej opravljene tudi druge velike naloge naše petletke, — pod vodstvom tov. Tita, pod vodstvom naše Partije.

ZGRADITEV AVTOMOBILSKE CESTE
JAMSTVO ZA IZPOLNITEV PETLETNEGA PLANA

Velike svečanosti vzdolž cele ceste na dan otvoritve

28. julija so v Zagrebu izročili prometu avtomobilsko cesto »Bratstvo in enotnost«, največji objekt petletke. Cesto so začeli graditi pred dobrimi tremi leti in že takrat so se oglašali kritiki, ki so trdili, da bo treba za zgraditev te ceste najmanj 10 let. Leta 1947 so gradnja ceste gradbeno podjetje in izvršila le 10 odst. celotne dolžine. Leta 1948 je prevzela dela na cesti ljudska mladina. Mladinske brigade so že tega leta izvršile 30% vseh del. Od lanske spomladi pa je mladina ob pomoči pripadnikov JA izvršila 60 odst. vseh del. Tako lahko rečemo, da je ta največji objekt petletke skoraj izključno delo junaške Titove mladine.

Na gradišču avtomobilske ceste je od leta 1947 delalo 350.000 mladincev in mladink, pripadnikov Jugoslovanske armade, strokovnih delavcev in tehnikov. Začnji dve leti je pomagalo mladini 70.000 pripadnikov Jugoslovanske armade. V celoti je bilo opravljeno zemeljskih del v obsegu 17.600.000 kubikov, to je trikrat več kakor na mladinski progi Samac-Sarajevo. Samo v nasipe so vgradili 12 in pol milijona kubikov. Ves ta material je bilo treba pripeljati na gradbišče. Za dovoz materiala je mladina zgradila okrog 45 začasnih normalnotirnih prog in še 650 km začasnih ozkotirnih prog. Ko so bila lani dela na višku, so na dan pripeljali na gradbišče do 1.600 vagonov gradbenega materiala. Za zgraditev 273 km betonskega cestnišča in okrog 700 betonskih objektov so potrošili 18.000 vagonov cementa. Poleg 273 km betonskega in 74 km asfaltnega cestnišča so zgradili 35 km cestnišča iz granitnih kock. Porabili so jih 35 milijonov.

Avtomobilna cesta »Bratstva in enotnosti« je prva res sodobno zgrajena avtomobilna cesta v Jugoslaviji. Ona pomeni začetek motorizacije prometa in ne bo edina. Sledila bo vrsta nadaljnjih avtomobilskih cest, tako v prvi vrsti cesta iz Zagreba do Ljub-

ljave. Otvoritve avtomobilske ceste se je udeležilo veliko število zagrebških prebivalcev. Slavnosti so se udeležili tudi zvezni minister Mastarič, predsednik vlade LR Hrvatske Vladimir Bakarič, član CK KPJ Vicko Krstulović, predsednik Prezidijskega Sabora LR Hrvatske Karel Mrazović ter drugi predstavniki vlade, graditeljev avtomobilske ceste, Jugoslovanske armade in množičnih organizacij.

Med drugimi je spregovoril minister Božidar Mastarič in dejal: »Prav na avtomobilski cesti se je izkazalo, da je zedinjeno ljudstvo takšna sila, ki premaga vse ovire na svoji poti. S to silo naših narodov je treba zmeraj računati. Vsakdo, ki ne upošteva te sile, bo ogoljufan v svojih računih.«

Ob zaključku svojega govora je minister Mastarič prerezal trak in kolona avtomobilov je krenila proti Beogradu. V Zagrebu so 28. julija otvorili tudi razstavo o avtomobilski cesti. Razstava prikazuje ves trud, ki ga je vložilo v to orjaško delo nad 350.000 mladincev, vojakov JA in strokovnega osebja.

Tri dnevne slovesnosti ob otvoritvi ceste so se končale v Beogradu na Trgu republike. Na trg je prišla delegacija graditeljev avtomobilske ceste, ki so jo pozdravili desetisoč ljudje. Graditelje je v imenu CK KPJ, zvezne vlade in maršala Tita pozdravil član Politbiroja CK KPJ Boris Kidrič. Med drugim je dejal: »Ne bom ponavljal števil, ki dokazujejo veličastnost opravljene naloge. Omenil se bom na nekatere momente, da poudarim prav simbolični pomen, ki ga ima ta delovna zmaga v vsem našem boju za petletni plan. Avtomobilna cesta Zagreb-Beograd nima samo po naključju imena avtomobilna cesta »Bratstvo-enotnost«. To ime je dobila zato, ker veže Beograd in Zagreb in ker bo v prihodnosti vezala Ljubljano, Zagreb in Beograd, s

svojimi vejami pa tudi druga glavna mesta naših bratskih republik. Vendar pa ne gre samo za to, gre tudi za bratske in enotne napore, za bratski in enotni delovni polet, ki so ga razvili naši narodi, da bi dogradili ta doslej največji objekt naše petletke. Ta avtomobilna cesta je delo vseh naših narodov. Pri graditvi avtomobilske ceste so se razvili napori vseh naših republik. Kot skoncano delo pa je danes ta cesta zgovorni dokaz ne samo, da v naši državi bratstvo in enotnost obstoji, marveč tudi, da to bratstvo in enotnost daje kljub vsem težavam tudi velikanske delovne zmage.

Jugoslovanski folkloristi nastopili v Londonu

V Angliji je bila tri tedne jugoslovanska folklorna skupina. Gostovala je v Walesu in v drugih krajih Anglije z velikim uspehom. Največji uspeh pa je doživela v Londonu, kjer je občinstvo popolnoma napolnilo veliko dvorano gledališča »Scala«.

Prireditve se je udeležilo tudi več članov britanske vlade, nad 20 veleposlanikov in poslanikov, več angleških poslancev in vplivnih osebnosti iz političnega, kulturnega in umetniškega življenja ter novinarji. Na prireditvi je svetovalec jugoslovanskega veleposlaništva v Londonu Aleksander Songrac dejal: »Naši narodi globoko cenijo svojo kulturno dediščino, prav tako pa tudi kulturne pridobitve drugih narodov. Naše prepričanje je, da ima vsak narod, velik ali majhen, pravico in dolžnost prispevati k graditvi kulturne ravnj vseh narodov. Prepričani smo, da bomo s spoznavanjem kulturnih pridobitev bližnjih narodov vseh držav in storili velik korak naprej za dosego ei-

ljev, po katerih vsi hrepenimo — osvoboditve človeka kot osebnosti, neodvisnosti in napredka posameznih narodov.«

Prvi so nastopili pevci iz Srednje Hrvatske, za njimi pa Makedonci s »Kalajdzinskim koloma«. Nekatere točke so vzbudile le prav posebno navdušenje in globok vtis. Dalmatinski plesalci so s svojimi »Valičkim koloma« prešli za svoje izvajanje vzborno odobravanje. Bačvanski plesalci so se morali ob novem ploskanju zopet pokazati na odru. Občinstvo se je tudi zelo navdušilo nad pesmijo »Konjuh planina«. Največje odobravanje pa so dosegli Lazaropolci s svojim plesom »Teško je ton, za katerega so dobili prvo nagrado na mednarodnem festivalu narodnih plesov v Walesu.

Tako so jugoslovanski plesalci iz Hrvatske in Makedonije zares dostojno zastopali na tem uspešnem večeru v Londonu narodno umetnost jugoslovanskih narodov.

HRVATSKA, BOSNA IN HERCEGOVINA PRAZNUJEJO VSTAJO Z VELIKIMI DELOVNIMI USPEHI

Ljudstvo Hrvatske ter Bosne in Hercegovine je 27. julija praznovalo 9. obletnico dneva vstaje, 27. julija 1941, so v Liku, Baniji, Korčuni in Drvaru počile prve puške proti okupatorjem in aomatičnim izdajalcem.

Vstaja v Hrvatski ter v Bosni in Hercegovini ni nastala spontano, kakor trdijo kominformovski oportunisti, temveč se je začela po skrbnih pripravah KPJ. Za dva dni po prihodu okupatorjev in aomatičnim izdajalcem.

Narodnoosvobodilni borbi je stal na čelu delavski razred, ki ga je vodila njegova avantgarda, katera je ljudsko in demokratično borbo proti imperializmu povežala z borbo proti izdajalski buržoaziji za popolno zmago svobodoljubnih težnih ljudstva. To je bila pot, po kateri je šla ljudska revolucija v Hrvatski, pot, po kateri so se vsi jugoslovanski narodi rešili kapitalističnega suženjstva in narodnega zatiranja ter ustvarili svojo novo socialistično državo.

Z vstajo in z osvoboditvijo mesta Srb so začeli hrvatski narod in Srbi na Hrvatskem slavno oboroženo borbo, kateri so se pridruževale vedno večje množice borcev. Ze leta 1941 je borba jugoslovanskih narodov vodila 24 italijanskih, 8 nemških, 1 madžarsko in 4 bolgarske divizije poleg mnogih kvizlingških formacij. Samo na Hrvatskem je bilo tedaj 16 divizij. Konec 1943. leta je imela narodnoosvobodilna vojska samo na Hrvatskem 5 korpusov. Konec leta 1944 je bilo na današnjem ozemlju Hrvatske republike nad 120.000 borcev, a na koncu vojne se je to število dvignilo na 200.000. Samo Dalmacija je dala 60.000 partizanov. Na Hrvatskem so se osnovali tudi prve partizanske brigade Madžarov, Čehov, Slovkov in Italijanov. Skupna borba je tudi brizala sledove razdora in sovražnosti, ki jih je reakcionarna buržoazija zasejala med Hrvatse in Srbe. Komunistična partija je morala v teku borbe reševati težka nacionalna politična vprašanja. Na Hrvatskem ozemlju so bile tri okupatorske vojske: nemška, madžarska in italijanska. Pustošile so ga ustaške kolpe kvizlinga Paveliča njegove frankovske klike. Narodno osvobodilni pokret se je moral boriti tudi proti zvitni reakciji v vrhovih katoliške cerkve, proti četnikom in velikosrbskemu šovinizmu ter proti Mačkovi izdajalski kliki. Toda vse te mračne sile niso ustavile narodnoosvobodilne borbe na Hrvatskem. Danes se hrvatski narod razvija v svobodi ter stalno napreduje na gospodarskem, političnem in kulturnem torišču.

Tudi v Bosni in Hercegovini se je narodnoosvobodilna borba razvijala v posebnih in težkih okolišči-

nah. Tudi tam so okupatorji in njihovi hlapci ustaši izvrševali neštete krvave zločine, razpihovali nacionalno mržnjo, zažigali in iztrebljali celotna naselja. Iz Bosne in Hercegovine so hoteli napraviti pozorišče najbolj krvavih bratomornih borb. V takih pogojih je Partija organizirala ljudsko vstajo, v takih pogojih je kovala bratstvo in enotnost Srbou, Hrvatov in Muslimanov.

Ob osvoboditvi je bilo bosansko in hercegovsko ljudstvo zbrano okoli svoje Partije ter je bilo moralopolitično enotno kakor nikoli prej v zgodovini. Bratstvo, ki je bilo ustvarjeno med borbo, se vedno bolj krepi in je ena največjih pridobitev narodnoosvobodilne borbe. Ljudska oblast pa je postala jamstvo za lepšo bodočnost Bosne in Hercegovine. Ob osvoboditvi sta bili Bosna in Hercegovina požgani in porušeni, poleg tega pa sta nosili na sebi dediščino predvojnega polkolonialnega življenja. S trdnim in napornim delom sta se Bosna in Hercegovina hitro obnovili, potem pa sta šli z velikim korakom po poti socialistične izgradnje. Bosna in Hercegovina postajata vsak dan bolj središče jugoslovanske težke industrije in rudarstva. Odpirajo se novi rudniki, ki se vedno bolj mehanizirajo. Od osvoboditve je vrednost proizvodnje v rudnikih narasla za 110 odst.

Največje uspehe so dosegli v proizvodnji električne energije, ki je od leta 1947 narasla za 225 odst. Zgradili so hidrocentrale v Bogatičih, Vlasenici in Mesičih, razširili so kapaciteto central v Zenici, Mostarju, Sarajevu in Kreki. Ljudje menjavajo in ustaljavajo toke vodam velikih rek ter gradijo veličanske hidrocentrale, ki bodo s svojo energijo zamenjale delo tisocev delavcev. Gradijo hidrocentrale Jablanica na Neretvi, ki bo ena največjih in najbolj modernih v Evropi, daje hidrocentrale na Rami, Drini, Vrbasu in Plivi, velike termoelektrarne v Kaknju in Lukovcu itd. Od osvoboditve do danes je dobilo električno tuč 400 vasi in več manjših mest.

Kavno tako se uspešno tresni. Čuje načrt industrializacije Bosne in Hercegovine. Na dan vstaje je začela obratovati in Prijedoru velika tovarna celuloze. Zmogljivost te tovarne je večja kakor vseh dosedanjih tovarn celuloze v Jugoslaviji. Z njeno otvoritvijo se bo proizvodnja papirja povečala za 111 odst. Tovarna je največja in najbolj moderna na Balkanu. Zgradili so tovarno poljedelskih strojev v Kreki, strojno tovarno v Sarajevu, tovarno za vodovodne in parne naprave, livarno za jeklo v Jelšingradu. Po osvoboditvi je proizvodnja lesne industrije narasla za 600 odst. Zgradili so mnogo ve-

likih in modernih žag in tovarno za montažne zgradbe.

V Zenici so zgradili 3 velike Martinove peči in dve globinski peči, sedaj pa gradijo še eno Marti. novo peč, globinsko peč in visoko peč, ki bo dajala vsak dan po 600 ton surovega železa. Samo proizvodnja te visoke peči bo večja kakor je bila skupna proizvodnja v bivši Jugoslaviji. V Zenici gradijo tudi veliko valjarno «Blumina», kovačnico in jeklaro. Na dan vstaje je začela v Zenici obratovati nova livarna. Vrednost proizvodnje kovinske industrije je v Bosni v poslednjih treh letih narasla za 556 odst. Od osvoboditve do danes so zgradili več železniških prog. Od teh so največje mladinska proga Brčko-Banovići in Samac-Sarajevo ter frontovske proge Bosut-Bijeljina in Tuzla-Puvačić. Zgrajenih je bilo tudi 345 km industrijskih prog.

Ustanovili so 1.518 kmečko obdelovalnih zadrug, v katerih je 18 odst. vsega kmečkega prebivalstva

republike. Z industrializacijo in elektrifikacijo se dviga tudi življenjska raven delavcev. Samo letos bodo zgradili 525 stanovanjskih hiš. V republiki je 20 bolnic s 5.000 posteljami. Ustanovljenih je bilo 15 srednjih medicinskih šol in nova medicinska fakulteta v Sarajevu. Ljudska oblast je skrbela za splošni razvoj znanosti in kulture. Naučilo se je pisati in brati nad 660.000 ljudi. Odprli so 969 novih osnovnih šol, 60 gimnazij, 5 učiteljskih, 21 strokovnih šol in 78 sedemletk. V Sarajevu so ustanovili univerzo s pravno, poljedelsko, tehnično, veterinarsko, filozofsko in medicinsko fakulteto.

Tako si delovno ljudstvo Bosne-Hercegovine v lastnimi silami gradi lepše življenje. V tem ga ne morejo ustaviti nobene ovire in težkoče še manj pa laži Informbiroja. V Bosni je dovolj živih spomenikov, kakor so Kozara, Drvar, Sutjeska itd., ki obtozujejo revizioniste. Ljudstvo Bosne in Hercegovine se je za časa borbe in tudi kasneje naučilo, da se mora nasloniti na lastne sile in da ne sme čakati pomoči od drugod. Spomin na 27. julij 1941 mu vlija novih sil, da pod vodstvom Partije in Tita skupno z ostalimi narodi Jugoslavije še odločneje bije borbo za izgradnjo socializma.

RAZKRINKAVANJE kominformističnih laži

Tuji napredni obiskovalci se seznanjajo s položajem v Jugoslaviji

Vsi inozemski delavci, mladinci in sindikalisti, ki kljub grožnjam kominformistov obiskujejo Jugoslavijo, izražajo svoje navdušenje in občudovanje nad velikim delovnim poletom ter obsojajo kominformovske laži.

Pisali smo že o izjavah italijanskih poljedelskih delavcev v Beogradu in Zagrebu. Ti delavci pa so o vtisih svojega potovanja po Jugoslaviji spregovorili še v Postojni in nato po svojem povratku v Rimu. Delavec Angelo Belcaro iz Rosarna je dejal: «Velika skrb za delovnega človeka je napravila na nas posebno močan vtis. Ta vtis je še večji, če primerjamo težke razmere, v katerih živi delavec pri nas v Kalabriji, z razmerami vaših delavcev. Pri nas bo potrebna še težka in vztrajna borba za take razmere. Pred prihodom v Jugoslavijo smo še ugibali, koliko je resnice o terorju, o katerem nenehno govorijo kominformovci, sedaj pa smo videli, da je vse to govorjenje gola laž in izmišljotina, kar kaže tudi italijanski informbirojevski tisk v pravi luči. Razgovarjali smo se s članj delavskih svetov, v zadrugah pa z družiniki in tako spoznal novo socialistično ureditev».

Davide Domenico pa je govoril

o Italijanih na Reki in v Istri. I razgovorov z njimi je videl, da uživajo popolno svobodo in da s zadovoljni. V Rimu pa je član delegacije Dei Care izjavil, da je to, kar so videli v Jugoslaviji, preseglo vsa njihova pričakovanja.

Po Jugoslaviji potujejo tudi norveški sindikalisti. V Ljubljani so obiskali republiško razstavo lokalnega gospodarstva ter občudovali obrtniške izdelke. Iz Slovenije so odpotovali na Reko in Opatijo, nato pa v Zagreb. Ti so se v pogovorih s sindikalnimi voditelji zanimali za jugoslovanska gospodarska in druga vprašanja.

Vodja delegacije Karsten Torildsen je govoril o tem, kar je videl med bivanjem v Jugoslaviji, in dejal: «Z razvalin, ki so ostale po vojni, nastajajo pri vas nove zgradbe. Pri vas mnogo gradite in si na vse moč prizadevate, da zgradite socializem. Takšen tempo industrializacije je neverjeten in ga občudujemo. Najgloblji vtis je napravil na nas delovni polet vaših ljudi. Ni dvoma, da je ta polet podlaga za prihodnost nove Jugoslavije».

O tem, kar smo videli v vaši državi, bomo dali delavskemu razredu Norveške obširno poročilo. Povedali jim bomo resnico, za katero do sedaj niso mogli zvedeti. Pri tem se ne bomo bali ne kominformovcev ne kapitalistov».

Tudi drugi člani norveške delegacije so izrazili svoje veselje, da so lahko videli jugoslovansko stvarnost. Posebno velik vtis je napravil nanje obisk pri Italijanih v Istri. S posebnim občudovanjem so govorili o pravicah Italijanov v Jugoslaviji, o njihovem kulturnem življenju v domovih kulturah in o velikih podpori, ki jim jo daje ljudska oblast za še intenzivnejše nacionalno življenje.

V zagrebški študentsko naselje pa prihajajo vedno nove inozemske brigade. Iz Rima je prišla prva italijanska delovna brigada «Giuseppe Tanassi», iz Francije pa so prispale tri brigade, ki štejejo 283 francoskih mladincev, po večini delavcev iz tovarne «Renault». Mladinci so pripovedovali, da so jih kominformovci napadli s kamenjem in psokvami. Mladinec Belcourt je pripovedoval, kako je ves kominformovski tisk pisal, da je Vili Zupančič v koncentracijskem taborišču, da ga trpinčijo itd., ko pa so prišli v Jugoslavijo, je stopil Zupančič v njihov voz in jih prijazno pozdravil. Če bi to doživeli kominformisti, bi bile zanje pač najboljše zdravilo.

KOMINFORMADE

Kominformistični in reakcionarni tisk sta se zopet našla na isti črti. Pariški informbirojevski «Humanités» je javil svojim bralcem, da je bilo opaziti gibanje vojaških enot posebno na področju Istre. Pariz je daleč in informbirojevski uredniki slabo poznajo zemljevid. Zato so zapisali, da to premikanje čet poleg številnih provokacij pomeni vojne priprave Tita proti ljudskim demokratičnim Istro so torej premestili za to priliko kar na vzhod Jugoslavije.

Podobne izmišljotine sta objavila tudi «Giornale di Trieste» in «Messaggero Veneto». Pisala sta o neprestanem premikanju enot Jugoslovanske vojske v coni B in dočala, da tu ne gre samo za navadne manevre, temveč za nekakšno preizkušanje moči, ker je pomembno, da sodelujejo te enote s civilnimi osebami, in to z blivšimi partizani, člani Partije in upravnimi funkcionarji.

Ni znano, kje sta ta dva lista pobrala omenjene amanevre. Najbrže mu ne gre v račun, da so se na obletnico vstaje na Hrvatskem v Bujah srečali mnogi stari boji in skupno slavje s prebivalstvom in vojakj JA. Preizkušnja moči pa v Istri res ni potrebna, saj je Istrsko ljudstvo pokazalo svojo moč že tedaj, ko je fašiste prav pošteno naklestilo.

EHRENBURG IMA SMOLO

V Londonu je na zadnjem kongresu miru sodeloval tudi Ilja Ehrenburg, znani pisatelj in eden glavnih sovjetskih propagandistov ter vnet pobornik informbirojevske amirovne kampanje. Ehrenburg je imel po omenjenem kongresu tiskovno konferenco, ki je bila zanj prava polomija. Konferenca se je udeležilo namreč 130 novinarjev, ki se niso dali kar tako ugnati. Vprašali so ga med drugim tudi, ali ne misli, da bi bila njegova dolžnost, da obišče Jugoslavijo in se na kraju samem prepriča, katera jugoslovanska pristanišča uporablja ameriška in angleška vojna mornarica, v katerih enotah JA so ameriški oficirji itd. Ilja Ehrenburg je dejal, da ga ne zanima preverjanje podatkov, ki jih objavljajo razni sovjetski listi. Zanj ni važno, ali so te vesti točne ali ne, važno je samo to, da jugoslovanska vlada vodi politiko, ki podpira ZDA. S tem ni seveda Ehrenburg prav nič odgovoril in čeprav je velik pisatelj, se je obnašal kakor pač vsi kominformisti, ki trdijo nekatere stvari, ne da bi jih tudi dokazali.

Ehrenburg pa ga je še bolj polomil. Dejal je, da se je Jugoslavija dala v službo ZDA, ker je ostala v Varnostnem svetu po ilegalnih in bojevityh sklepih tega sveta. Zato je torej tudi Jugoslavija napadalna država. Ehrenburg namreč ni vedel, da bo istega dne Jakob Malik javil Varnostnemu svetu, da bo on prvega avgusta prevzel v njem predsedstvo. S tem naj bi se tudi Sovjetska zveza postavila v službo ZDA, kot se je Jugoslavija, in tako postala vojaško-hujskaška. Toda kominformisti bodo rekli: «Quod licet Jovi, non licet bovis», ali po naše, kar smejo veliči, to ni dopuščeno malim. Vse seveda v duhu «pravovernega» socializma in marksizma.

CISTKA NA ČESKOSLOVASKEM

Vodstvo Komunistične partije Českoslovaške je objavilo te dni sporočila, da bodo vsi člani Partije dobili nove članske izkaznice. V sporočilu je poudarjeno, da bo izdajanje novih partijskih izkaznic hkrati pomenilo tudi obratun o delu od zadnjega preverjenja leta 1948. To sporočilo je spremljala grožnja v centralnem partijskem glasilu «Rude pravos», da bo čiščenje tokrat mnogo strožje kakor leta 1948.

To sporočilo nikogar ne preseneča, saj uveljavljajo takšno prakso v KPC in v drugih partijah, ki so pod kontrolo Kominforma, že dve leti. Čiščenje pa seveda ni prišlo samo po sebi. Naročili so ga iz ZSSR, kar je dokaz popolne podreditve vseh sovjetskih satelitov Kremlju. Čiščenje opravičujejo z odklonom z linije Komunistične partije v vode buržoaznega nacionalizma. V resnici pa gre za dosledne češkoslovaške komuniste, ki ne marajo, da bi postala Češka orodje sovjetske hegemonistične politike.

KULTURNA RAST nekoč zanemarjene Makedonije

Kakor druge ljudske republike Jugoslavije tako je praznovala letos tudi LR Makedonija prvo petletnico svojega obstoja. V vrsti letošnjih praznovanja je prvo mesto zavela proslava ljudske kulture LR Makedonije, ki je bila od 2. do 9. julija. V tistih dneh so bile širom po Makedoniji najrazličnejše prosvetne in kulturne prireditve. Bile so največje dosedanje prosvetne in kulturne manifestacije makedonskega naroda. Tedaj so v mnogih makedonskih mestih in drugih krajih odprli razstavne, ki so kazale presenetljivo nagli razvoj in res velike uspehe makedonskega šolstva, dalje založništva, kinematografije, radio službe, množičnega prosvetnega in kulturnega delovanja (odpravljanje nepismenosti ter ustanavljanje knjižnic, čitalnic, kulturno-umetniških društev in skupin, društev za gojitev ljudskih plesov in pesmi, za popevovanje ročnih del, preprog, petrov in drugo). V teh sedmih dneh

so v sončni Makedoniji odprli tudi več novih muzejev in odkrili več spomenikov.

Vrhunske prireditve vsega tedna narodne kulture LR Makedonije pa so bile v starinskem in slavnem Ohridu ob mogočnem Ohridskem jezeru pod pokroviteljstvom Zveze kulturnoprosvetnih društev LR Makedonije. Ljudske fronte ter ministrstva za znanost in kulturo LR Makedonije. Nastopila je makedonska Državna skupina ljudskih plesov in pesmi. Državna filharmonija, Narodno gledališče — Opera (njegov dramski oddelek je igral nekaj dni pred začetkom tedna), ohridsko Mestno ljudsko gledališče ter druga najboljša kulturnoprosvetna in kulturnoumetniška društva iz vse Makedonije. Za Makedonijo najbolj značilen in zato tudi najbolj zanimiv je bil nastop makedonske Državne družine ljudskih plesov in pesmi ter drugih podobnih skupin — nastopile so v edinstveno lepih

makedonskih ljudskih nošah. Očarujoče krasna je bila zadnja točka, ki je bila na sporedu «Tedna — Jezerski večer». Obala Ohridskega jezera je bila razkošno razsvetljena, proti temnemu nočnemu nebu so se dvigali celi roji raket najrazličnejših barv, po mirni jezerski gladini pa so plule slovesno okrašene in razsvetljene velike in majhne ladje, polne pojoče mladine, ki je vihtela goreče bakle.

V LR Makedoniji je sedaj 605 kulturnoprosvetnih društev in skupin. Med njimi je 78 šiptarskih in nekaj nad 50 turških.

Poleg makedonskega državnega gledališča v Skoplju, ki ima dramo, opero in balet, je v Makedoniji še 10 drugih stalnih, oblastnih in mestnih ljudskih gledališč s poklicnimi igralci. V petih letih svobode se je raudilo brati in pisati okrog 200.000 odraslih oseb. Na ozemlju LR Makedonije izhajajo sedaj v makedonski in nekaj nad 40 listov in časopisov s skupno letno naklado okrog 17 milijonov primerkov teh 7 listov v manjšinskih jezikih s skupno naklado 0.100.000 primerkov. Skupna naklada v letu 1949 izdanih knjig, brošur in učbenikov je dosegla prav tako 1.000.000 primerkov.

Ščice iz življenja in delovanja koprskih alpinistov

Koprski planinci so postali sila aktivni. Vedno več jih je, po številu izletov pa bodo prav gotovo dosegli rekord. Med prebivalci Koprja pa je tudi več alpinistov in o njih bomo govorili v tej reportaži.

Alpinisti se nekoliko razlikujejo od planincev. Planinci ljubijo gore zaradi njihove lepote in užitka, ki jim ga gore nudijo, navadno uberejo lažjo pot, da le pridejo na vrh gore. Alpinisti pa privlačijo gore tudi zaradi zaprek in težav, ki jih mora premagati, da pride na vrh. Na vrh gore se povzpne brez steno in čim težje je, tem bolj je vesel svoje zmage. Seveda so tudi alpinisti različni, narškatere mu srednjetežavna tava več užitka kot drugemu zelo težavna. Alpinistu je vsaka razpoka, vsaka škerbina ali pa stopinja doživljaje zase. Sicer pa je o tem težko govoriti, to človek lahko le doživi.

Huda vročina ob morju še celo tistemu, ki ni ljubitelj platin, ko gleda zasnežene vrhove, porodi željo, da bi se povzpeli na vrh gore, da sploh ne govorimo o planincih in alpinistih. To leto nam vročina res prizanaša in prav zaradi tega smo se oddolili, da v juliju naslednjem nekaj vrhov v zahodnih Julijskih Alpah.

Sklep je postal dejstvo in v nedeljo smo se že znašli v dolini Planici, še dobre pol ure hoda in bili smo v lepem Tamarju. Mikal nas je Jalovec, ki je eden najlepših vrhov v Alpah sploh. Predesem pa nas je zanimala njegova severozahodna stena, ki je to leto zahlevala že 3 žrtve. Steno smo našli naslednji dan.

Ko je začelo vzhajati sonce, smo bili že ob vznožju stene. Pri vstopu. Navetali smo se, preizkusili, kako držijo zvozi, pripravili kline, karabinerje in klavirja, pretegnili svoje ude, ki bodo imeli danes težko nalogo, in prva naveza je pričela s plezanjem. Prva naveza je imela težjo nalogo kot druga, kajti smeri nismo poznali, vodil jo je izkušeni Gino.

Sprva je bilo plezanje razmeroma lahko, nekaj manjših zaprek, nekaj kaminov in že smo bili na skreglišču. Čudno ime, v steni pa kegljastice? Toda ta velika prodnata gredina je v primeri s steno steno res kot nekakšno igrišče.

Nadaljevali smo in šlo je precej gladko, toda prav to nas je zavedlo, da smo se zapletli. Ugotovili smo, da ni vedno dobro, če jo ubereš po smeri, ki se ti zdi sprva lahka. Tudi kdo bi se zaradi tega razburjal. Poskušali smo se izlečiti s pomočjo optične smeri, ki smo ga imeli s seboj, toda v močno razklenjeni steni je orientacija mnogokrat nezanesljiva. Nadaljevali smo, ob že kako šlo smo dejali. In res je šlo, toda precej kinjav. Zvečelo preden smo se izlečili. Vro je prevladalo drsela skoki roke, ko smo varovali, kajti plezanje v takem primeru je brez postojnega varovanja nevarno. Po dolgem naporu smo prišli na pravo smer in kmalu smo se znašli v varnem razdalju pod veliko vodno. Tečaj smo se oddahali. Tečaj smo dobrih deset ur, ne da bi si privoščili grističaja. Seveda smo potem to nadoknadili.

Jalovec je bil za nas precej trda prekušnja, že dolgo nismo plezali in morda nas je pomehkužilo morje. Vsekakor zahteva plezanje veliko napora in zato so potrebne vaje. Naslednji dan smo počivali, ker smo bili zbiti, potem pa

smo se lotili Mojstrovke. Mojstrovka leži nad Planico in Vrščem in je v glavnem lahko dostopna, za plezalca pa je zanimiva predvsem s severne strani. Mi smo jo ubrali po kaminih, ki so posebno izraziti. Kamini so zareze v steni, ki so videti od blizu kakor dve vzporedni skali, med katerima je nekaj prostora, včasih prav toliko, da zleze plezalec skozi. Včasih so kamini šla zanimivi, če ne bi bilo kaminov, bi ostala še marsikatera stena udeviska. Tudi mi smo se prepričali o zanimivosti kaminov. Dobrih sto metrov nad vstopom v steno smo našli na gladek, od vode izlizen kamin, brez oprimk in še vlažen povrhu. Dosti dela nam je dal, pomagali smo si s komolci, koleno in hrutom pa še dvanajstino smo zabil. Potem je šlo zlahka naprej, a ne dolgo. Premagali smo morali še težavno prečko in »govorila nekaj kaminov in stena je bila za nami. Utrajeni smo se vrnili na Vrščo, a kljub temu smo nadaljevali pot do Krnice, globoke poroke doline, ki jo obkroža cela vrsta gor s prečkanimi stenami. Hoteli smo preko stene Razorja, ki je zelo zanimiva, a meglina nam je pokvarila račun. Na žalost smo iz doline le kdaj pa kdaj zagledali kos stena in zopet ga je objela megla. Zol smo morali oditi, kajti čakala nas je še severna stena Triglava, ki smo jo imeli v načrtu in ki je še bolj zanimiva pa tudi naš čas je bil omejen.

Severna stena Triglava spada med najvišje stene v Evropi, visoka je 1300 metrov. Njega se imamo Slovenci zahvalili, da se imamo slovenske Alpe splošno znane. Mnogi inozemski alpinisti so v tej steni preizkusili svojo moč, mnogi so tudi ostali v njej za vedno. Danes je že vsa preplezana in velik del smeri so prvi preplezali domači alpinisti. Mi smo si izbrali smer po »Zlatorogovih stena«, ki prečka steno po vsej širini. To je dolga »rata, saj znaša okrog 6 kilometrov, poleg tega je tudi precej izpostavljena in mestoma zelo težavna. Kdor prepleza to smer, pozna vso steno kakor svoj žep. O tem smo se prepričali tudi mi in tudi o tem, da je orientacijsko precej težka. Toda o tem drugič.

Mehanizacija v rudnikih

Dandanes težimo za tem, da nas domnostno človeško delo s stroji, delavce pa uporabimo za taka dela, pri katerih lahko čim več prispevajo za povečanje proizvodnje. To se kaže predvsem v rudnikih. Pod zemljo opravijo največ dela predvsem stroji, ki jih vodijo izvežvani rudarji. V sklade premoga vrtačo s svedri na stisnjeni zrak, velike premogove blice razbijajo s pnevmatičnimi razbijalji, pa tudi stroji na električni pogon se vedno bolj uporabljajo v rudnikih. Izredno važno pa je, da smotno odvažamo napokano rudno, oziroma premog. Pod zemljo so speljane železnične, ki jih ne vladajo več delavci, temveč lokomotive. Tehniki izdelajo največjo važnost na izdelanju teh vlačilnih naprav. Stroj mora zavzemati čim manjši prostor, njegov učinek pa mora biti čim večji. Važno je tudi to, da ne uhajajo iz stroja plini, ki jih kvarilni zrak prodja čez zemljo. Pri tej priliki omenjamo neko novo lokomotivo za rudniške železnice. To poganja Dieslov motor učinka 100 KS. Ta lokomotiva lahko vleče vlak tež 400 ton na vodovarjni prosti. Če pa znaša naklon proge 2 odst., bo vlečala lokomotiva vlak tež 115 ton s hitrostjo 5 km na uro.

Pogled iz zrebena Bovškega Grintavca na Jalovec in Mangart

OD SVILOPREJKE DO SVILE

Kdaj so pričeli pridobivati svilo in izdelovati iz nje nežne in pestre tkanine ni točno znano. Vsekakor pa je svila oama na Kitajskem, kjer so jo poznali že davno pred prihodom našega šteta. Rimljani so spoznali svilo precej pozno in to po trgovcih, ki so svilene tkanine prinašali iz daljne Indije in Kitajske v Rim in jih tu za ogromne cene predajali bogatašem. Skrivnost pridobivanja svile pa je Rimljanom izpuh tuma o stala, še dolgo časa neznan. Njih nevednost nam pokate pisanje rimskega pisca Plinija, ki poroča, da sviloma blago pridobivajo iz posebnega puha, ki raste na drevesih. Šele kasneje so nekateri znanstveniki izprodi v skrivnost pridobivanja svilenih nitov in ugotovili, da predvsem za tkanje svilenih tkanin proizvajajo neka vrsta pajk. Verok te nevednosti je bil v tem, ker so orientalski narodi, v kolikor so prišli v stik s Rimljani, sicer niso čuvali pred tuji skrivnost pridobivanja svilenih nitov. Zgodovina pripoveduje, da se je že iz časa cesarja Justinijana dvema misionarjema na Kitajskem posrečilo prodreti v skrivnost pridobivanja svilene prediva. Ta dva misionarja sta v izvoznih palici prinesla s Kitajske v Evropo jajčeca sviloprejk in jih poklonila cesarju Justinijanu. Pod njihovim vodstvom so na dvoru skrivno pasili na jajčeca in jih ogrevali, dokler se niso iz njih izlele gosence. Te so hranili z murevim listjem, potem pa so z njih odleteli kokone. Tako je skrivnost pridobivanja svilenih nitov prišla iz daljnega vzhoda v Evropo, kjer se je nato boljše sviloprejkje kmalu pazirilo, zlasti v južnih pokrajinah. Sviloprejkje so prvi najprej v okolici Carigrada in v Grčiji, okoli 10. stoletja pa je ta kultura prešla v Italijo, kjer je dosegla velikanski razmah. V 15. stoletju se je gojenje sviloprejkje pričelo širiti po južni Franciji, kjer so jo v največji pridelki sadili v velikem obsegu tudi murve. Kot srednjeveški spilarske tekstilne industrije se je razvil Lyon, kjer so nastale že v 16. stoletju številne tovarne svilenih tkanin. Seveda pa je bilo tako v Italiji kot v Franciji pridobivanje svilene prediva še zelo primitivno. Znano je, da so valili jajčeca sviloprejk na ta način, da so jih ženske nosile v posebnih vrečkah na prsih, ker je človeška toplota za to najbolj primerna. Sčasoma se je seveda postopno pridobivanja svilene prediva moderniziral, izpopolnil in mehaniziral. Najbolj pa je pridobivanje svile in sploh svilarska industrija razvila v Gr-

ŠE O DELEI «JUTRANJE SVEŽINE» ki jo pa lanes moti vojni trušč

Pozornost vsega sveta je obrnjena na Korejo. Zanimanju za vojne dogodke se pridružuje tudi zanimanje za deželo samo, o kateri sicer malo vem. Kakor drugi azijski narodi tudi Korejci niso bili preveč naklonjeni ljudem bele plemena. Ko so prišli leta 1866 in 1868 na Korejo francoske in ameriške ladje, jih niso nič kaj prijazno sprejeli. Na neko ameriško zahtevo leta 1871, da bi se vzpostavili med obema državama stiki je korejska vlada odločno odgovorila: «Korejci so zadovoljni s svojo civilizacijo ki je stara nad 400 let, in nimajo nikake potrebe, da bi spoznali druge civilizacije.» V resnici ne omenjajo stare kitajske knjige Koreje pred IV. stoletjem pred našim štetjem v nekem tekstu imenujejo Korejce »vzhodne barbaras. Japonsko Sinsjo.

toistično sveto plemeno, ki je dala ime »Jutranja svežina« (Cio-sen). Za prestolnico si je izbrala Seul. Toda tudi tedaj je morala plačevati dajatve za vazalstvo Kitajski, od katere je prevzela zakone in kulturo. Prva polovica XV. stoletja je bila zlata doba za korejsko kulturo in tudi doba precejšnje avtonomije. Naslednje stoletje jo je zasedel japonski general Hidejoši ter so se zanj borili Japonci in Kitajci. Potem se je fevdalno podredila novi kitajski, oziroma mandžurski dinastiji Tsing. Nato je Koreja postala neodvisna država, vendar le so se zanj še vedno med seboj borili. Leta 1894-95 je izbruhnila kitajsko-japonska vojna, leta 1904-1905 pa rusko-japonska. Po kratki dobi navidezne neodvisnosti so si leta 1910 Japonci tudi formalno priključili. Vladal je guverner s kulisami, ki je bila deloma politično zasužnjena, je pa močno tehnično in upravno napredovala. Japonci so seveda posiljali v Korejo svoje ljudi in še pred desetimi leti jih je bilo v Koreji nad pol milijona, Japonci so imeli v rokah vse ključne položaje.

Koreja je imela vedno velik, strateški pomen, saj brez nje ni bilo mogoče zasesti Mandžurije. Skozi Korejo pa se je širil iz Kitajske na Japonsko tudi budizem in pisava, upravni in družinski ustroj, praktična filozofija Zen in njena uporaba na mnogih turističnih od umetnostnih do industrijske, keramike in sviloprejstva.

Koreja šteje okoli 25 milijonov prebivalcev, ki jih je 38. vzporednik prerezal na dvoje. Na severu jih je ostalo približno tretjina, na jugu pa dve tretjini.

Prehrana in zdravstvo

Koreja je v glavnem poljedelska dežela. 80 odst. prebivalstva se peča s poljedelstvom, zlasti s pridelovanjem riža. Prideluje znaša 26 milijonov q leto. To je nekaj več kot en q prebivalca. Kakor na Japonskem, je tudi na Koreji riž glavna jed, vendarle pojedo nekaj več jčemna, pšenice in ovsja kakor Japonci. Kitajska kuhinja je značilna po močno začinjnih jedilih; zlasti so izbrana

Značilen korejski cilindar, napravljen iz prozorne zlepljene konjske zime

podom vsake sobe. Tako se vsaka soba segreva od spodaj; na tlem podu so polocene rogože, na katerih Korejci po navadi klečejo ali ležijo, ker sedeti po evropski ali kitajski sploh ne znajo. Njih vera je budistična, med izobraženci je zelo razširjen Konfucijev nauk. Na deželi pa še obžujejo malike. Imenujejo jih čansune in jih upodabljajo v obliki debelih kolov s, stilizirano človeško glavo. Koreja je pravzaprav bogata dežela. Še močno neiztrpano je morsko bogastvo in se bo ribištvo lahko zelo razvilo. Tudi učilne aige so važen proizvod. Razvija se tudi kovinarstvo. Leta 1940 so izkopali 20.000 kg zlata in 85.000 kg srebra. Dalje so tam železna grafitna, bakra, svineca, molibdena, sljude itd. Znana je tudi korejska porcelanska obrt.

Če fasa japonske okupacije se je zelo razširil japonski jezik. Korejski jezik je bil precej zapostavljen. Izobraženci so se do leta 1910 posluževali skoraj samo kitajskega jezika. Korejski jezik imajo za najbolj težek in zapleten jezik na svetu.

Umetni dež

Ze večkrat smo čitali o posebnih znanstvenikov, da bi povzročili umetni dež. Take poskuse delajo tudi v Braziliji, ki je dan lejet nasujejo na oblake, najraznovrstnejše snovi. Na ta način povzročijo, da se izredno drobne vodne kapljice obklopi združijo v večje kaplje, ki potem padajo kot dež na zemljo. Deževali je pričelo takoj po poskusu ali pa šele nekaj ur po njem. Ko se nekega dne obklopavali oblake v višini med 1500 do 2000 m se je ulil tako močan dež, da je moral zbežati pilot iz območja, v katerem je povzročil dež. Pravi, da se poskušaj najbolj posređijo zgodaj zjutraj ali pa popoldne med četrto uro in sončnim zahodom.

Večina ljudstva je uboga. Ljudje živijo v skromnih hišah, le premožnejši stanujejo v lepih poslopjih kitajskega sloga in v zadnjem času tudi evropskega. Na splošno obkroža stanovanje 3 m visok zid, ki tvori dvorišče. Posebnost korejskih hiš je način segrevanja. V velik peč, ki je na eneni strani, vlijejo suho travo, dimnik pa je na drugem koncu na nasprotni strani. Topil zrak gre, skozi prazne prostore, ki so pod

Hiše in dvorišča so polna vrčev, ki vsebujejo kamil, neke vrste močno začinjena kislega zelja.

MIŠKO KRANJEC

NOVA

Slavicove oči so počivale na njem, včasih je zmignil z brki, vendar ni povedal nič besede. Seje čez čas je dejal s sprgnjenimi glasom: «Kdo pa ti je dejal, da sem proti zadrugi?» Albin je bil v zadrugi, vendar je odgovoril: «Vem, da ste. Če bi ne bili proti, bi že bili v njej.» Izvil se je. «Tak, hrom, invalid, naj grem v zadrugo?» je rekel ded. «Da me bodo še tam vlačili? Za zadrugo moraš imeti zdravih rok, jaz jih nimam!»

«Potem pa boste morali prepustiti zemljo Ludviku, Tili, Marjetki...» Slavic je zmignil z brki, se zagledal mimo vnuka in močlal. Zdelo se je, da na ta »call-alis ni mislil. Nenadoma je čejal zamolklo: «Potem naj se vrnem in obesim?» Albin se je zadržal. Vedel je, da bi ded storil kaj takega. In res se je Slavic nepričakovano dvignil, kakor da se gre obešt. Njegove oči so bile ledene, čudne, ko je spregovoril: «Tako je — tam so tvoji otroci, ki bi te zaradi zemlje najrajši ubili. Z druge strani je zadruga, ki ne moreš vanjo, pa živi! — Tebe kličem domov. Ne svojih otrok, ne zadruge ne potrebujem, tebe kličem! Ne razumíš, za kaj gre tu?» Ko je videl, da tudi to ne gane vnuka, kakor je sklonil glavo. Z muko je potem dodal: «Zaradi mene lahko počneš z zemljo, kar hočeš, ko jaz umrem. Samo do moje smrti naj ostane, kakor je. Pusti mi, da se spokoji moja duša. Ne bom dolgo, pravijo, da me bo še drugič in morda še tretjič. In še pravijo, da v tretje rudo hitro pride. To je vse, kar te prosim. Zaradi mene se že zdaj lahko dogovoriš z Zagorcem, samo do moje smrti počakaj...»

Albina je zadelo. Z bolečino je gledal in poslušal deda, kako mu ponuja zemljo in hišo. Ne, saj ni bil brezumen. Misel na zemljo ga je vse čas prevzemala. Zemlja, dom — zdaj se mu je vse odbudilo v spominih. Zdal je tem pomlad, sonce sije vse je bujno zeleno, delal je na tistih njivah, vse je bilo njegovo. Spomnil se je tudi Veronika in dedova zemlja ter Veronika — vse se je spletlo v nekaj nelodljivega. Ded je danes celo naravnost spregovoril besedo »ženitev« in omenil Veroniko, kar je Albina poglavo v lice val krvi, ker je on komaj mislil na ljubezen. — Spomnil pa se je tudi svojih prijateljev v Hrastju, ki so že vsi v zadrugi. Kako naj bi postal gospodar na takem gruntu in se tako vrstil med strica Ludvika, teti in druge kulake ter reaktivarje? Ali se ne bi s tem ločil od svojih prijateljev? Vendar tokrat ni odkimaval. Misli je spet na Veroniko. Navdala ga je neznanška želja, da bi videl svojo Veroniko. In to je nazadnje odločilo, da je dejal: «Drugdo nedeljo bom prišel, da bom videl...» «Ne moreš zdaj? Kar z menoj Veronika ve, da sem šel pota, je dejal ded.

«Drugdo nedeljo, je odvrnil Albin. «Moram vse urediti...» Zvečer ga je Albin pospremil na vlak. Ko sta se poslovljala, mu je starec dolgo držal roko v svoji pa nazadnje dejal: «Pridi. Ne bo ti žal, boš videl!»

Slavicovi ljudje so nemirno ugibali, kam je oče šel in po kaj. Nazadnje se jim je zdelo najbolj verjetno, da je bil šel v Maribor h kakemu odvetočniku. Vsega so se spomnili, je Albin, dokler se ni ta naslednji nedeljo pojavil v Hrastju. Prišel je za v očetom, ki je bil šel ponj na postajo. Mati je zjutraj na moč ugibala, kam se spet pelje. «Mar bi pazil na zdravje, mu je bila rekla, ko ni mogla izvedeti, kam se pelje.

«Te skrbi moje zdravje?» ji je vrnil zbadljivo in se odpeljal s Karlom. «Na», so rekli ljudje poldrugo, uro kasneje, ko so videli poleg starega Slavicu in Zagorčevega Karla še Albina, zdaj pa bo stari Slavic lahko šel s svojimi otroki. Vnuka si pelje domov!» Mati je lahko prebledela. Vedela je, kaj to pomeni!

Kakor neomejen gospodar je Albin skočil s kolesja, se ozrl po vrtu in hiši. Seveda se ni pozabil ozreti na Zagorčev vrt, kjer je zagledal Veroniko. Srce mu je začelo burno biti, a se je Veronika umaknila v hišo. «Razprezi kobilar, je velel Slavic Karlu, sam pa stopi za vnukom, ki je v roki nesel svojo prtljago. Zdelo se je, da tokrat ne šepa tako močno, bil je neverjetno uren. — Slavicova je bila v kuhinji in se ni niti ozrla in zagodrnjala šele, ko jo je Albin pozdravil. «Mesa nama prinesel, je velel Slavic ženi in stopil za vnukom v sobo. Ni mu ušlo, kako je vnuk vrgeč pogled po predmetih. — Ze po poli sta se bila malo porazgovorila, dasi je bil nekoliko nejevoljen, da je Albin taklo spraveval Karla o zadrugi in o delu v njej. Zdal je že pozabil na jezo, nadaljala ga je samo radost, ko ga je videl pred sabo. In zdelo se mu je, da je njegov dom postaj vse svetel, vesel! In njegov grunt zdaj ne bo zapuščen, nihče mu ga ne bo pogoltnil! — Ko je prišel še Karol v sobo, mu je velel, naj sede, pri poldruhu durih pa je zaklical ženi v kuhinjo: «Tak, prinesi še vendar tisto meso in juči vina!» Nato je obstal pred Karlom in sijočega obrazca dejal: «Ši ga videl? Pa ga je imam doma!» «Samo, če vam ostanele je odvrnil fant smeje se.

«Privezal ga bom, boš videl, je rekel »Privezan za ta dom bo ostal. Ko bo videl, kaj počno s to zemljo, bo ostal. Mar ni imel rad zemlje? Ni imel rad živali, te hiše, vsega? Je, je! Držaj ga bom!» Ponos mu je žareč z obraza.

(Nadaljevanje sledi)

19 odgovori o jeziku

Dr. Mirko Rupel

dotočilo nekaj velikih skupin, ki imajo določene skupnosti. Teh skupin je sedem, kakor je dognal akademik dr. Fran Ramovš, znameniti naš jezikoslovec, zdaj pred sednik Slov. akademije znanosti in umetnosti. Prva je koroška, druga primorska, tretja rovtavska, četrta dolenska, peta gorenska, šestá štajerska in sedma panonska dialektična skupina.

ni pravi: daj čevlje dol, Slovenci pravi: sezuj se. Tovarišič J. J. naj pojasnimo besedo oklevati. Ta glagol ni naš. Uvedel ga je Jurčič 1874, torej v dobi, ko je kot uradni slovenski jezik Narodna in debelo jemal besede iz srbohrvaščine. Zanimivo je, kako je ta beseda brez potrebe prišla v slovensko pisanje. Brez potrebe zato, ker ima ljudski jezik vsaj šest izrazov za to izposojenko, namreč: obotavljati se, oprezovati, omečevati, odčevali, očavali ali očavati se, stremati se. Seveda niso vsi znani v vseh narečjih, zlasti ne očavati se (v rabi v Podkrajini v Bolcu) in stremati se (v rabi na vzhodu). Imamo pa za ta pojem več, drugih izrazov: mečkati, obrabiti se, gnočiti se, mencevati. Beseda oklevati nam kaže, da ob sprejetju besedi iz drugih jezikov ni vedno odločevala potreba slovensčine.

K primorski skupini, ki vas najbolj utegne zanimati, štjejeno tale narečja: rezijsko, tersko, nadlško, brisško, znanostersko, kraško, šavrinsko in krško. O njih bomo že kdaj več povedali, danes bi hotel poudariti, da imajo ljudje na posebnih o narečjih; menijo namreč, da je samo njihovo narečje pravo in dobro. Zato opomnajo drugim njih narečne posebnosti. Pravilo, da onile viedno, drugi da pozirajo glasove itd. Vsa narečja pa so enako dobra, vsako ima svoje odlike.

Ze večkrat smo čitali o posebnih znanstvenikov, da bi povzročili umetni dež. Take poskuse delajo tudi v Braziliji, ki je dan lejet nasujejo na oblake, najraznovrstnejše snovi. Na ta način povzročijo, da se izredno drobne vodne kapljice obklopi združijo v večje kaplje, ki potem padajo kot dež na zemljo. Deževali je pričelo takoj po poskusu ali pa šele nekaj ur po njem. Ko se nekega dne obklopavali oblake v višini med 1500 do 2000 m se je ulil tako močan dež, da je moral zbežati pilot iz območja, v katerem je povzročil dež. Pravi, da se poskušaj najbolj posređijo zgodaj zjutraj ali pa popoldne med četrto uro in sončnim zahodom.

Hiše in dvorišča so polna vrčev, ki vsebujejo kamil, neke vrste močno začinjena kislega zelja.

(Nadaljevanje sledi)

Ribi trg

ELEKTRIČNI SKAT

Kaj posebnega kot jed električni skati ravno niso. Se najbolj in najbolj užiten so pečeni. Mesa je pa sorazmerno dosti, saj so te ribe dolge okoli pol metra in še čez. Po zgradbi spominjajo precej morske some. Ogradje električnega skata je tudi iz hrustanca kot ogrodje morskih somov; pa tudi nima skržnega poklopca kot druge ribe, marveč skržne raze kot morski somi. Te skržne raze so v dveh vrstah na spodnji, svetli strani telesa. Torej bo takle električni skat samo neka posebna vrsta morskih somov, ki so postali ploščati zaradi svojega življenja na morskem dnu, ker jim taka oblika telesa p. c. najbolj prija. Okolje in način življenja oblikujejo živo bitje, pa naj bo to človek, žival ali rastlina.

Tudi vzdušnega mehurja nima. Muže ni potreben. Električni skat je precej počasna, človek bi dejal lena riba. V glavnem se premika počasi. Podnevi miruje na morskem dnu in se odli ali pa vsaj deloma zarije v pesek ali blato. Zgornja stran je taka, da je skata težko opaziti, osnovna barva je rjava, na tej rjavi barvi pa so največkrat temnorjave pege in proge, da se nam zdi, da je skat na hrbtani strani iz temnega marmorja. Koža je lepo gladka.

Električni skat ima obliko violine; hrbtana stran je malo vzhobena. Prsne plavuti, ki so navadno pri ribah majhne in slabo razvite, so se tu zelo razširile in dale skatu značilno obliko. Kakšne posebne glave ne vidimo. Usta so na hrbtani strani. Najprej je torej spredaj širok okroglast del, potem je skat nekam zarezan, sledi ožji manjši pa tudi okroglasti del z majhno plavutico, nakar je rep z večjo hrbtno plavutjo in tudi z majhno hrbtno plavutico.

Skati se parijski kot se recimo parijski sesalci. Samica rodi žive mladiče po deset ali štirinajst hkrati. Jajčeca se namreč docela izvale v maternem telesu. Ko se rode mladiči, najdemo v samici tudi še manjša neoplojena jajčeca, toda po oploditvi se kmalu začne razvijati v mladiče, ki skoraj zapuste materino telo in žive samostojno življenje.

Toda najbolj zanimivo je, da električni skat proizvaja v svojem telesu elektriko, ki jo občutimo, če se ga dotaknemo. Prav pošteno nas strese. Prostor med prsnima plavutma, glavo in škrgami je tisti del, kjer se tvori elektrika. Če tam skata prerežemo, vidimo neko satovje. Učeni ljudje so to raziskovali in našli, da se to prav za prav mišice, ki so se spreminile v električne baterije, v katerih se nabira elektrika. Električno silo pa v glavnem menda slovajo živi, v vsako tako celico podobno situ, prihaja živčno stikance.

Za te izredne skatove sposobnosti so ljudje vedeli že v onih časih, ko še niso poznali elektrike. Seveda so se čudili tej posebni sili in so menili, da ima ta riba neko posebno moč v sebi. Nekaj zdravnik je bolnikom priporočal, naj jedo meso te ribe. Drugi so zopet menili, da nadvse ugodno vpliva, če na bolnika ribo privežemo; da je to posebno dobro proti glavobolu in revmatizmu. Ali nismo dandanes zopet tam? Ali ne zadržajo tudi dandanes živčnih začetov z električno? Danes imajo za to umetne priprave, toda človek je bil človek in bolnika so zdravili s šoki, ki jim je dajal električni skat. Nič ni novega pod soncem. Toda te čudovite zasluge celice, ki dajejo elektriko, so sušili in prah iz njih mešali še s drugimi praški ter ga prodajali kot uspešno in drago zdravilo. Stare knjige se pišejo; če zmečkamo te električne celice, jih premešamo nato z kisom in se nanažemo po glavi, nam ne izpadajo lasje. No, to zdravilo je skoraj nepotrebno, ker nam itak rade lasje z glave kot listje jeseni raz drevoja. Bolje bi bilo, ko bi nam stare knjige pisale o zdravilu, ki bi nam priskrbelo nove lasne na plekaste glave.

Dokler je električni skat živ, se nabira v njem elektrika kot v kakem akumulatorju. Če ga primemo, nas pošteno strese, pa ne vedno. Oddajanje elektrike je odvisno čisto od njegove volje. Če pa začne oddajati elektriko, sledi električni sunek koncu, toda ti so skazoma vedno slabši, skat se izčrpa in če odda vso elektriko, pravi, da pogine ali pa se vsaj močno izčrpa in nekaj časa preteče, da si zopet opomore in napore novih sil v obliki elektrike.

Starodavni pisatelj Diodor iz Sicilije pripoveduje o babilonskem čudežu. Tam na Babilonskem, pravi je čudežno jezero in gorje onemu, ki se drzne plavati v njem. Plava in plava in hipoma ga nekaj zadržal, ohrome mu noge, nato stegna, nato ledja, nakrat je hromo vse telo. Človek pade na dno in čez čas ga ta čudovita voda vrže mrtvega na površje. Dandanes si to razlagamo, da je moralo biti v tem morju vse polno električnih skatov, ki so elektrizirali plavača. Če je bilo ravno tako hudo, ne vemo, toda nekaj resnice je le na tem. Razumljive nam bodo sedaj vse mogoče pravilice o čudovitih in začaranih morjih. Niso neumne pravilice in stara ljudska modrost. Abesinci baje še dandanes zdravijo razne mrzlice s pomočjo električnih skatov in tudi z njimi izganjajo hudiča.

Skati žive med blatom in rastlinjem dna. Ta elektrika jih brani sovražnikov in zato lahko žive svoje mirno in leno življenje. Seveda pa se tega svojega orožja poslužujejo tudi, da si laže preskrbe hrano.

S skatovo elektriko so se že mnogo bavili veliki učenci in ji posvetili precej truda; celo električno iskro so že izzvali iz te elektrike.

Na tržaškem ribjem trgu preveč ne kupujejo električnega skata. Prodajalci ga poznajo pod imenom tremolo.

M O D A

Svetlomodra svilená spálna suknja s čipkastim vložkom, svilená roza pižama in svetlozelena jutranja halja iz poljubnega blaga

NASVETI in odgovori ljudskega zdravnika

D. R. iz Trsta: Spotaknila sem se ob kamen; da bi ne padla, sem močno, a pri tem zelo neredno stopila na levo nogo, ki se mi je v členku nekoliko spodvila. Od tedaj je miralo že precej časa, a členek me še vedno boli, posebno kadar stopim nanj. Noga ni otekla. Mrzli obkladki, ki sem si jih pošlagala na boleče mesto, mi niso prav nič pomagali. Kaj naj storim?

Odgovor: Nekateri kite v členku so se pretegnile in rana, ki je zaradi tega nastala v njih notranjosti, bi bila ozdravela, če bi počivali, češar pa gotovo niste storili. Ker je stvar že nekoliko zastarela, rosite čez dan elastično obvezo (cavigliera elastica), dnevno si nogo sončite, zvečer pa napravite 20-30 minut trajajočo gorke kopele v slani vodi.

B. G. iz Križa: Moja 80 letna mati ima v levem slegnu ishias, ki jo muči že 3 tedne. Dobila je injekcije, neko mazilo in pastilje, pa ji vse skupaj prav nič ne pomaga. Boji se, da bo primorata ležati še več mesecev. Ali ni nobenega uspešnega zdravila?

Odgovor: Bolezen vaše matere je dolgotrajna in zahteva dosti potrpljenja in vztrajnosti. Če vrsta injekcij, ki jih je dobivala, ni pomagala, poizkusite z drugo, zdravnik vam jih bo gotovo predpisal. Poizkusite tudi s sončenjem in z vročicami gorkega morskega peska.

M. A. iz Kopra: Ze dolgo tega sem se udarila na piščal desne noge. Modra lisa, ki je pri tem nastala, mi je izginila, tudi odrta koža se je zarasla, boli me pa še vedno, posebno kadar stopim močneje na nogo.

Odgovor: Ravnajte se po nasvetih predpisanih za D. R. iz Trsta.

B. J. iz Sesljana: V grlu se mi kaj rad nabira bnezbarben sluz, ki se najraje ustavi sredi gola in toče ne gor ne dol, pa naj požiram ali kašljam. V grlu nisem nikdar bolehal, razen na kratkotrajnih anginah. Sem zelo v skrbeh, posebno še, ker ne kadim.

Odgovor: Verjetno je to faringitis. Poizkusite s tabletami penicilina.

Moj otrok nima teka

Dejstvo, da predvsem matere edincikov in postrčkov težijo, da njih ljubljenci nimajo teka, nam je zgovoren dokaz, da je netečnost premnogokrat posledica napačne vzgoje in prevelike materinske ljubezni. Seveda pa obstajajo lahko pri otrokih poleg duševnih tudi telesni vzroki slabega teka. Tako na pr. lahko povzročajo slab tek dolgotrajna vnetja žrela in nosa ter podobno. Največkrat pa je netečnost psihičnega izvora: nervozna preobčutljivost, razdražljivost; torej ne. Kakšna prirojena slabost živčevja, ki jo je otrok podedoval od staršev, je z malo izjemami vzrok, da otrok malo je. Cim je otrok ožig-

san, da je nervozen in da ne je, tedaj običajno nespametna mati to dejstvo še poudarja in s tem stanje še poslabša. Iz vsake malice že naredi vačen dogodek, okrog katerega se vse vrta in preveč govori. To stalno govorjenje vzbudi pri otroku nelagodno bolezensko kljubovanje in odpor proti jedi. Otroci zavračajo hrano ali jo zaužijejo šele po dolgem prigovarjanju in z različnimi ceremonijami. Pri drugih otrokih povzroča že sam pogled na krožnik krič in vik. V vseh teh primerih je lakota najboljši kuhar. Najprej omenimo je, da skrbiš številu obrokov na tri dneve. Če otrok odhlanja tudi te obroke, pustimo na primer kosilo nedotaknjeno, ga spravimo za večerjo in mu pogrnemo še enkrat ponudimo.

Naslednji dan ponovimo isto in videli bomo, da več kot tri dni ne bo stradal noben otrok, čim bo videl, da imajo starši resno voljo, ki se ji mora otrok pokoriti. Če prične potem otrok jesti, morajo starši to imeti kot nekaj samo po sebi umevnega in se ne smejo temu čuditi. Ne smemo pa tem slabotnejšem dajati med obroki kakršnih koli slaščic. Vzrok neuspeha je iskati v nediscipliniranosti staršev, kajti starši so pogosto prenevrozni in preplašeni, da bi izvedli dosledno kuro stradanja.

Spomemba skotlja deluje dostikrat kot čudež. V krogu otrok, ki pridno in z užitekno jedo, kot na primer v jastih ali dihu, bo mali izbirčnež kaj kmalu izgubil svoj

NEKOC JE ZIVEL SLOVENSKI DIJAK

v ponižujoči bedi in pomankanju, ki je uničilo marsikateri talent, preden je bil mogel koristiti svojemu ljudstvu. Skrbimo, da se pretekle ne povrne, skrbimo, da bo slovenski dijak študiral preskrbljen z vsjo, kar potrebuje za svoj razvoj, podpirajmo Dijaško matično.

slab tek. Veliki telesni napori, ki jim otrok ni dorasel, kot na primer dolge poti v šolo, povzročajo zlasti pri edincih netečnost. Takoga otroka pustimo pred kosilom dobro ure počivati in potem bo jedel z veseljem.

Pogosto je neječnosti otrok z veseljem z vezadostnim, oziroma lenim živ-

daj 25 dkg skuhanega in prelačnega krompirja. Razredči z žlico mleka, osoli, dodaj dve žlici naribanega parmezana, ščepec muškataleca in sneg 4 beljakov. Namaži model, ga potresi z moko in kuhaj nad soparo, ali pa speci v pečici.

TRZASKA KUHINJA

SPINACNI NARASTEK

Napravi tekoče testo za palačinke iz jajc, mleka, soli in moke. Pripravi nato nadev iz 2 pesti kuhane špinace, 100 g v mleku namočene sredice, 1 jajca in nekaj parmezana. Namaži model, položi na dno 1 palačinko, nanjo daj vrsto nadeva in delaj tako, dokler ne bo maza poln; kuhaj na sopari.

MELANCANE S SARDELAMI

Razreži na koščke melancane, ne da bi jih poprej olupila. Daj v posodo, dolij olja, osoli, popoprjaj, prideni strok česna in dve sardeli. Skuhanim dodaj bolj gosto paradižnikovo omako in zavri še za 5 minut.

TELEČJA REBRCA

Ocvrli na maslu ali olju telečja rebrca, ki jih poprej povajš v moki, jajca in krušnih drobtinah. Ocvrte položi za vsakega posebej na krožnik in okraji z nastrganim rumenjacom trdo kuhanega jajca (2 jajci za 6 oseb), kaprovci in šopki zelene solate.

PIJACA IZ BRESKEV

Polij 30 dkg sladkorja z 1/4 l vode, da se očisti, nato ga skuhaj. Medtem operi lepe, zrele breskve, odstrani koščice in jih razreži na koščke. Stresi jih v prsteno skledo, vlij nanje vreli sladkor in čez nekoliko časa še 1/2 l vina, prideni košček cimeta in 2 klinčka, ki jih kmalu potem odstrani. Dobro pokrij in pusti stati pol dneva ali preko noči. Petem odcedi, postavi sok na led in mu prilij še 1/3 l belega ali črnega vina; nalij v kozarce in postreži. Preostali breskvi dodaj nekoliko vode, in jih skuhaj, pretlači skozi sito ter oslajane porabi.

KROMPIRJEV NARASTEK

Mešaj v posodi 7 dkg masla s 4 rumenjaki (rumenjake vmešaj drugega za drugim) ter nato do-

čenjena. Otroci si napolnijo usta s hrano, ki jo pogosto obdržijo dolgo časa v ustih in jo čikajo ure na ure. Pri otrokih take vrste morava biti nekoliko popustljivi. Čeprav je tudi pri teh priporočljivo stradanje, moramo najprej poskusiti z tekočo hrano (sladkano mleko, sadni sok, razne kaše). Se boljše pa je, da puščamo take otroke jesti v družbi z otroki, ki imajo dober tek.

Seveda lahko uporabljamo tudi razna zdravila, ki pospešujejo tek, kot so na kisline in podobna, vendar bodi najvažnejše pravilo, da se moramo pri prehrani otroka držati strogega reda. Ves dan v otrokovem življenju mora potekati po točnem urniku, v katerem je tudi točno odmerjen čas za zauživanje hrane. Z mnogo ljubezni nam bo uspelo, dobro vzgojiti tudi najslabše jedce.

NASVETI za vroče dni

Mleko se v tej vročini ne bo pokvarilo, ako ga takoj zavreš in nato še vročega preliješ v prsteno posodo, ki jo potopiš v velike posode, polne sveže, urzle vode.

xxx

Ako pa hočeš ohraniti nepokvarjeno surovo mleko, ga pusti v zaprti steklenici, ki jo praviako potopiš v veliko posodo z mrzlo vodo, pokrij jo pa s flanelasto krpo, namočeno v vodi in katere konci naj segajo v vodo.

xxx

Da bo čajno maslo ostalo trdo in sveže, napravi takole: napolni 3/4 prstene posode z mrzlo vodo, položi preko nje malo železno mrežico in nanjo maslo, slanino ali pa margarino; vse skupaj pokrij s flanelasto ali muslinasto krpo, ki si jo namočila v vodi in dobro ožmela. Nje konci naj segajo v vodo, ki jo moraš vsak dan menjati.

xxx

Če se ti roke pote, jih zjutraj in zvečer potopi za nekaj minut v vodo, v kateri raztopiš nekaj drobcov galuna.

Preko dneva si jih večkrat zgrgnij z vato, namočeno v kationjsko vodo.

xxx

Če se ti potijo noge, si jih naraži, preden nastakneš čevlje, z raztopino 1 g galuna, 5 g svinčene kisline in 500 g rožne vode, nakar jih potresi s praškom, ki ga napravíš iz 1 g galuna v prahu, 2 g salicilne kisline, 10 g bizmutovega karbonata in 85 g lojevca v prahu. Pomaga tudi možna kopele v zavrečku orehovega listja, ki noge tudi lepo porjavl.

xxx

Obraz si večkrat na dan osveži s

kationjsko vodo in če je le mogoče, se pudranju odreci in uporabljaj raje dobro dnevno kremo.

xxx

Po kopeli si telo dobro posuj s smukcem.

Osvežilna pijača

Izberi breskve, ki se vade ločijo od koščic. Olupi jih, razpolovi in daj v skledo, povrhu potresi s žlicami sladkorja in pusti stati 1 uro. Medtem zavri 2 kozarca rdečega vina, v katerega vržeš nekoliko nato breskve in kuhaj približno 10 minut. Kuhane daj v široke čaše ali skledo za kuhano sadje ter daj na led za dve uri. Ponudi s lubičicami.

Soda

Pravimo ji tudi pražna soda, ker jo rabimo v gospodinjstvu predvsem za pranje. Kristalna soda sestoji iz sode ter vode, s katero tvori velike kristale. Če je kristalna soda daj časa na suhem zraku, bo izgubila vodo ter razpadla v bel prah, ki ima pa še vedno bistvene lastnosti sode. Z vodno raztopino sode premo kuhinjsko posodo zate, ker se soda spaja z maščobo, ki je na stenah loncev. Nastalo snov v lahko izperemo z vročo vodo. V izredno veliki meri pa uporabljajo sode v industriji, in sicer pri izdelovanju papirja, stekla in mila. Soda rabijo tudi za izdelovanje znane modre barve ultramarina.

Za uspešno rejo prašičev

Nadaljevanje iz prejšnje številke. Vseh teh stvari pa se mnogi reječi ne zavedajo, ker večinoma niso poučeni. Zaradi napačnega vzrejanja, ker smo se oddaljili od narave, so naše svinje postale neoporne, pomehkužene in zato bolehave.

Za primer naj navedem svinjerejo v Nemčiji. Tu so po prvi svetovni vojni ustanovili posebno poskušna vzrejalšča za prašiče, kjer so raziskovali, kako vpliva na prašiče čimbolj prirodna vzreja. Zavržli so udomačene betonske hleve, zgradili lesene opčne svinjake brez ometa, čisto preproste majhne posamezne hleve iz desk in s slamnato streho. Prašiče so vzrejali poleti in jeseni na paši. Pozimi so jim služili svinjaki samo kot suha zaklonišča, zavarovana pred vetrom, vendar urejena tako, da so svinje lahko šle na prosto, kadar so hoteli. Pokazalo se je, da je prašičem zelo prijala svetloba. Zadrževali so se večinoma zunaj in se tudi pozimi prav dobro počutili v prosti naravi. Mladji pujski in odstavljenčki so odlično uspevali. Niso kašljali, bili so gladke kože, ostali so čvrsti in zdravi. Obenem so strokovnjaki preizkusili tudi razna krmila, da bi ugotovili, katere vrste kraljo prašiče bolj izkorišča. Seveda so pri tem upoštevali dobičkonosnost. Začeli so opuščati zastareli način vzrejanja prašičev, ki je bil prav tak kakor je sedaj pri nas, in s tem postavili svinjerejo na novo podlago, kar se jim je bogato izplačalo.

Kako naj okrepimo zdravje naših prašičev? Navada je železna srajca, pravi pregovor. Vsako novost, ki prinaša hitrega, očitnega dobička, se le težko udomači med kmečkimi ljudstvom. Opuščati moramo zastarele navade in vzrejo ter oskrbovanje prašičev moramo temeljito spremeniti.

Najbolj zdravo je, da vzrejamo prašiče na skupni paši. Kjer pa pri nas paša ni mogoča, izpuščajmo prašiče na vrt, ki ga ima skoraj vsaka kmetija. Tu je dovolj prostora, sonca in senca in najboljše priložnost, da se prašiči sprehajajo po svežem zraku. Kjer ni vrta, naj pri svinjakih napravijo ogrado, za mlade in odrasle prašiče. Vhoči v svinjak naj bodo razen pozimi, vedno odprti, tako da se živali lahko poljubno zadržujejo, kjer hočejo. Skrbeti je treba, da imajo prašiči v ograjenem prostoru tudi kotalnjo za vodo, da se prašiči v poletni vročini lahko kopajo in ohladijo. Taka naprava ne stane mnogo, ker jo lahko napravimo z neotesanimi drogovi.

Cepljenje v speče oko

Cepljenje v oko opravimo dvakrat v letu: spomladi v poganja-joče, julija in avgusta pa v speče oko. Spomladi cepljenje oko požene še v istem letu, julija in avgusta pa ostane čez zimo speče in požene šele prihodnje pomlad. Spomladi ne smemo cepiti prej, preden ne postane drevo sočno, poleti pa ne kasneje, ko drevo zgubi sok. Najboljši čas za cepljenje v speče oko je tik pred to dobo. Če cepimo poleti prezgodaj, požene oko že do jeseni in slabo, tudi poganjek se pozimi posuši.

Preden začnemo cepiti, si naberemo potrebnih cepičev. Te narežemo na drevskih dobrih, plemenitih in poznanih vrst. Upeštevati pa ne smemo samo vrste, ampak tudi rodovitnost tistega drevesa, od katerega hočemo vzeti cepiče. Zato je pogrešno rezati cepiče od mladih dreves, ki niso še rodila. Za cepiče porežemo zdrave poletno poganjke z lepo razvitimi in spečimi očmi. Ko smo nabrali cepiče, jim odstranimo liste, pustimo jim pa 1 do 1 1/2 cm peclja ob očeh. V primeru, da nabranih cepičev ne rabimo takoj, jih zavijemo v mokro cunjjo in jih do uporabe hranimo v hladni kleti.

Cepljenje izvrsimo tako-le: Z ostrim nabrušenim nožem napravi-

mo z nožem ostjo na glavnem lubu na mladiki zarezo v podobi črke T. Navpična črta (f-e) boji 2 1/2 do 3 cm dolga, povprečna (e-d) pa do 1 1/2 cm. Zarezi naj segata le do lesa, zlasti povprečna ne sme biti globoka, ker če je podlaga tenka, se ta rada zlomi. Ko smo to zarezo napravili, izrežemo oko tako-le: V levo roko primemo cepič, v desno pa cepilni nož. Nato napravimo približno 1

Cepljenje v oko.

do 1 1/2 cm nad očesom plitvo povprečno zarezo (a). Enako zarezo (b) in v isti razdalji napravimo tudi pod očesom. Nato nastavimo nož (ploskev) ob mladiki nekoliko višje nad gornjo zarezo in začnemo rezati navzdol do nje zaveze. Zaradi teh zarez se loči oko s koščkom lesa in luba v podobi 2 do 3

cm dolgega ščita (h in g), od mladike. Sredi tega ščita je oko s koščkom peclja. Tedaj nekoliko dvignemo, z nalašč zato pripravljenim hrbtno cepilnega noža lub na obeh straneh zareze T na divjak in porinemo ščit z očesom v to zarezo, in sicer tako, da se bo njegov zgornji konec dotikal povprečne zareze črke T. Nato povežemo cepljeno oko z gumijevim trakcem. (Glej sliko).

Nekateri odstranijo košček lesa, ki je ostal na spodnji strani ščita. Vendar pa to ni potrebno in utegne celo škodovati, ker se večkrat pripeti, da z odstranjevanjem tega lesa oko poškodujemo. Ta les v ščitu prav nič ne škoduje. Seveda ne sme biti ščit preglobok in preširok; zgornja prečnica na ščitu boji nekoliko širša od spodnje. Drugi zopet delajo veliko napako, da takoj po cepljenju odrežejo cepljeno mladiko nad očesom. To je zelo pogrešno, ker v tem primeru oko gotovo požene in ne ostane speče čez zimo. Če to storimo pri breskvi, ga gotovo zalije smola. Cepljenje v oko se zelo rado prime. Pozna se že v osmih do desetih dneh po izvršenem cepljenju. Ako se je oko sprijelo, odpadde peclji, čim smo se ga dotaknili. Če pa ne odpade, smo pa lahko gotovi, da se oko ni sprijelo.

Tri tedne po cepljenju odstranimo povezo in prihodnje pomladi odrežemo divjake nad očesom.

DESET nasvetov za naše vrtnarje

Če hočete postati v resnici napreden vrtnar in imeti od vrta čim več koristi, se morate držati naslednjih navodil:

1. Izbiraj za setev le popolnoma zdravo, sortno čisto in dozorelo seme. Zelo važno je pred setvijo ugotoviti semensko kalivost. Kalivost ugotovijo takole: vzameš n. pr. 100 zrn cvetače ali ostale povrtnine in jih položiš na lombožno krpo ali na navadno desko tako, da je seme od semena ločeno. Krpa ali deska mora biti vedno vlažna in v toplen prostoru. Čez nekaj dni semena skalijo. Če ne vzklije več kot 20 zrn, imamo zelo slabo kalivost. Prav dobro kalivost imamo, če je izpod 5 odst. nekalivega semena.
2. Ne sej in ne sadi pregosto, ker se pregosto posejane rastline ne razvijejo dobro in so izpostavljene raznim boleznim.
3. Rastline za presaditev priuči že v topli gredi na mrzel zrak in druge vremenske neprilike, katerim bo rastlina izpostavljena na njivi.
4. Goji na tvojem vrtu le tisto zelenjavo, ki se je v tvojem okolju izkazala kot najboljša, ter najbolj ustreza podnebnim in talnim razmeram, a je obenem odporna proti raznim boleznim in zajedavcem.
5. Na isti njivi ne smeš več let zaporedoma gojiti iste povrtnine, ker na ta način izčrpaš zemlji hranilne snovi in ker večina zajedavcev in drugih povzročiteljev raznih bolezni ostane v zemlji, da napadajo sledečo setev iste rastline. Vsaka rastlina ima namreč svoje posebne škodljivce in je podvržena svojevrstnim boleznim. Te škodljivce uničuje že sama zamenjava rastline.
6. Dobra črna humusna zemlja najužinkoviteje obravnava zemljo rodovitno - največji zaklad te čudodelne prsti pa je kompost. Vzorno urejeno kompostišče je hranilnica vrtnega gospodarstva. Pognoj torej vrtnino po možnosti le s kompostom, saj ga lahko sam doma pridelaj.
7. Si mogoče že preizkusil naravo (reakcijo) svoje zemlje? Če ji gnojíš več let zaporedoma s amonijevim sulfatom, postane kislina. Kislo zemljo pa moramo popraviti. To dosežemo, če jo gnojimo z - apnom. Apno izboljšuje fizično in kemijsko strukturo zemlje. Težko flovnato prst rahlja, peščena zemlja pa postane z apnenjem bolj vezana (iz nje se v toliki meri ne izgubljuje hranilne snovi). Kemijsko izboljšuje apno zemljo, ker veže nekatere kisline.
8. Ne puščaj na njivi čez zimo raznega korenja in rastlinskih ostankov. Navadno se na teh zadržujejo škodljivci čez zimo, ki spomladi napadajo povrtnine. Vse ostanke moramo torej z njiv odstraniti in jih sežgati.
9. Še pred zimo zemljo preorj ali prekoplj globoko, ker s tem ne pomagata samo razkroju hranilnih snovi za rastline, temveč tudi ugonobijo mnoge bolezni in zajedavce, ki so si v nočnih zemeljskih piasteh pripravili udobno ležišče za prezimovanje.
10. Pazi, da na gnojlišče ne odmetuješ razna ostankov bolnih rastlin in plevela. Ker vse to pride potem na njivo. Gnojlišče ne sme biti ognjišče plevela in rastlinskih bolezni.

Kmetovalec v avgustu

Poljedelstvo. V tem mesecu nadaljujemo z mlavo. Kdor ni že ob žetvi odbral najlepšega klasja za seme, naj to stori sedaj, ko mlati. Najlepše klasje naj omlati posebej, očisti zrnce in shrani seme posebej. Le od zdravca, zrelega, klenega, polnega in težkega zrna lahko pričakujemo dober pridelek. Podobno kakor žito odbiraj tudi razna druga semena. Kdor ni še posejal repce, naj se podviga, da ne bo prepozno. Za setev rdeče detelje je najprimernejši čas mesec avgust.

Na njivi kopljemo krompir. Letos se ni bati, da bomo spravili pod streho vlažen krompir. Pač pa ga mora isto hraniti na suhem prostoru in v neprevetlih kupih. Tam, kjer sadijo po krompirju zelje, je že izkopan. Če njiva ni posebno dobra, jo pognojimo z nitratom, da se bo zelje hitreje in lepše razvilo. Tudi repi lahko pognojimo z nitratom, če nismo dali krompirju dovolj gnoja. Kalcijevega nitrata potrebujemo 1 kg na 100 kv. m. Ni treba še posebej pripominjati, da moramo ob taki suši kot je letos, zelje kot repo zalivati.

Cinkvanti naj ima vedno zbrljano zemljo, da se bo hitreje razvijal. Ker ima od setve do zorenja le kratko dobo, zahteva dobro gnojeno zemljo. Vsak kg nitrata se nam dobro izplača.

Zivinozreja. Gnoj naj izgine iz hleva vsak dan, ekna naj ne bodo zamašena, gnojnica naj se ne zbira v hlevu, ako hočeš imeti zdravo in lepo uspevajočo živino. Pri krmu pazi na to, da ne bo prišla razgreta k jslim. Sveže krompirjevice tudi ne dajaj živini, ako se hočeš izogniti napenjanju. Ob veliki vročini ne spuščaj živine na pašo nitj z njo ne vozj in delaj. Razgrete živali napajaj šele potem, ko so se popolnoma ohladile. Kdor še ni cepil proti rdečici, naj ne odlašaj. Prav tako naj dajo gospodinje cepiti kokoši proti davici.

Vinogradništvo. — Skropilnico bomo za letos lahko že očistili in jo shranili za prihodnje leto. Ne bomo pa še odložili zveplalnika, kajti vsaj še enkrat bomo poževali grozde z žveplem, kateremu pa bomo dodali 20 do 30% prahu «Caffar», ker je ravno v tem času nevarno, da napadeta grozde strupena rosa in po grozdnah plesen. Skropilnico shranimo v kleti, če ni prevlažna. V suhem prostoru je tudi ne smemo hraniti, ker popokajo gumijasti deli.

V tem mesecu je treba predvsem opleti plevel, ker pozneje ni priporočljivo delati v vinogradu. Nekateri vinogradniki vzdigujejo moze in izpostavljajo grozde soncu, češ da bo bolj dozorelo. To ni potrebno, ker grozde dozori v senci prav tako kakor na soncu. Samo trno listje mora biti izpostavljeno soncu.

Drugo važno opravilo v vinogradu je zaznamovanje poganjkov, od katerih bomo, ko bo čas, odrezali cepiče za cepljenje trt.

Sadjarstvo. Še je čas, da cepimo sadno drevje na oko. V avgustu dozori poletno sadje. Obiraj ga ob pravem času, prevažno in skrbno, da ne poškoduješ drevoja. Odpadlo in črveno sadje pridno in večkrat pobiraj, da iz njega ne izlezejo molji, ki gredo na dreve prezimovat. Ako se je na breskvah, češnjah in češnjah pojavila smolika, okopljaj okoli takih dreves in pognoj jim z apnom. Smolo obrisi s cunjjo in rano operi. Nato napravi čez rano nekaj podolgastih zarez, globokih do lesa.

Kletarstvo. Velika vročina je zelo škodljiva vinu. Klet naj bo podnevi zaprta, a v hladnih urah jo odpiraj, da se prezrači. Sumljive mu vinu, za katerega je nevarno da se skisa, dodamo na vsakih 100 litrov 10 gramov kalijevega metabisulfit. Klet dobro pometemo in pobelimo, pokvarjeno posodo po-

pravimo. Splošno mora vsak pameten kletar že v tem mesecu misliti na trgalev in pripraviti potrebno, da ne bo v zadnjem hipu letal od kovača do sodarja.

Vrtnarstvo. Nadaljuj z deli v mesecu juniju. Sej jesensko korenje, motovilec, zimsko špinačo in navadno solato. Proti koncu meseca lahko seješ zgojnice zimsko zelje. Odberj za špinačo bolj začetne lehe in pripravi jih tako, da bo proti jugu obrnjena stran nekoliko nižja od severne. Pred setvijo zemljo dobro pognoj. Presajamo še vedno lahko navadno solato, zimsko endivijo in zimsko redkev.

Zeleno očrni, ki odstrani gornje korenine in zalj jo ob deževnem vremenu z gnojnico. Zafiraj gosenice na zeljnatih rastlinah in repi. Rastline pridno okopavaj, posebno še letos ko pritiska vročina in suša. Če vidimo, da napada paradiznične peronospora, jih poškrapi z apno-žvepleno brozgo.

Čebelarstvo. Kdor ni peljal svojih čebel na pašo, mu bodo čebele v tem mesecu lenarile in trosile svojo zalogo. V krajih, kjer ni poče, se število čebel krči. Čebelar naj odstrani medišče, če tega še ni storil. Če pustj medišče še nadalje v panju, naselijo v nezašedene satnike molji in drugi škodljivci. V krajih, kjer pričakujemo paše na ajdi, skrbimo, da se ohrani število čebel. Če imajš slabiča v čebelnjaku, pa ga misli ojačiti ali pa porabiš pozneje za pojačenje drugih družin, manjšaj panju žrelo, da ne bi hodile vanj ose in sršeni. Če imajš kaj opraviti z medom, ne raztresaj ga, da ne privabiš roparjev, ki so v tem času zelo nadležni. Sedaj je zadnji čas, da si preskrbiš dobre matice.

Pomen selekcije v kuncereji

Raja kunccev je posebno v bližini večjih mest zelo donosen vir dohodkov, zato moramo tej kmetijski panogi posevčati več pažnje. Uspeh je odvisen od več faktorjev: od krmne, primernih prostorov in kuncni glavni faktor, katerevma žal ne prisojamo velikega pomena, pa je selekcija (odbiranje).

Vsak kmet dobro ve, kakšno vlogo igra pri donosnosti (mlako, meso) živine pasma — to velja tudi za rejo kunccev. Do prave pasme pridemo z uvozom odgovarajočih pasem ali z odbiranjem (selekcijo) najbolj donosnih in odpornih domačih živali. Vsak začetnik dobro ve, da reja kunccev nekaj časa le do napreduje, nato pa vse živali v kratkem času poginejo. To povzroča razne bolezni, toda glavni vzrok leži v parjenju v sorodstvu. Za plemo izberemo spomladanske mladiče drugega gnezda; seveda le od staršev, ki jih dobro poznamo. Mladiče, ki smo jih namenili za razplod, negujmo bolj kot ostale. Pustimo jih naj sesaja delj časa kot kunci, namenjeni za zakol.

Plemenske samice mrajo imeti značilnosti ženskega spola. Glava teh naj bo bolj drobna, prsi široke in globoke, trebuh razvit.

Zunanjost samca naj bo bolj moška, glava močna, pogled živ, energičen, a prsi kot pri samici ši-

roke in globoke. Dlaka pri samcih in samicah naj bo gladka in svetla.

Omenili smo le zunanje znake, ki imajo svojo vrednost enako kot pri goveji živini ali plemenskih svinjaki. To pa še ni vse. V kuncereji, kot pri ostalih domačih živalih, moramo voditi evidenco o rodovitnosti, odpornosti proti boleznim, o izkoriščanju krmne in v posebnih kuncnišah moramo že od rane mladosti rediti samice ločno od samcev. Opuščati moramo skupno rejo zajcev po hlevih, čeprav pravijo nekateri, da je ta način bolj ekonomičen. Izkušnje so dokazale, da dosežemo s skupno rejo večje število živali prej ali slej pa zaradi degeneracije (ker ni mogoče preprečiti parjenja v sorodstvu) vse izgubimo.

Ali ste že narčeni na

LIUDSKI TEDNIK

?

Semenski krompir moramo odbirati le od rodnih in zdravih rastlin

Vsem je znano, da se krompir prvotno ni razmnoževal z gomolji, na kakršen način ga pri nas razmnožujemo. Že odkar ga poznamo, marveč da je prvotno tudi krompir izoril seme enako kot vse druge rastline.

Edini vzrok, da so vzgojitelji krompirja zamenjali ta prvotni in najbolj naravni način razmnoževanja krompirja s sedanjim, je bil, da ohrani krompir, ki ga sadimo, vse lastnosti, to je obliko, velikost, okus, barvo itd. Nasprotno pa bi dobili od krompirja, če bi sejali krompirjevo seme od vsake rastline drugačen pridelek. Podoben pojav lahko ugotovimo pri sadnem drevju: če ga razmnožujemo s cepiči ohrani lastnosti neizpremenjene, če pa

iz semena žlahtnega sadja vzgojimo mlado drevje, ima vsako drevo drugačne lastnosti in drugačen sad. Prav tako vinska trta in tako dalje...

Če razmnožujemo rastline s setvijo semena, imenujemo to s strokovnim izrazom splošno razmnoževanje; razmnoževanju z gomolji, cepiči ali podtaknjenci — skratka s posameznimi deli matrne rastline sploh — pa pravimo čespolno razmnoževanje rastlin. Ugotovljeno je, da ostanejo edino rastline, ki jih razmnožujemo spolno, to je s semenom, trajno zdrave in odporne proti boleznim.

(Nadaljevanje prihodnjici)

Najini zaman dlovenskega naroda

DOBERDOB

PREŽIHOU

VORANC

XXIII

Demark in Stefanič sta bila določena za spremstvo in da poleg Almerja prisostvujeta pokopu. To malo ceremonije je zahteval tudi Hergott, trdeč, da je bil Pekol junak. S tem se je približal tudi tem, ki so ga sovražili, a to so bili razen frajtarja Almerja in Segala bolj ali manj vsi.

V naglici so tovariši pregledali njegov nahrbtnik, ki je bil strpan v luknjo pod skalo. Tam ni bilo nič posebnega, le na dnu so našli pločevinasto škatlico. Ko so jo odprli, so v njej našli v cunjeh zavito rdeče jajce. To je bila pisanka od Lence, katero mu je o veliki noči prinesla mati.

Vse je presunilo. Pisanka je bila cela, nepoškodovana. Pekol jo je nosil s seboj celih osem mesecev. Stefanič jo je pred očmi vseh dolgo držal na dlani; njih oči se niso mogle nagledati te rdeče, sveže barve.

Potem so se spogledali. Čez nekaj časa je rekel Stefanič:

«Pisanko bom shranil. Kdor bo prvi odšel v etapo, jo bo dobil, da jo pošlje njegovim nazaj.»

«Prav tako!»

«In če se medtem meni kaj zgodi, naj prevzame to skrb kdo izmed vas.»

«Na vsak način, Pekol je to zaslužil.»

Pozno ponoči sta se Demark in Stefanič vrnila od pokopa. Nihče ni vprašal, kako je bilo in tudi ona dva ništa govorila o tem. Segal, ki je od vseh bil videti najmanj prizadet in se je tudi najmanj zanimal, je dejal:

«Tako! Zdaj smo izgubili že štiri: najprej Helda, potem Kalivodo, potem Popoviča in zdaj tega. Kdo ve, kateri je zdaj na vrsti.»

Toda še nekaj je bilo treba urediti: pisati bi bilo treba Pekolovi materi. To je bila naloga ožjih Pekolovih tovarišev, Slovencev.

«Kdo bo pisal?» so drug drugega izpraševale oči.

«Ti piši, ker imaš že pisanko», je rekel Amun.

«Ne, piši ti! Tebi gredo take stvari bolj od roka», se je branil ta.

«Meni je težko pisati o tem», je priznal Amun.

«Piši: Vaš sin je tega in tega dne padel in konec», je z grobnim glasom svetoval Palir, odbijajoč s tem že vnaprej vsak poskus, da bi njemu naprtili težko nalogo.

«No, pa piši, če se ti zdi tako lahko», se je Amun skoraj obregnil nanj.

Zdaj je Palir molčal kot kotanja za jarkom, ki so jo zasuli prejšnje jutro. Čez čas se je pa le oglasil:

«Veste kaj, najbolje je, da ji nič ne pišemo. Pekolovo smrt ji bo itak sporočila vojaška oblast in to je dovolj. Mi ji pišemo pozneje, ko bo že vse malo pozabljeno in kadar bomo kje v etapi. Takrat ji napišemo lepo pismo.»

Vsi so se oddahnili in molče odobrili Palirjev predlog.

Napočili so dnevi, o katerih je felčmaršal von Hötzen-dorf poročal: «Na soški fronti vlada mir». Imel je toliko prav, da ni bilo večjih napadov. Toda brez manjših prask ni prešel nitj en dan. Včasih se je sovražnik lotil kakega odseka, kakega gnezdišča strojnih pušk in ga skušal spraviti v zrak s pomočjo artilerije, min in ročnih granat.

Včasih se je baterija zagrizla v baterijo in potem sta tekmovali, katera bo prej uničila drugo. Po jarkih niso vojaki umirali na kupe, kakor v velikih ofenzivah, ali umirali so neprestano, vsak dan, vsako uro, vsako minuto...

Tudi prvi roj, o katerem je po bataljonu šel glas, da ima posebno srečo, je doživljal izgubo za izgubo. Kmalu za Pekolom je padel Holcman. Padel je zaradi brezvestnosti stotniške komande. Gradili so kaverno za stotniško komando, pa jih je nadporočnik Kobe nagnal o belem dnevu v skladišče po material. Zapeljal ga je najbrž trenutni mir, ki je vladal po odseku. Ko je sovražnik zagledal kolono nosačev, jo je pričel obsipati s šrapneli. Tako je padel Holcman.

Kmalu nato je prišlo Segala. Nekega večera so ga našli na pol mrtvega v skrevi, od koder ga je hotel Almer spraviti na delo. Bil je ves črn in v nekaj urah je neverjetno shujšal, okrog njega pa se je širil neznanjski smrad. Očitno je že šlo od njega. Take stvari so bile večkrat nevarne. Ko so ga s težavo spravili na sanitetno postajo, so ugotovili grižo.

Naposled pa je bataljon le dočkal izmeno.

«Torej vendarle...»

Tako so govorili pri vseh stotnijah. Popolne so dobili povelje, da se morajo pripraviti na odhod, ker bodo ponoči izmenjani za daljši čas.

Izmena je dospela proti polnoči. Menda Madžari ali kaj. Šlo je kakor po navadi: vojak se je nemo odlučil iz kota, kjer ni bilo prej opaziti živega bitja, na njegovo mesto je stopila nova, temna postava, polna negotovosti, pričakujoča razlag, pojasnil, navdila... Toda prejšnji vojak izgine v temo, na mestu je ostal novi; korak njegovega prednika so se že izgubili, kakor da bi utonili tik za njim...

Prvi roj je zadnji odštorkljal iz jarka. Kmalu so bili v odvodnem jarku. Svit fronte je postajal vedno slabotnejši. Ta noč je bila tudi izjemoma mirna. Nebo je bilo jasno in polno zvezd, ki so kakor drobne oči gledale na pusto kraško zemljo. Po zraku se je sem in tja izgubila kaka svinčenka, toda puška, ki je počila, se je zdela daleč, kakor bi kdo streljal v kleti.

Pot se je nagnila navzdol po razdrapani zemlji. Svet naokrog je bil neznan in neprijazen. Potem so prišli do nekkih jam. Ob poti so tleli iz teme ogorki cigaret. Ko so pogledali natančneje, so videli, da sedijo tam dolge vrste

vojakov. Kmalu so se iz teh vrst oglasila razna vprašanja. Neznanci so gotovo šli v prve linije in so bili razdovedni, kako daleč je še do tja, kako je tam. Kakor se je godilo njim, ko so odhajali v ognjeno črto — tudi oni niso dobili zadovoljivega odgovora. Vsak naj sam izkusi, pa bo vedel, kako je. Malo dalje gredo mimo nekkih rogovil, menda je kaka polomljena baterija ali kaj.

Pod nogami so zabobnela trša, bolj gladka tla. Bili so na veliki cesti. Zdaj so se šele zavedli, kako so zdelani in izžrpani. Nato so srečavali kolone vozov, avtomobilov. Vse je drvelo tja, od koder so se oni vračali.

Neznadoma je stopila iz teme neznan postava in se jim pridružila.

«Dober večer, fantje!»

«Aha, Erdkoenig, narednik Erdkoenig!»

«Dober večer!»

Vsem je bilo nekako prijetno pri srcih, da jih je počakal.

«Fantje, ali veste, da je nocoj božična noč...?»

Barake, kamor so jih spravili, so ostale za topovsko linijo in so bili torej po dolgem času spet na varnem. Redkih Capronijev ni bilo treba prereno jemati.

Ze istega dopoldne so jim razdelili božična darila. Zavoje, poslani iz vseh krajev države, uspeh velike ženske akcije, katere namen je bil, iznenaditi frontno moštvo z majhnimi darovi. Vsebovali so čokolado, kake kekse in druge sladkarije, potem cigarete in tobak, sem in tja tudi kak kos perila. Nekaterim zavojem so bili pridejani tudi naslovi čarovalk:

Demark je v svojem našel listič te-le vsebine:

«Nepoznani junak! Kadar boš odpiral ta skromni paket, se spomni rok, ki so ta neznan dar zavijale. Maria Stummel, Hirt, Spodnja Avstrija.»

V zavoju, ki ga je odprl Janoda, je bil list, popisán v madžarščini. Cetovodja Rode se je v neki bolnišnici na Madžarskem naučil nekaj madžarščine, zato je stvar prevedel. Pisano je bilo:

«Moj izvoljenec počiva v Karpatih, zatorej sprejmi ti ta mali spomin, Antonija Kerteš, Budapest, Nagy utca 5.»

V Amunovem paketu je bil listek z napisom: «Naučite Laha do Rima.» Podpisa ni bilo nobenega.

Rajnerju je neznan darovalka pisala:

«Upam, da mi boste pisali. Stara sem devet in dvajset let in še neoddana. Imam samostojen poklic. Berta Hanzman, Salzburg.»

Almer je našel listič, na katerem je bilo v češčini napisano: «Nazdar, sokolovi!». Palirjev zavoj ni imel posebnega lističa, le na čokoladni papir je bilo napisano z okorno pisavo «Pussi!».

Kopajnikov zavojček je vseboval listič z napisom:

«Osi, kako dolgo se boste še dali imeti za norce.» Podpisa seveda ni bilo nobenega. Kopajnik se je tako razburil, da je treščil listič s paketom vred po tleh.

Navzlic vsemu so bili darovi dobrodošli. Zvečer so med moštvo razdelili še vino; vsak ga je dobil polno čutaro. Kljub temu da so spali pravzaprav le dober dopoldan, je utrujenost izginila in na spanje je malokdo mislil. Vojaki so iskali prijateljev in znancev.

Zdaj so si spet gledali iz oči v oči. Veliko jih je sicer manjkalo, tudi Slovencev. Revhuna, Piskra, Jaznika, Mlakarja in drugih ni bilo več. Ti so ostali za vedno tam na robu, Pekola je bilo posebno škoda, to je bil fant, ki ga je vse rado imelo. Tudi četovodje Zganka je bilo škoda; mar bi bil padel Rode. Potem pa drugi, Held, Ebner, Zapf, Hromada in toliko, toliko drugih.

V baraki se je prikazal frajtar Suhajda, ves rumen in zelen, menda od plinov ali česa. Prišel je iskat svoje Ukrajince.

«Suhajda, Suhajda!» je vpilo vsevprek. Bil je tako prisrčno smešen in ljubeč.

Nekdo ga je prijel za rame in zaplesal z njim po hodniku. Vsem se je zdelo prav, da jo je tudi Suhajda odnesel.

Potem je Leča raztegnil mehove, nekaj raztrganih akordov je zadonelo po baraki. Potem je ubral melodijo:

«Delaj, delaj, dekle pušelj, za to rajžo žalostno...»

Vendar ni šlo. Godba ni hotela užgati, bili so še preturjeni, preraztreseni in pretročji, za take stvari. Videli so se, bili so skupaj in to je bilo zadosti. Zdaj je bilo treba še počivati, še spatj in močno spatj. Potem se bo videlo, kaj bo... Na trdih deskah se je tudi na sam božič prijetno ležalo...

Nekega jutra je moral nastopiti ves bataljon na travniku. Vreme je bilo mračno, deževno in puščoba je vladala okrog taborišča; pusta, vremenu podobna so bila tudi vojaška srca. Nihče ni vedel, kaj bo, toda sočeč po sitnarjenju šaržev pred nastopom, ki so se brigali celo za to, da bi na plašču ne manjkala kak gumb, je bilo pričakovati nekaj posebnega.

Ves bataljon! Pogled na to, ker je bilo zbrano tisto jutro za taboriščem, je bil žalosten. Na fronto je pred dvema mesecema odšlo pet polnoštevilnih stotnij, gotovo nad tisoč mož, sedaj pa, kaj je ostalo tukaj? Dve stotniji bi napravil iz vsega, a še ti bi ne bili, kakor je treba. Ko so vojaki videli to sliko, so se jim skrčila srca. Nepremični, tihi so obstali, kot bi zagledali svoj lastni grob...

Major Kuretič se je že zadiril:

«Bataljon, habt acht!»

Zdelo se je, da se je ob besedi «bataljon» tudi njegov glas tresel.

Nekje na levi se je zabliskala rdeča barva. Sam divizionar? Da, komandant 3. infanterijske divizije z Doberdoba. Nekaj habhtachtov še in divizionar je že korakal mimo prve stotnije. Ko je obhodil vse, se je postavil sredi četverokota in spregovoril:

«Soldati bataljona št. 100. Prestajli ste prvo preizkuš-

njo in prestali ste jo dobro, kakor junaki. To je vse. Polkonično se onim, ki se niso več vrnili.»

Habtacht in molk. Vojake je spreletelo neprijetno, tvegajoče čustvo, ki je žgoče siliš iz grl. Toda zdaj ni bilo časa misliti na to.

Divizionar se je spet pojavil sredi četverokota, poleg njega pa major Kuretič, ki je imel v rokah bel papir.

«Nadporočnik Kobe, izstopite!»

Načporočnik Kobe se je ločil od krila prve stotnije, stopil nekaj korakov od nje in se postavil sredi praznega prostora.

«Lajtnant Hergott!» je braj Kuretič dalje.

Hergott je sledil Kobetu. Med moštvom je nekaj zašumelo, nekateri so se zganihi, polni pričakovanja...

«Lajtnant Domin!»

«Cetovodja, Rode!»

«Frajtar Kopajnik!»

«Frajtar Almer, prvi roj, prvi vod, prva stotnija!»

Almer, ki je že ves trepetal, je moral napeti vse sile, da se je otresel gostosti in se priključil izbrani četi pred četverokotom.

«Infanterist Pekol, isti roj! — Padel!» je dostavil major.

«Infanterist Demark, isti roj!»

«Infanterist Stefanič, isti roj!»

«Infanterist Amun, isti roj!»

«Infanterist Barfuss, isti roj!»

«Infanterist Janoda, isti roj!»

«Infanterist Rainer, isti roj!»

«Infanterist Palir, isti roj!»

«Infanterist Segal, isti roj!»

«Infanterist Popovič — v bolnišnici!»

«Infanterist Held — padel!»

«Infanterist Kalivoda — v bolnišnici!»

Major Kuretič je še dolgo klicaj imena: bili so na vrsti še nekateri oficirji, med šarži je bil tudi korporal Smuk, a med vojaki Talerhofovec Zinko in še precej drugih. Toda samo od prvega voda prve stotnije je bil poklican kar ves roj.

Major Kuretič je končal in divizionar se je v spremstvu svojega adjutanta, ki je nosil pločevinasto škatlo, približal vrsti poklicanih. Zdaj je že vse vedelo, da bodo delili odlikovanja.

Pri častnikih se je v divizionarjevih rokah po večini svetilkalo zlato. Lajtnant Hergott je dobil križ. Potem so prišli na vrsto šarži. Cetovodja Rode je dobil veliko srebrno, frajtar Kopajnik pa malo srebrno medaljo. Na navzoče je delovalo to kakor mrzla prha. Čemu neki ta dva? Toda divizionar je stal že pred Almerjem:

«Korporal Almer — veliko srebrno medaljo za hrabrost pred sovražnikom.»

«Infanterist Demark, malo srebrno medaljo za izkazano hrabrost pred sovražnikom.»

«Infanterist Pekol, malo srebrno medaljo za izkazano hrabrost pred sovražnikom — se pošlje njegovi materi!»

Ves roj je razen Almerja prejel bronaste hrabrostne svetinje za iste zasluge.

Potem je bataljon pred odlikovanec še defiliral. Amun, Stefanič, Palir, Demark so stali kakor kipi in skoraj nekako osramočeni, ko so korakali mimo njih.

Poznik, Petrika in drugi, katerih mišljenje jim je bilo bolj ali manj znano. Ti, ki so se vedno rogali vsemu, ki so bili vsemu moštvo znani kot nekaki vsaj tihi puntarji — stoji zdaj odlikovani pred njimi. To je bilo tem neprijetnejše, ker je vsak zase vedel, kako je brez hotenih zaslug prišel do tega odlikovanja.

Tisti večer je Stefaniča in Amuna gnala čudna tesnoba iz barake v noč, v samotjo, čeprav je bilo zunaj hladno. Gosta tema je ležala nad taboriščem in nebo, kolikor se je videlo, se je zdelo silno daleč. Kdo ve kolikokrat sta že premerila ozki prostor za temno barako.

«Praviš torej, da bi bilo najpametnejše pobrati šila in kopita tja na ono stran» je Stefanič skoraj šepetaje dejal Amunu. Njegov glas je bil dvomljiv, negotov.

«Kakor kaže, da! Ne iz ljubezni, iz solidarnosti do Italije, temveč zaradi tega, da bi se človek o pravem času izmotal iz te štrene. Kajti nekoč se bo zgodilo, da tebe ali mene ne bo več nazaj z Doberdoba, Jaz na to že dolgo mislim. Ali naj crknem za Avstrijo...»

Amun je govoril vroče, prepričevalno in njegov obraz se je tovariševskega skoraj dotikal. Pri tem ni več mislil na svoječasni dogovor z Rainerjem. Začne čase je ta postal nekako zaprt, kakor da bi se otepaj ožjih prijateljev. In Amun bi to rajši storil s Stefaničem kakor s komur koli drugim.

«Toda postati izdajalec...» je še dalje dvomil Stefanič. Kakor da bi se zavečel, je hitro dodal. «Seveda, saj ni tako! Če bomo čakali prekrizanih rok, bomo dočakali smrt. Nekaj je treba napraviti...»

«Tako je!» je hlastno zagrabil Amun. «Če hočemo narodu kdaj kaj koristiti, moramo ostati živi. Dva to reč laže izpeljeva kakor en sam...»

«Dobro, Amun — tu je moja roka! Toda tiho, tiho, da nihče ne bo slutil...»

«Seveda tiho, tiho...!»

Njuni roki sta se krepko stisnili. Zvečer tistega dne, ko sta prejela odlikovanj za hrabrost, sta se dogovorila, da bosta ob prvi priložnosti pobegnila...

XII.

Bataljon je moral zapustiti barako; preselili so ga v neko vasico nekaj kilometrov začaj, ležečo v dolinskem kotu, ki sta ga od treh strani objemala dva iztegnjena kraška jezika in kjer so moštvo namestili kar po hišah.

(Nadaljevanje sledi)

NESMRTNI Bachov genij

Med svetovno znanimi mojstri glasbe ni nihče tako globoko vplival na svoje naslednike, kakor prav Johann Sebastian Bach (1685-1750). Pojem o večnosti neke umetnine je uveljavila šele romantika. Vachenroder, brata Schlegel, Novalis in E. Th. A. Hoffmann so o znanju nauk, da so najvišji napori človeškega duha neminljivi ne glede na zunanje okoliščine. Na vsak način so se Bachovi oboževalci kakor Hoffmann, Mendelssohn in Schumann zavedali, da so Bachove večne vrednote dolgo dremale in bile v nevarnosti, da za večno zaspe.

Danes v letu 1950 razdelimo dobo Bachovega ustvarjanja in njegovega vpliva lahko na 5 obdobj, katerih vsaka traja pol stoletja. Bachova prva dela datirajo iz leta 1703 ali 1704, svoje zadnje delo pa je oslepeli skladatelj narekoval svojemu zetu leta 1750. Po svoji smrti je bil Bach na videz pozabljen, toda danes vemo, da so njegova dela naslednjih 50 let skrito in tiho živela dalje.

Z nastopom 19. stoletja pa se pričinja pravo Bachovo gibanje. Leta

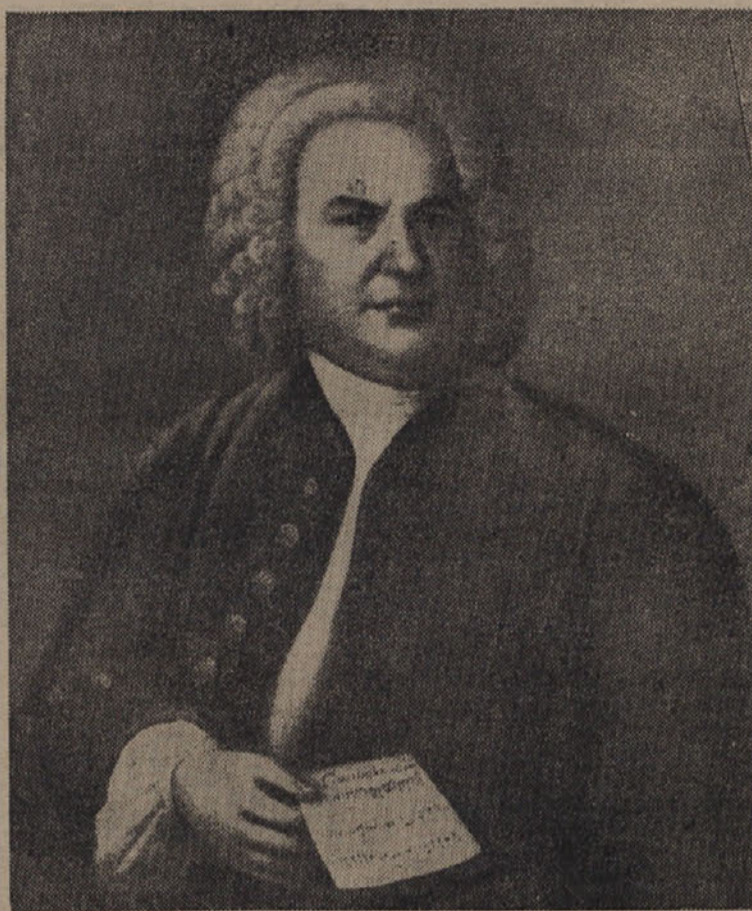
1801 izdajo prva večja Bachova dela, l. 1802. izda ravnatelj gottinške glasbene akademije J. N. Forkel slavno knjižico o Bachovem življenju, in njegovem umetniškem ustvarjanju. Polagoma oživlja Bachova osebnost in njegovo delo, število ljubiteljev njegove glasbe narašča in leta 1850 je zanimanje za Bacha že tolikšno, da ustanove najzbranejši glasbeniki, med njimi R. Schumann, in F. Liszt Bachov krožek. Od tedaj se pričinja nova doba Bachovega vpliva, kajti krožek si je nadel nalogo, da priredi popolno kritično izdajo vseh Bachovih del, kar je tudi izpolnil do leta 1900, ko je izšel 46. in zadnji zvezek Bachovih skladb. Nato pa so Bachovi ljubitelji oskrbeli prirodne izdaje Bachovih del in Bachove proslave. Tako je postal v prvi polovici XX. stoletja Bach že izredno popularen.

Bach je bil presilna osebnost, da bi ga do dna doumeli njegovi sodobniki, bil je preveč odmaknjen od naturalizma, ki se je takrat pognal na površje; tudi ni tedanja doba zahtevala od umetnika še originalnosti. Sicer je bil slaven kot virtuoz na orglah, cenili so ga kot cerkvenega skladatelja, učitelja in glasbenika visokih kvalitet, toda veljal je le za enega izmed mnogih. Tudi kot knežji kapelnik ni vzbujal posebne pozornosti. Glasbeniki so občudovali pri njem zlasti njegovo čudovito obvladanje skrivnosti kontrapunkta, kanona in fuge. Ljubili so ga učenci in prijatelji umetnosti, toda da niso Bacha kot skladatelja dovolj priznali, pričajo skromne izdaje njegovih del. Tudi spomin na njegovo osebnost je po smrti naglo bledele. Mozart ni več vedel, da je Bach poučeval na Tommaševi šoli v Leipzigu, Haydn, mladi Beethoven in večina glasbenikov so v drugi polovici 18. stoletja poznali le nekaj Bachovih preludjev in fug nekaj orgelskih ter klavirskih skladb, toda nobenih njegovih orkestralnih in komornih del. Pač pa nahajamo v učnih knjigah iz druge polovice VIII. stoletja mnogo citatov iz Bachovih kompozicij, dokaz, da so se glasbeniki že zavedli, da se ob njem pouče o marsikaterem problemu kompozicije, vendar pa le niso izdali nobenega njegovega celotnega dela. Tako živi skoraj 50 let Bachov genij podtalno, vpliva pa vendar na tedanje duhove toliko, da postanejo le sčasoma dovolj z njegove vplive in od začetka XIX. stoletja dalje postane Bach neusahljiv vir komponistom vsega sveta.

Svojo nesmrtnost si je Bach zlasti ustvaril s svojimi kompozicijami, ki vsebujejo razen opernih stvaritev vse veje tedanje glasbene umetnosti. V svojih instrumentalnih skladbah je Bach dosegel najpopolnejšo formalno doslednost, čudovito impozantno arhitektoniko, predvsem pa neizmerno globino duševnega izraza. V njih je povezal vse dotedanje glasbene pridobitve, a odprl obnem nadaljnjo pot razvoju.

Danes ob 200 letnici Bachove smrti lahko zgotovimo, da nam še mnogo manjka, da bi do dna dojeli vso veličino Bachovega genija.

Janeza Gradišnika novetj so zbrane v zbirki, ki nosi naslov Pot iz noči. To kaže, da je tudi snov te zbirke zajela iz naših borb za svobodo. Rokopisno zbirko teh novel je mestni ljudski odbor v Mariboru nagradil s Prešernovo nagrado za leto 1949 ter tako dal prvo priznanje mlademu pisatelju. Med objavljenimi novelami je gotovo psihološko najgloblja in izrazno najmočnejša novela pod naslovom: V domačem kraju, kjer slika pisatelj povratek ustaškega funkcionarja v domači kraj ter njegov konec. Vsekakor pa predstavljajo vse štiri zbirke novel važen prispevek k domači izvorni literaturi. S. R.

Johann Sebastian Bach (1685-1750)

O mladinskem petju med našim ljudstvom

Ce hočem govoriti o mladinskem petju pri Slovencih je muno potrebno, da sežemo nekoliko nazaj v ono dobo, ko je doživela mladinska glasba velik vzpon. Mladinski pevski zbor «Trboveljski slavček» je bil ustanovljen l. 1929. To leto bo važen mejnik reprodukcije pa tudi produkcije mladinske pesmi. Reprodukcijska mladinska pesmi je bila na višini, ki jo morem imenovati edinstveno. «Trboveljski slavček» je raste od nastopa do nastopa in doživel največji uspeh na festivalu mladinske pesmi v Pragi, ko je dobil od vsega inozemskega tiska priznanje, da je to eden najboljših

bi fašizma mladinska pesem mrtva. Pokopali so jo z znanim Gentilijevim ukrepom, ki je prepovedal slovensko govornico Slovincem, živčevih pod Italijo. Pa je prišlo leto 1941 in z njim doba ilegale. Mrtva slovenska beseda, ki je tlela le v posameznih zavednih družinah, se je zopet prebudila. Na osvobodjenem ozemlju v dobi hudih borb se je oglasila poleg pesmi, ki so jih peli naši partizani, tudi pesem naših najmlajših. V vsaki vasi na osvobodjenem ozemlju so obnovili šolski pouk v materinem jeziku in prav kmalu je iz razreda zadonela partizanska pesem, ki so jo peli ti mali pionirčki. Ni je bilo pozneje prireditve, kjer ne bi nastopil tudi šolski pionirski zbor. Po popolnem zlomu razizma je bila slovenska šola ponovno vzpostavljena. Naši učitelji so se z vso vneto vrgli na delo, da popravijo vse ono, kar nam je prizadejal fašizem in predvsem to, da vzbude v mladini zopet narodno zavest. Pri tem delu je zopet pomagala slovenska pesem. Skoraj vsaka šola je imela svoj pionirski zbor. V Trstu in v njega neposredni okolici, kakor v Sv. Križu, Proseku, Barkovljah, Rojanu, Sv. Ivanu, Skednju, Lonjerju-Katinari in drugod so gojili mladinsko pesem v taki obliki in v tolikšni meri, da je obetala bogato žetev. Ne samo posamezni nastopi, temveč tudi tekmovanja, kjer je nastopilo enkrat celo 15 pionirskih zborov, so nam bili porok, da bo pesem mladine res opravila svojo nalogo, in utrdila v vseh narodno zavest. Pa je okupacijska oblast začela premeščati in celo odpustiti slovenske učitelje samo zato, ker so bili najbolj agilni v delu za svoje ljudstvo. Prišel je nato še Kominform, katerega parola je, da je vseeno, kateri jezik govoriš. Le tupatam se še oglašajo prelepa pionirska pesem. Prepričan sem pa, da bomo tudi te čase premostili in povežali naše najmlajše uprav s slovensko pesmijo. Bilo je tudi govora o centralnem mladinskem zboru, to je pionirskem pevskem zboru, ki ga bo treba sestaviti vsaj s pričetkom šolskega leta. Naj bi ne bilo pri tem nobenih ovir, kajti za našo mladino in mladinsko pesem ne bodo žrtve zaman.

NAPREDEK IN PROSVETA, TO NASA BO OSVETA!

Tako je napisal naš pesnik Anton Askerc vsem kletim sovražnikom slovenskega ljudstva v brk.

Ko nas šovinisti napadajo, ko hočejo z obnovljenim fašizmom uničiti naše šole, jim z Askercem ponovimo:

Napredek in prosveta, to naša bo osveta!

In darujmo ter zbirajmo za Dijaško matco!

To bo naš najboljši odgovor!

mladinskih zborov na svetu. V produktivnem smislu pa je «Trboveljski slavček» vplival tako na naše produktivne glasbenike, da so ti začeli komponirati pesmi za mladino v taki meri, da imamo prav mi Slovenci bogato zakladnico umetnih, narodnih in drugih mladinskih pesmi. Tudi mladinska zborovska revija «Grlica», ki jo je urejeval tov. Srečko Kumar, je bila v tesni povezavi s «Trboveljskim slavčkom». Koncerti, ki jih je prirejal ta mladinski zbor skoraj v vseh trgih in mestih Slovenije, so dali mnogim pobudo, da so se oprijeli mladinskih zborov. Od leta 1935 smo zabeležili tak porast v Sloveniji, kot ga ni bilo nikdar prej. Vsaka višje organizirana šola je imela svoj mladinski pevski zbor, ki je v nemajhnih meri posnemal «Trboveljskega slavčka». Bila je tedaj prava žetev za mladinsko pesem. Tudi danes posevčajo v Sloveniji mladinskemu petju veliko pažnjo in v Ljubljani so pred dobrim letom ustanovili mladinski pevski zbor pod okriljem Slovenske filharmonije. Okoli 100 mladih grl obsega ta pevski zbor in po svojem sestavu in kakovosti glasov obeta, da bo «Trboveljskega slavčka» še prekosil. Pri nas na Tržaškem je bila v do-

Barkovljanski pevci na nagradnem izletu v Portorožu

Da bi proslava letošnjega prvega maja čim bolj uspela, je SHPZ razpisala nagradno tekmovanje med prosvetnimi društvi. Za pevske zборе sta bili zlasti mikavni I. in II. nagrada za 100% ali 80 do 100% udeležbo pevcev na množičnem pevskem nastopu na dan 1. maja, t. j. enodnevni izlet v Opatijo ali v Portorož. Nagrade so si priborili mnogi pevski zbori, tako tuji pevski zbor iz Barkovelj, ki je v nedeljo 30. julija odšel na enodnevni izlet v Portorož.

Prijetno razpoloženji so se Barkovljani zgodaj jutraj odpeljali v lepji Portorož. Kot da bi ne bili doma ob morju, so komaj pričakovali trenutka, da se osvežijo v morskimi valovih. Mnogi so tej želji zadostili že pred kosilom. Popoldne pa so se skoro vsi v polni meri naužili toplote sonca in mivke ter svežine morske voče. Tov. Riko pa se je zabaval s tem, da je razigrane kopalce lovil v svojo «kamero», da se bodo ob slikah lahko večkrat spominjali prijetnega dne, ki so si ga zaslužili z marljivim in vztrajnim prosvetnim delom.

Barkovljanske pevce, še posebno njihovega pevovodjo tov. Milana Pertota, je močno razveselil prihod tov. Avgusta Suligoja, pevovodje mladinskega pevskega zbora Slovenske filharmonije iz Ljubljane. Z zadovoljstvom sta se obe pevovodji spominjala čela, ki sta ga opravljal med mladino v Trbovljah, kjer sta vzgojila mladinski pevski zbor «Trboveljskega slavčka». Z veseljem so barkovljanski pevci sprejeli naznanilo tov. Suligoja, da jim bo mladinski zbor Slovenske filharmonije zapel nekaj pesmi v pozdrav. Stevilni mladi pevci so se zbrali na pomolu in odlično odpele nekaj pesmi, za kar so želi navdušeno odobravanje prisotnih. Barkovljani pa so mladim pevcem zapeli pesem «Soča», ki je baje njihova najljubša pesem in ki jo vedno pojo z globokim občutjem in doživljanjem. Ko je prišla ura odhoda so Ljubljanci spremili Barkovljane do avtobusa in se od njih kar najpristroneje poslovili.

«Tržaški zvon»

O Rojančanih je znano, da radi pojo in zato so si sedaj ponovno ustanovili svoj pevski zbor, ki ga pa poleg Rojančanov sestavljajo tuji pevci z Grete in Skorklje. Slovensko kulturno življenje Rojančanov po prvi svetovni vojni so zatrli fašisti, o čemer pričajo še danes razvaline slovenskega kulturnega doma pred cerkvijo. Po osvoboditvi so se Rojančani kulturno izživljali v Riereatoriu; kulturne prireditve so bile vedno tako dobro obiskane, da je primanjkovalo prostora. Toda žal obstaja bratstvo za nekatere samo na papirju in po resoluciji Informbiroja so se kominformisti polastili Riereatoria in razbili tudi pevski zbor. Toda želja ljudstva in pevcev je bila, da si znova postavijo svoj pevski zbor. Sicer je šlo nekoliko težko, posebno s tenorji, toda premagali so tudi te težave in ustanovili zbor pod imenom «Tržaški zvon».

Pozimi smo zvonovci nastopili pri nekaterih manjših kulturnih prireditvah v Ul. R. Manna in se kar dobro uveljavili. Prvega maja smo nastopili na Stadionu in prejel za nagrado izlet v Portorož; tudi na Dnevu slovenske kulture smo zapeli več pesmi. Vsi ti nastopi so nam dokazali, da smo sposobni za nastop in tako smo izlet v Portorož združili s pevskim koncertom na koprskem radiu. Ker je bil to naš prvi nastop smo imeli precej tremne, toda po kritiki sodeč, smo prav lepo zapeli.

Veseli smo se vrnili z uspešnega izleta in želimo, da bi čim večkrat lahko priredili podobne koristne in zabavne izlete.

Pevec

M. PERTOT

Prosvetno društvo Lonjer-Katinara priredi v nedeljo 6. t.m. na povabilo Zveze borcev kulturno prireditev v Novi Gorici. Na programu so umetne, partizanske ter narodne pesmi, razne recitacije ter Hudalesova enodejanka «Vrniteva».

SLOVANSKA OBRAMBA

Prinašamo partijo z gostovanjem Jugoslovancev na Švedskem.

Beli: Puc
1. d2-d4
2. Sg1-f3
3. c2-c4
4. Sb1-c3
5. e2-e3
6. Lf1-d3

Črni: Nielsen
d7-d5
Sg8-f6
c7-c6
e7-c6
Sb8-d7
d5-c4

To je začetek meranske obrambe katero je prvič igral na turnirju v Meranu 1924. leta 3e živčiči mojster Rubinstein. Namen te igre je omajati terensko premoč bele pozicije v središču z ofenzivno črnih kmetov na damskem krilu.

7. Ld3-c4;
8. Lc4-d3
9. e3-e4

Nujno nadaljevanje, sicer dobi črni iniciativo. Beli mora čim prej zavzeti središče.

9. ——— e6-e5

10. d4-d5 (?)

Poteza je sumljiva, ker prepušča črncu večino kmetov na damskem krilu. Običajno se tu igra 10. e5 od4: 1. Sb5; 1 ab5; 12. ef6; Db6 13. fg7; Lg7; 14. De2 0-0 15. 0-0 itd. z enakimi izgledi.

10. ——— e6-d5

Boljše bi bilo Sb6 in beli mora vzeti 11. de 6; Le6; z dobro igro. Na 11. d6 pa sledi e5! 12. Se5; Ld6: itd

11. e4-d5; Lf8-d6

Kmet na d5 se mora blokirati.

12. 0-0 0-0

13. Lc1-g5 Dd8-c7

14. Sc3-e4 Sf6-e4

15. Ld3-e4 Tf8-e8

16. Tf1-e1 Le8-b7

Lovec na tej diagonali ne bo prišel do izraza, ker ga ovira kmet na d5. Bolje bi bilo Sf8. Lovec pa naj zavzame mesto na diagonali c8-h3.

17. Lg5-h4!

Beli pregrupira svoje figure. Lovc na polju g5 ni delaven. Tu je pravo mesto za skakača. Za to lovec zapušča to mesto in gre čuvat napadeno točko h2. Sproščeni skakač pa naj prične z napadom. V tej poziciji je skakač močnejši od loveca

17. ——— Sd7-f8

18. Dd1-c2 Sf8-g6

19. Lh4-g3 Ld6-g2

20. h2-h3; Dc7-d6

21. a2-a4

Direktnih groženj za napad na kraljevo krilo beli nima, pa pričinja slabiji močnej povezane 3 kmete.

21. ——— Sg6-f8

22. a4-b5; a6-b5;

23. Ta1-a8; Te8-a8;

24. Sf3-g5 g7-g6

Končno se je črni le oslabil. Na h6 igra beli 25. Lh7: Kh8 26. Sf7: itd Sedaj ima beli čisto situacijo. Njegov nadaljnji plan je takojšen napad na slabo polje f6.

25. Le4-f3!

Motiv te poteze je podoben 17. potezi. Lovc na e4 mora napraviti prostor skakaču, ki bo napadel polje f6.

25. ——— Sf8-d7

Kmet črni ne sme vzeti, ker sledi 26. Dd2. Skakač brani polje f6.

26. Dc2-c2
Na 26. Se4 sledi De5 z naslednjo potezo Te8 z dokaj dobro igro. Beli je pripravil lepo past.

26. ——— h7-h6(?)
27. Sg5-f7! Kg8-f7;
28. De2-c6+ Dd6-e6;
29. d5-e6+ Kf7-f6
30. e6-d7; Lb7-f3;
31. Te1-c8!

To odloči takoj. Na 31. gf3; sledi Td8 in črni bi imel mnogo upanja. da remizira.

31. ——— Ta8-a1+

32. Kg1-h2 Ta1-d1

33. d7-d8D Td1-c8;

34. Te8-d8 Lf3-g4

Tudi 34. ——— Le 4 ne gre zara-

di 35. f3. Na 34. ——— Lb7 pa sledi

35. Tb8 in dobi kmeta.

35. Td8-d5 črni se vda.

Zelo lepa smiselna igra mednarodnega mojstra Puce Stojana.

Rešitev problema

Beli: Kf6, Dc6, Tf1, Lf3 (4)

Črni: Kh1, Tg2, Sg1, g3, h3 (5)

Mat v 3 potezah.

1. Tb1 (ali Ta1) Kh2 2. Dc1 Kh1

3. Dg1 mat ali

1. ——— h2, 2. Ld1 S poljubno

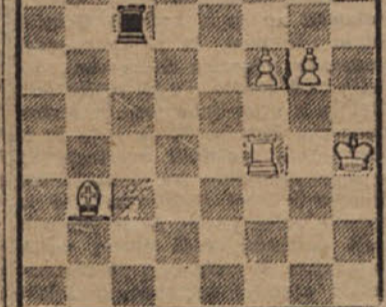
3. Le2 ali f3 mat.

Diagram v zadnji številki ni bil

pravilno sestavljen. Notacija pozicije pa je bila pravilna.

Ing. SIKOSEK BORIS

PROBLEM

Beli: Kh4, Tf4, Lb3, f6, g6 (5)

Črni: Kh8, Te7 (2)

Mat v 4 potezah

Rešitev priobčimo v naslednji številki.

Olivia de Havilland in Montgomery Clift v sliki iz filma 'Dedinja'

BENEŠKI FESTIVAL in Amerikanci

V Ameriki deluje 8 velikih filmskih družb: Paramount, Warner, Loew M.G.M, Fox R.K.O. ter Universal, Columbia in United Artists, ki so vse združene pod M.P.A.A. (Motion Pictures Association of America). Te filmske družbe so odvisne od velikih bančnih podjetij Wall Streeta in povezane z najbogatejšimi založniškimi in industrijskimi podjetji, kakor Hearst, General Motors in General Electric. Nekateri filmski podjetniki so le na pol odvisni od gosodnih velikih; ti so n. pr. Selznick, Goldwyn ter Rochemont; nato so še revnejša podjetja, ki proizvajajo drugovrstne filme, kakor Republic, ki pa se je zdaj tudi pridružilo, 'cosmimo' ter Eagle-Gamma, ki ga podpira angleški kapital. Obstojajo pa še skupina popolzoma neodvisnih, ki delujejo izven Hollywooda. Ti neodvisni so nasledniki nekdanjega slavnega ameriškega filma in Benetke so tem podjetnikom močno hvaležne, ker so jim za njihove festivale oskrbele že več dobrih filmov, kakor: 'Mož z Jugas', 'Henrik V.', 'Otroci paradizja', 'Paisa', 'Se bo vzšlo sonce' in 'Capajev'. V letu 1947 so na beneškem festivalu igrali film 'Sanje, ki jih lahko kupiš'. V letu 1948 'Louisiana Story' Roberta Flahertyja ter 'Strange Victory' Lea Hurwitza. Iz lanskega leta pa se vsi spominjamo filma neodvisne filmske družbe Mayer in Burslyn 'Izobčenec' ter 'Zapuščena vas'.

Od filmov neodvisnikov se letos obeta 'Once a thief', delo Williama Lee Wilderja; o njem vemo le, da režira trenutno v Italiji film: 'Trije koraki proti severu' in da baje mnogo obeta.

Omenjena velika filmska podjetja niso doslej pošiljala na festivale dobrih umetniških filmov, ker malo neso, filmov z velikim trgovskim uspehom pa se niso upali pošiljati, ker so se balj kritike. Zdaj pa vse kaže, da so ob dobrih filmih neodvisnikov uvideli, da morajo pošiljati na festival kvalitetnejša dela in tako se obeta letos na filmskem festivalu v Benetkah ameriški film 'Vsi kraljevi ljudje', ki ga je izdelal Robert Rossen in v katerem nastopajo Broderick Crawford, Joanne Dru in Mercedes McCambridge, dalje 'Asphalt Jungles'. Kateriga avtor in režiser je John Huston, 'Gaged' Johna Cromwella z Eleonoro Parker. 'Panic in the street' Elie Kazana z Richardom Vidmarkom ter 'Pepelka' zadnji Disneyev barvni risani film. Družba Paramount pošlje 'September Affairs', v katerem igrajo Joan Fontaine in Françoise Rosay ter film 'Dedinja'.

Kakšno mesto bodo dosegli omenjeni ameriški filmi pri tekmovanju, bomo pa še videli.

FILMSKI FESTIVAL v Karlovih Varih

Dne 15. julija se je v Karlovih Varih začel V. mednarodni filmski festival pod geslom 'Za mir, za novega človeka, za popolnejše človeštvo'. Festivala se je udeležilo 25 držav, med katerimi je močno zastopana zlasti SZ. Zanimivo je, da je nosilec glavnih vlog v filmih zastopanih držav iz večine delavskega razreda. Tako n. pr. predstavlja Boris Andrejev v filmu 'Padec Berlina' delavca kovinske industrije. Tudi kitajski film 'Zopet svetijo mestne luči' se dogaja v neki tovarni na severovzhodu Kitajske, v času ko je Cangkašek bil še močan.

Madžarski film 'Žena v tovarni' kaže tovarne v socialistični državi. Tudi dejanje češkoslovaških filmov poteka v tovarnah. Film 'Kaljenje prikazuje neko delavsko stavko in ob njej pravice delavskega razreda. Najbolj se pa čudimo, da obravnavajo tudi zapadni filmi, ki jih prikazujejo na tem festivalu, življenje delavskega razreda. Tako n. pr. film 'Kristus med zidarji', ki ga je izdelal ameriški režiser Dmytryk v Angliji. Film je posnet po romanu Petra Donata in obravnava socialno vprašanje: Geremija in Annunziata ne moreta stanovati v dostojni hiši, ker si v vseh letih trdega dela nista mogla prihraniti 500 dolarjev. Sele ko Geremija pri neki nesreči umre, izplača zavarovalnica njegovi vdovi in trem otrokom odškodnino, da si lahko postavijo hišo...

Film ni razočaral, čeprav je na festivalu precej filmov visokih kvalit. Dmytryk je dober prikazal Brooklyn v letih krize do 1929. Glavna igralka v filmu Leo Padovani so označili doslej kot najboljšo igralko na festivalu; baje prekaša Kornelijo Solly, ki igra Anno Szabo v madžarskem filmu ter tudi Olivia de Havilland v filmu 'Dedinja'.

Norvežani so se v Karlovih Varih predstavili s filmom 'Orska pregraja', ki obravnava problem mladih zločincev. Prikazujejo pa tudi dolg dokumentarni film z Koreje. Dmytryk se pa festivala ni mogel udeležiti, ker je ravnal zaradi svojih naprednih idej, ki jih je hotel popularizirati s svojimi juna, zaprt v Ameriki obenem z devetimi drugimi filmskimi umetniki.

Filmska KRONIKA

Jugoslovansko filmsko podjetje 'Bosna Film' je izdelalo dokumentarni film 'Sadovi združnega delavca', ki kaže napore združnikov, da bi z novimi znanstvenimi metodami dosegli večji donos in kakovost pridelkov, in film 'Mož velike reke', ki obravnava borbo delavcev pri gradnji hidrocentrale v Jablanici. V kratkem bodo začeli snemati še film, ki bo obravnaval arheološki odklepek sarajevskega muzeja ter film o življenju splovnarjev na Drini. Pripravljajo pa tudi še film 'Novi fizikalni kadri', ki ga bodo snemali na Boračkem jezercu, kjer je sedaj srednja fizikalna šola.

xxx

Visoka filmska šola v Beogradu bo jeseni sprejela nad 30 mladih ljudi, ki bodo obenem s starejšimi študenti poslušali predavanja o temeljih filmske umetnosti, akcentologiji in dikciji, o analizi filmske umetnosti, igre, režije, filmske tehnike, zgodovine filma itd. Poleg strokovnih predmetov bodo obiskovali tudi predavanja o marksizmu-leninizmu, o zgodovini svetovne in nacionalne kajževnosti, o zgodovini umetnosti in gledališča, o glasbi itd. Ob filmih izkušenih mojstrov - režiserjev pa se bodo študenti praktično seznanjali, kako se rešujejo najbolj zapletena vprašanja režije, postavljanja scen, izbire tipov in vlog. Po končani šoli bodo študentje odšli v filmska podjetja jugoslovanskih ljudskih republik.

xxx

Gotov je že scenarij za nov jugoslovanski umetniški 'To je bilo v neki majhni državi, ki prikazuje potek dogodkov v vsej uporniški Srbiji.

***

Film o glasbeniku Toselliju in Larizi Salconski bo nosil naslov 'Ljubzenski roman'; v njem nastopita v glavnih vlogah Danielle Darrieux in Rossano Brazzi.

Priprave za šahovsko olimpiado

Šahovska zveza Jugoslavije se kot prirediteljica I. poveljne šahovske olimpiade vsestransko in podrobno pripravlja. Olimpiada bo v Dubrovniku od 20. avgusta dalje. Za boljše izvedbo priprav je bil osnovan poseben olimpijski odbor.

V prostorih Umetniške galerije v Dubrovniku, v katerih bo olimpiada, je glavna preureditev že izvršena. Partije bodo odigrali na novih, nalašč za olimpiado pripravljenih šahovskih mizah s posebnimi urami in specialnimi figurami. Rezultate bodo prenašali po radio-telegrafu v Beograd, ki bo nato večkrat dnevno dajal poročila za državo in inozemstvo. Poleg tega bo izšel poseben bilten z vsemi odigranimi partijami, najzanimivejše prizore pa bodo filmali.

Za udeležence te velike šahovske borbe bodo pripravili več izletov in kulturnih prireditev.

Med olimpiado bodo dali v promet serijo krasnih olimpijskih znamk, posebne cigarete in vžigalnice, šahovske dopisnice in olimpijske znake. Udeležencem olimpiade bo Šahovska zveza Jugoslavije podarila usnjene albume s slikami najlepših kraljev držav.

V času olimpiade bodo po vseh večjih mestih Jugoslavije razstave o razvoju šaha od prvih začetkov do danes.

UGANKE ZA BISTRE GLAVE

SKRITA MESTA

Delavca Marlen in Gradnik sta — kreпка ironija — par iz rodu najbolj zagritenih nasprotnikov.

Zene vabijo v goste brate Nemita na breme njihovih odsotnih mož.

Primer otoka Cipra ga doslovno šira na cesto, ki ograja njegovo varnost.

Odkazali so tujakarju Francu Riharju sobe Ogra Dobrova, ki je v turli na Triglav zagrebel svoje kosti v globok prepad.

Sara je voljna oditi z brati, Slava pa se po mnanju, ki ga je sklenila z ženo, brani.

V gornjih stavkih je skritih 23 velikih mest. Poišči jih!

PREMENJALKA

- P U R A N
- R A B A T
- B E D R O
- U K A T I
- M A R K O
- J U L K A
- D R A M A
- J A N K O
- S K K A C

Sestavi iz črk vsake goraje besede novo besedo tako, da eno črko iz-

pustiš, eno pa dodaš (torej bo imela tudi vsaka novih besed po 5 črk). Ob pravilni rešitvi boš braj v prvi in četrti vrsti navpično imeni dveh pokrajin v Sloveniji.

Rešitve

KRIZANKA

Vodoravno: 1. P. S., K. S.; 2. kif, Rim; 3. Solon, levor; 4. šola, atom, ded; 5. pero, ozek, penez; 6. Ana, Izak, Venera, 7. ovoj, teta; 8. kreten, Sena, Uri; 9. Začar, gora, eden; 10. sel, voda, etan; 11. nered, napev; 12. zar, kor; 13. d.d; os.

Navpično: A) Pi; K.Z.; B) Sen, vas; C) Sora, eden; D) Kola, Otalež; E)

pila, iver, rad; F) STO, ozon, Verd; G) nazaj, god; H) tek, rod; I) lok, teran; J) krom, vena, ako; K) siv, peta, epos; L) Modena, eter; M) Rene, udav; N) der, Ren; O) za, in.

Odgovorni urednik
KAVS FRANC
Tiska z dovoljenjem AIS-a
Tržaški tiskarski zavod
v Trstu, ulica Montecchi 1
Rokopisi se ne vračajo

LEP USPEH TRŽAČANOV NA KROŽNI DIRKI PO AVSTRIJI

Zmagovalec je znani avstrijski dirkač Menapace

Po enodnevnem počitku v Zell am See so tekmovalci kolesarske dirke okrog Avstrije startali 27. julija. 160 km dolgo progo do Innsbrucka je prvi prevozil Luksemburčan Mores v 4:26,07. Medil mu je Lausahc pravtako Luksemburčan, v 35", naši kolesarji pa so zasedli: Sclausero sedmo, Fontanot dovedo, Cok deseto, Colja enajste mesto vsi v 36". Na šesti etapi Innsbruck-Linz, ki je bila najtežja in najdaljša je zmagal Menapace, prevozil je 281 km v 7:56:56", drugi je bil Kurt Schneider (Dunaj) v istem času, tretji Rene Lo Giudice (F) v 7:58:37", 4. Colja v 7:59:36". Na etapi Innsbruck-Salzburg, so na prvem odseku dolgem 160 km prispeli dirkači v tem vrstnem redu: 1. Deutsch (A) v 4:30:15", 2. Kollner (Avstrija B) v 4:32:3", 3. Fontanot c 4:32:4", na drugem odseku dolgem 121 km pa je bil vrstni red sledeč: 1. Colja v 3:24:06", 2. Lo Giudice (F), 3. Sitzwohl (Avstrija A) itd.

tič (Jugoslavija), 9. Colja, 10. Fontanot. Cok pa je v nepopolni kondiciji zaostal za 20 minut. Kolesarje so na Dunaju dočakali gledalci z veliko nestrpnostjo, ki se je spremenila v pravo navdušenje, ko so zvedeli, da vodi Avstrijec Deutsch. Richard Menapace pa je postal že v drugo zmagovalec krožne kolesarske dirke po Avstriji v 34:26:44". Na drugo mesto se je plasiral Hoffman (Luksemburg) v 21:24", na 3. Schneider (A), 4. Sclausero v 25:03", 5. Fontanot v 28:19", 6. Colja v 29:11". Jugoslovan Mitič se je plasiral na 14. mesto v 44:16", Cok na 20; v 1:5:22". Klasifikacija skupin: 1. Avstrija, 2. Luksemburg, 3. Trst, 4. Jugoslavija. V veliki planinski nagradi pa je prvi Menapace s toč. 61, 2. Fontanot 48, 3. Sclausero 47, 4. Schneider (Dunaj) 30. Kakor vidimo so naši kolesarji na tej dirki dosegli lep uspeh in zasedli vidna mesta vsi, razen Coka, ki se ga je to pot držala smola. Kljub temu pa je bila njegova prisotnost v veliko pomoč ostalim Tržačanom kar najmu bo v vzpodbudo.

Mladinci so se pognali z vso silo s starja v Barkovljah

Tudi nasi mladinci se razvijajo v dobre kolararje

Petersemolo - zmagovalec mladinske dirke

V nedeljo so se pomerili na 80 km dolgi progi naši mladi kolararji. Dirko je organiziral za mladince in juniorje kolararski odsek ZDTV. Dirkači so se spustili s starta v Barkovljah in že takoj v začetku tekme je bilo videti, da bo borba za prvo mesto ostra. Veter je mladim tekmovalcem močno nagajal, a kolararji so se mu vztrajno upirali. Prvi so se ločili od ostale skupine mladi Petersemolo, ki se je privratal udeležil kolararske dirke ZDTV, za njim Della Santa, Lenzari in Gustin. Po Sesljanu je Della Santa Felice prehitel svoje so tekmovalce in vozil nekaj metrov pred njimi. Tedaj pa se mu je pokvarilo kolo in moral je prepustiti skupini, ki ga je dohitela, prosto pot. Tudi potem je imel veliko smolo, ko je na cesti, ki vodi iz Trebče proti Katinarji in Lovcu zgrešil pot in tako izgubil dragocene minute. Na isti cesti sta skupno v Della Santijem vodila še Petersemolo in Millo, ki sta se vse do cilja borila, kdo bo prvi. V zadnjem sprintu je zmagal mladi Petersemolo eden najaktivnejših dirkačev in privozil prvi na cilj.

Buj, ki na to tekmovalje sploh ni prišla. Tudi Pirančani niso bili popolni, manjkali so trije najboljši tekmovalci. Kljub temu je Piranu uspelo tehnično in stilistično premagati Tržačane. Bil je dosežen tudi nov rekord STO-ja v skoku v daljino. Postavil ga je Pirančan Zetto s 6.37 m. Nekaj tehničnih rezultatov: Tek na 100 m. 1. Venturini (Piran) v 12"1; 2. Sedmak (Trst) v 12" 4. 200 m: 1. Venturini (P) v 24"8; 2. Sedmak (T) v 25"4. 800 m: 1. Zurek (T) v 2'8"; 2. Abram (T) v 2' 16" 6. Met diska: 1. Corsi (P) 34,47 m; 2. Cenda (P) 33,12 m. Met kroglice: 1. Metlika (T) 10,35 m; 2. Trani (P) 10,23 m. Skok v višino: 1. Venturini (P) 1,70 m; 2. Ravalico (P) 1,55 m. Skok v daljino: 1. Zetto (P) 6,37 m. Met kopja: 1. Trani (P) 37 m. Stafeta 4x100 m: 1. Piran v 50" 8, 2. Trst v 51" 8.

BUJE - ZMAGOVALEC turnirja v odbojki

Na igrišču Jugoslovanske armade je bil v Kopru v nedeljo bržoturnir v odbojki. Tekme so se udeležile ekipe iz Buj, Partizan iz Kopra, Piran in Trst. V prvi tekmi je Buje premagal Partizan iz Kopra, v drugi tekmi pa so Tržačani premagali Piran, v tretji in odločilni tekmi pa so Buje premagale Trst. Tehnični rezultati: 1. Buje-Partizan 2:0 (15:11, 19:9); Trst-Piran 2:0 (15:7, 15:3); Buje-Trst 2:1 (15:13, 6:15, 15:12).

Lahkoatleti Pirana premagali tržaške 62-32

V Kopru so bile v nedeljo le delne lahkoatletске tekme. Srečati bi se namreč morale ekipe Trsta, Pirana in

Jugoslovanski lahkoatleti so v dobri formi - Nov rekord na 5000 m.

Na velikem stadionu Dinama v Zagrebu so bile pretekli teden tekme za državno prvenstvo v atletiki. Tekmovanje, ki je trajalo tri dni, je lepo uspelo, zadovoljilo v pogledu kvalitete

in dokazalo velik napredek jugoslovanske atletike. Skoraj v vseh disciplinah so se rezultati sukali okoli državnega rekorda, državni rekord na 5000 m v 14:37,6, ki ga je postavil Segedin ter rezultat Mirka Vujačiča v metu kopja (67,74) pa sta na devetem mestu lestvice letošnjih najboljših rezultatov evropskih atletov. Segedin bo na evropskem prvenstvu v Belgiji od 24. do 28. t. m., zastopal jugoslovansko reprezentanco v teku na 3000 m čez ovire. Mira Tuče je izenačila državni rekord v teku na 200 m v 26,3, Milakov pa je v skoku s palico skočil samo 1 cm slabše od državnega rekorda (3,90). Med slovenskimi atletinjami in med tekmovalkami sploh je bila najboljša Knezova, ki je osvojila dve prvi mesti in eno drugo, od atletov pa je bil odličen Zupančič, ki je tudi dosegel prvo mesto. Odlikoval se je tudi Zagorec v troskoku, ki je bil samo za 1 cm slabši od Petranovičevega državnega rekorda 14,41.

RAZNE VESTI

Na nogometni tekmi v Celovcu je Spartak iz Subotice premagal reprezentanco Celovca s 3:0 (1:0).

V nogometni tekmi med beograjskim klubom BSK in graškim «Kamdenbergoma» je zmagal zadnji s 3:2.

Jugoslovanka Eša Ligorio je v plavanju na 100 m hrbtino dosegla nov državni rekord s časom 1:22,8.

Na plavalnih tekmah na Dunaju konec avgusta bo sodelovala poleg francoske reprezentance tudi jugoslovanska plavalna ekipa.

Italijanski kolesar Fausto Coppi, ki se je ponesrečil na 33. dirki po Italiji, je popolnoma okreval. Izjavil je, da bo že sodeloval na tekmah okoli Lombardije.

Na mednarodnem srečanju v nogometu v Splitu je Hajduk premagal švicarsko moštvo Chaux de Fond s 5:2, v Grazu pa je Metalac premagal moštvo Sturm s 4:1.

Tour de France vedno manj zanimiv

Na 13. etapi Perpignano-Nimes, katera zmagovalec je Molines iz Severne Afrike, potem ko so odstopili italijanski kolararji in tekmovalci holandske ekipe razen dveh, ki sta se pridružila pariški skupini, je sodelovalo samo še 70 tekmovalcev. 14. etapa je bila dolga 222 km in je tekla Nimes-Toulone. Prvi jo je prevozil Dos Reis iz Severne Afrike v 6:49:54"; 2. Zelasec (Sev. Afrika). V splošni klasifikaciji je na prvem mestu Švicar Kubler, ki je po odstopu Italijanov avtomatično prišel na prvo mesto, rumeno majico, ki jo je pred njim nosil Magni pa je odklonil, češ da jo bo oblekel šele takrat, ko si jo bo na dirki zaslužil. Le nekaj več kot polovica prvotnega števila kolararjev je dirkalo na 15. etapi Toulone-Mentone, dolgi 205, 5 km. Cetrav ni več ostrih italijanskih tekmocev se francoskim kolararjem nikakor ne posreči povzpeti se na vidnejše mesto. Zmagovalec te etape je Luksemburčan Diederich, ki je progo prevozil v 6:45:23", v 16. etapi Mentane-Nica pa je zmagal Kubler v 3:2:43" na progi dolgi 96 km.

IZLETI in TURE VZGAJAJO MLADINO

(Nadaljevanje iz prejšnje številke) Ze za vsak najmanjši izlet moramo biti dobro oblečeni, za daljše bivanje v prosti naravi pa sta dobra obleka in obutev nujno potrebni. Naloga dobrega voditelja je, da pregleda, kaj nosijo mladi ljudje s seboj. Vsakdo naj ima poleg obleke, ki jo ima na sebi, še toplo krilo ali hlače, pulover, 2 platneni bluzi, več kosov spodnjega perila, več parov nogavic, ruto, čepico, jopič, par udobnih čevljev ali copat ter toplo odejo. Poleg tega izletnik ne sme pozabiti na toaletne potrebščine, ki naj jih spravi v posebno vrečico, pravtako naj spravi v posebno vrečico črn in bel sukanec, žvakanke, škarjice, varnostne zaponke itd. Tudi na pasto in ščetko za čevlje je treba misliti. Dalje mora imeti vsakdo priročno lekarno, pisalne potrebščine, pribor za hrano, malo čutarico za vodo, nekaj sveč, vžigalice, žepno svetilko, vodja grupe pa naj za taborjenje preskrbi plinsko svetilko, kakršno imajo rudarji.

no stran, stvari, ki jih ne rabimo, na dno priročne stvari pa na vrh. Hrano moramo pazljivo zaviti v položčen papir, da ne zamaže obleke.

Na enodnevnih izletih ni nujno potrebna topla hrana, pač pa je priporočljivo popiti po zaužitju suhi hrani nekoliko topljega čaja. Mladino je treba poučiti, da ognja ne prižiga v bližini dreves, grmov, goste trave, žitnega polja, da pa kuhanju žerjavico pogasi in pospravi vse ostanke okoli ognjišča, ki ga mora pri odhodu popolnoma razdreti in pustiti teren v najlepšem redu.

Včasih se zgodi, da večja izletniška skupina v kakij manjši vasi ne more dobiti dovolj sob na razpologo. Tedaj si je pač treba pomagati s senikom. Spati na senu, če je suho, ni nezdravo, zahteva le vso previdnost. Izprazniti je treba namreč vse žepke, kajti v senu se vsak najmanjši predmet rad izgubi. Izgubljeni predmeti pa lahko povzročijo kmetu veliko škodo, kajti s senom živina lahko pogoltne tak predmet in nezreča je tu. Pravtako je strogo prepovedano na

senu kaditi ali si svetiti z gorečo vžigalico.

Za daljše bivanje v narodi uporabljamo šotore. Kraj, kamor postavimo šotor, mora biti suh, po možnosti peščen in ne preveč oddaljen od vode. Če je teren nekoliko dvignjen, postavimo šotor tako, da je naše zglavje na višjem mestu. Okoli šotora, pod njegovim robom, izkopljemo ozek 10 do 20 cm globok jarek. Da je ležišče prožno, položimo po tleh najprej navzkriž suhih vej, nanje pa na debelo nasteljeno slamo, če pa te nimamo, pa s suhim listjem, praproty. Vodja skupine mora tako delo sam nadzorovati in mladino poučiti, paziti pa mora tudi, da so vsi dobro pokriti, kajti noči, posebno proti jutru, so v prosti naravi hladne. Zjutraj ležišče razdremo in prezračimo na soncu; zvečer moramo ležišče dobro pregledati, ker se rado zgodi, da se med suho listje itd. skrijejo več ali manj nevarni plazilci.

Po odhodu ne sme za taboriščniški ostati niti sledu. Vse papirje, ostanke itd. naj turisti zažgo in teren jepo očistijo.

Samo po sebi je razumljivo, da mora biti vedenje izletnikov, posebno mladine, kar najbolj vzorno. Kajti namen izletnikov in taborjenja ni samo, da se mladina telesno okrepi, ampak da se priučijo reda, praktičnosti, odgovornosti, disciplin in pravega tovarištva. Posamez-

SPORED ODDAJ V TEDNU od 4.8.50. do 10.8.50.

Poročila v slovenščini vsak dan ob 7.00 (ob nedeljah 7.30) 13.00, 19.30. In 23.05. Poročila v italijanščini vsak dan ob 6.45 (ob nedeljah 7.15) 12.45, 19.15 in 23.00. Poročila v hrvaščini vsak dan ob 18.45. Pregled tiska v slovenščini vsak dan ob 14.45. Pregled tiska v italijanščini vsak dan ob 14.30. Politične aktualnosti v italijanščini vsak tork, sredo, četrtek in petek ob 17.30. Jutranja glasba vsak dan od 6.30 do 6.45 in od 7.15 do 7.30 (ob nedeljah od 7.00 do 7.15 in od 7.45 do 8.15).

PETEK: 4.8.50.
12.00 Opoldanski koncert, 13.15 Operni balet, 13.45 Ljudska univerza: Morje zibelka življenja (slov), 14.00 Igra zabavni orkester Radia Ljubljana, 18.00 Sportni pregled (ital), 18.15 Filibich: Pomlad; Novak: Slovaška suita, 19.45 Sindikalna vprašanja (ital), 20.30 Slušna igra (ital), 22.00 Novo jugoslovansko gospodarstvo: Reportaža: Ob zaključku del na avtostradi (slov), 22.10 Prijubljene operne arije.

SOBOTA: 5.8.50.
12.00 Lahek opoldanski koncert, 13.15 Poje sopranistka Sonja Koljenšič, 13.45 Gospodarski pregled (ital), 14.00 Pester spored izvaja Stojan Stenovica s svojo kapelo, 18.00 Pionirska ura (ital), 20.00 Hrvatski kulturni pregled (hrv), 20.30 Pesmi jugoslovanskih narodov, 20.45 Politični pregled (slov), 21.00 Veder sobotni večer: Z vedro pesmijo po naših krajih: (slov), 21.30 Orkestralne skladbe Caludea Debussy-ja, 22.00 Potovanja po socialistični Jugoslaviji (ital).

NEDELJA: 6.8.50.
8.00 Operetna glasba, 8.30 Kmetijska ura (slov), 8.00 Iz del Berlioz, Liszta in Wagnerja, 9.30 Kmetijska ura (ital), 10.00 Folklorna glasba, 10.45 Oddaja za Buiščino (hrv), 11.15 Pester solistični spored, 11.45 Našim ženam (slov), 12.00 Glasba po željah (slov), 13.15 Mladinske pesmi, 13.30 Pionirska ura (slov), 14.00 Glasba po željah (ital), 17.00 Oddaja za podeželje (slov), 20.15 P. J. Cajkowski: Labodje jezero, 20.45 Politični pregled (ital), 21.00 Iz opernega sveta, 22.00 Sportni pregled (ital).

PONEDELJEK: 7.8.50.
12.00 Opoldanski koncert, 12.30 Veseli zvoki, 14.00 Komorna ura, 17.30 Sportni pregled (slov), 18.00 Glas mladih (ital), 18.15 Odločki iz Verdi-jeve opere «La Traviata», 20.00 Iz zakladnice W. A. Mozarta, 20.45 Iz tržaškega ozemlja (slov), 21.00 Vasela ura (ital), 22.00 Zivljenje jugoslovanskih narodov (hrv).

TOREK: 8.8.50.
12.00 Opoldanski koncert 12.30 Slovenske narodne pesmi, 13.15 Koncert pianista Marjane Lipovška, 13.45 Kulturni pregled (ital), 14.00 Zabavni orkester Radia Ljubljana, 18.00 Ljudska univerza (ital), 18.15 Komorna glasba, 19.45 Kulturni pregled (slov), 20.00 Goacchino Rossini: Seviljski brivec opera v 2 dejanjih.

SREDA: 9.8.50.
12.00 Opoldanski koncert, 13.15 Baletna glasba, 13.45 Gospodarski pregled (slov), 18.00 Z našim ljudstvom (ital), 18.15 Pojo in igrajo slavni solisti, 20.15 Cesar Franck: Simfonične variacije, 20.30 Radijski obzornik (ital), 20.45 Prijubljene melodije, 21.00 Slušna igra (slov), 22.00 Zivljenje jugoslovanskih narodov (ital), 22.15 Glasbene slike.

ČETRTEK: 10.8.50.
12.00 Iz opernega sveta, 12.30 Nekaj klavirskih skladb, 13.15 Pisan koncertni spored, 13.45 Našim ženam (ital), 14.00 Igra Stojan Stenovica s svojo kapelo, 18.00 Nekaj slovenskih samospevov, 18.20 Iz ruske orkestralne glasbe, 20.30 Komorni zbor iz Trsta, 21.00 Radijski obzornik (slov), 21.40 Ritmična glasba, 22.00 Feudletons (ital).

ne grupe naj tudi med seboj tekmujejo, katera bo imela lepše urejen šotor in podobno.

Vodja grupe ne sme biti samo dober organizator, ampak tudi vzoren učitelj. V njem mora mladina videti starejšega tovariša, do katerega ima popolno zaupanje. On sam pa mora biti duša vse skupine, v kateri ustvarja razpoloženje, navdušuje za delo, zabavo, in končno — pripeljati domov izletnike zadovoljne in zdrave.

Ženska politika

AMERICAN: Glej, draga: Rekla si, da imaš trideset let, in zdaj se je izkazalo, da jih imaš osemindeset. Kako naj se še nate zanesem.

SENJORINA: Oprosti, dragi! Bila sem se, da te številka 38 ne bi preveč razdražila glede na 38. paralelno na Koreji.

Saj ima prakso

LEOPOLD: Dragi Spaak, svetujte mi! Kaj naj počnem? Belgijci me ne marajo.

SPAAK: Ne preostaja ti drugega: Umakni se!

LEOPOLD: Nemogoče! Taka blamaža!

SPAAK: No, no! Saj ne bo prvič. Ti si vendar pred zgodovino dokazal, da si mojster za umikanje!

Vse za nemir

Za mir vršijo se neštete seje v Kremliju, na Dawning-Streetu, v Hiši beli, za mir po svetu je skakal Lie debeli, za mir golobe rišejo in oljčne veje.

Za mir oblagajo s topovi meje, za mir atome so v bombe zmleli in kmalu jih bodo spuščati začeli ljudem na glave tam sredi Koreje.

In da bi se za mir še dalje bili nemirnega miru skrbni početje, so pravi mir globoko v morje potopili.

Mrliči bodo mu nagrobno cvetje s krovjo za mir ubitih pokropili, treskanje bomb najlepše bo pogrebno petje.

SISTEMI

Kominformisti so na široko razvili kampanjo za podpise proti atomski bombi.

Kominformist: Podpis ali smrt.

Med vrstami

SLAB ZGODOVINAR — SLAB PREROK. Diego De Castro je naš dober znanec. Ze večkrat smo imeli priliko, da se pobavimo z njim. Ne da miru in skoraj vsak teden skatati kako debelo. Če bo tako nadaljeval, bi utegnil postati še slaven. Čas je ugoden: Trenutno skoraj ni konkurence. Gofica Bellentani je s svojim denarjem dosegla, da so jo spoznali za nora, ter je pozabljena, bandit Giuliano je mrtev, Bartali je odstopil, Mitri je premagan, Sveto leto gre h koncu, a v politiki itak ni nič posebnega in se nihče ne more

izkazati, ker za vse skrbi stric iz Amerike.

V «Giornale di Trieste» z dne 30. julija je naš dični Diego spet enkrat vzel polna usta. Piše: Cona B se mora prej ali slej povrniti k Italiji. To je zgodovinska fatalnost. Kajti zapadni zavezniki vendar ne morejo pozreti svoje besede, namreč tristranske izjave od marca 1948.

MED VRSTAMI: Dragi Diego De Castro! Slab zgodovinar si; kajti svojo tristransko izjavo iz leta 1948 so si «zapadni zavezniki» (saj res: čigavi zavezniki?) že davno požrli in je ta stvar prešla že v zgodovino. In videl boš, Diego: Pokazalo se bo, da si ravno tako dober prerok, kakor si dober zgodovinar!

Politična ljubezen

(Kralj Leopold je ponudil Belgijcem poravnavo v smislu, da ostane v Belgiji do leta 1951, ko bo njegov sin Balduin polnoleten, ter se potem odreče njemu v prid).

LEOPOLD: Ljuba moja Belgija, tako vroče te ljubim. Ne zavrni me! Usliši me, ves sem tvoj!

BELGIJA: Nič ne čutim zate. Nikoli ne bom tvoja. Med nama je vse končano.

LEOPOLD: Torej hočeš, da greva narazen?

BELGIJA: Takoj in za večno.
LEOPOLD: Prosim te, pa vsaj ostaniva — prijatelja!

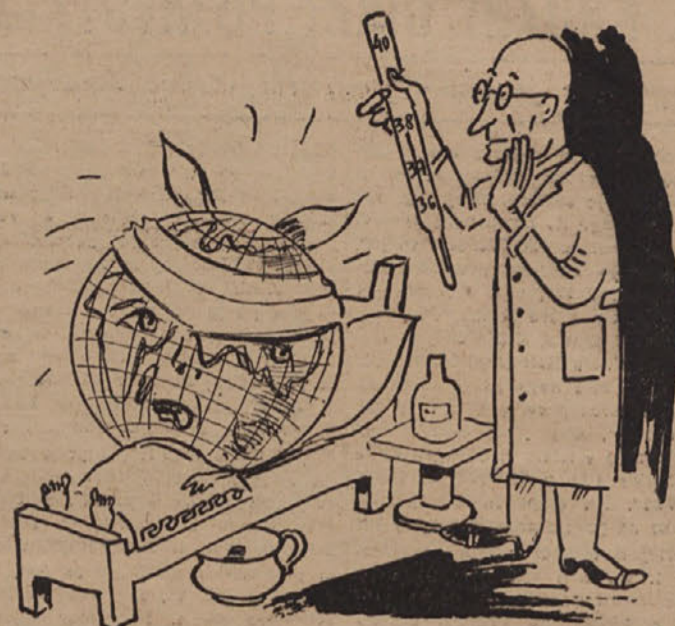
Mihec in Jakec

MIHEC: Kakor kaže, se je na Koreji začel pravi ples. Kaj ti misliš, Jakec?

JAKEC: Res je, dragi Mihec. Samo to mi ni jasno: Kdo skrbi za godbo?

38 STOPINJ

Vojna na Koreji se je začela na 38. severni širini.

Neprijetno. Pacient ima 38 vročice...

piše

PEPI

Moja draga, ljuba Pepa, če kaj bereš, boš gotovo vedela, da so pred kratkim ukiniteli z odredbo novo

še edino ustanovo, ki je štela meščana pred mešetarji s kvartirji.

To je delo Palutana,

res naprednega skrbnika in predsednika te cone. Mož bi rad čimprej odpravil vse sledove vojne: bone,

krušne karte in podpore ter priložnostne urade.

In tako se bodo kmalu obnovile vse navade,

znane še izpred te vojne: revne delavske družine

bodo lačne in brez strehe, kajti drage najemnine

bržkone ne bodo zmogle. Gospodarji in trgovci, peki in podobni strici, ki ne znajo, kam bi z novci

danes že, se bodo zopet lahko pasli in mastili. E, Pepina moja draga, midve sva se pač rodili

nekam zgodaj. Potemtakem res ne bova utegnili videti kaj boljših časov. K sreči so te dni razbili

Belgijci vse tople nađe nekaterih oderuhov za vrnitev kraljevine in z njo kope požeruhov,

ki so narod zapustili, čim pričel je Hitler zdražbo. Naj ti rečem, ljuba Pepa, da mi je le to v tolažbo,

ako tu in tam še najdem pametne ljudi na svetu. Polde zdaj se bo pritožil bržčas svetovnemu očetu,

ker so z njim tako ravnali belgijski katoličani. To bo menda res na mestu, kajti danes državljani

se pokašljajo na kralje in podobna tolstorita modrokrvna dostojanstva, ki si polnijo korita

ob trpljenju siromaka. Saj si slišala, Pepina, da se je odrekel tronu v dobro pegavega sina.

Toda preden ta odrase, bova midve pokopani. Kosi bodo nama peli v senci, tam pri sveti Ani.

Castronada

Zalno udarja v Trstu zvon: bim bam bom, bim bam bom. Groza, kaj se tam dogaja, kaj mi v žilah kar zastaja.

V rimski togi divji Diego izvršuje svoj impjeho; ščave v Trstu likvidira, Palutan mu sekundira.

Kaj bi Giunta, Mussolini, proti njem so smrkolini. Kaj bi Katin, Dachau, Krk, vse presega Diego mrk.

K sreči ni vse to resnica: Diegova je sončarica. Castro v liste stupidezze piše, da zasluži bezze.

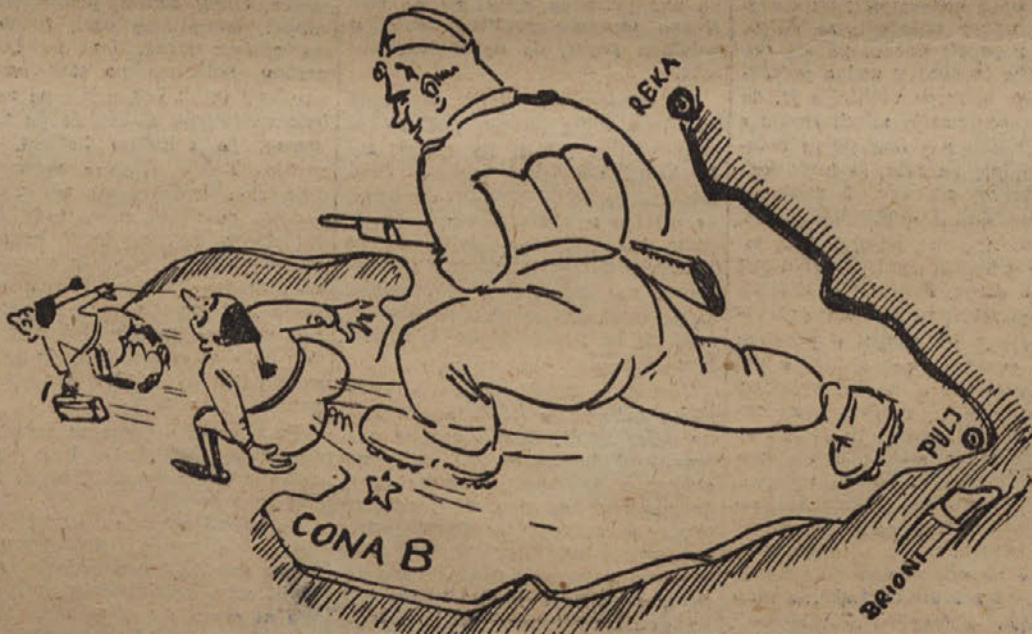
Navzlic Castrovi modrosti je Slovenov v Trstu dosti. V zid kastron se zaletava, dokler mu ne počij glava.

Zdaj veselo poje zvon: Živijo naši, dol KASTRON.

Sčedenc

RITORNO FATALE

Diego De Castro je v «Giornale» zapisal: Il ritorno della zona B all'Italia è una cosa fatale...

Partizan: Il tuo ritorno in Italia era una cosa fatale...